

פ"ה מ"ב הוא היה אומר עז פנים וכו' צריך להבין מה כוונתו בזה דמשמע דהעז פנים אפילו הוא צדיק גמור לגיהנם הוא מוכן, והבושת פנים אפילו הוא רשע גמור נכנס לנן עדן. וזה לא יתכן כי א"כ ילך אדם ויעשה כל העבירות ויזהר בעזות פנים ויכנס לג"ע במנוחה. ואולי י"ל דמדבר בצדיק דאם הוא עז פנים יכנס לגיהנם הגם שעשה כמה מצות, אבל הבושת פנים אזי יכנס לג"ע בשביל צדקותיו. ואכתי לא יתכן קצת דאיך מאבד כל מה שעשה בשביל עזות פנים.

ועוד י"ל דהכוונה אם האדם עז פנים אזי מסתמא מוכן לגיהנם כי ברוב הימים יאבד כל צדקותיו, לא כן בוש פנים מסתמא לג"ע כי הגם שהוא רשע מ"מ ע"י הבושה יחזור בו. אך לפ"ז לא הו"ל להזכיר גיהנם וג"ע רק רשע וצדיק וי"ל בדוחק. וראיתי בתו"ט שכתב דהעז פנים היינו שמעיו פניו שלא לעשות רצון אביו שבשמים, ובבושת פנים פירש דע"י הבושה לא במהרה הוא חוטא וכו' ע"ש והיינו כמ"ש לעיל בבושת פנים וכנראה שנרגש מהקושיא הנ"ל וצריך עיון בעה"ו.

חידושי מסכת חולין

דף ב' ע"א בגמ' וכל הכל לכתחלה וכו' עמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל. ולעד"ן דליכא למילף דמדאפיק ליה התנא בלשון רבויא הכל שוחטין וכו' דבכל ענין מיירי אף לכתחלה וכמ"ש מהר"ם, דבכל דוכתי לא מרבינן מהכל אלא איזה אדם שהיינו טועים בו למעט אותו, אבל לא מרבינן מינה לכתחלה וכיוצא בו, דהכל קאי על הבני"א ועלה קאמרינן דהכל מה בא לרבות מן האדם. ולעד"ן דמלשון שוחטין דייק דמשמע לכתחלה וכן הוא לשון המקשה הכל שוחטין לכתחלה וכו' ומה דנקט הגמ' וכל הכל לכתחלה וכו' הכוונה וכי בכל דוכתא דתני בכה"ג הכל והנלוה עמה כמו כאן הכל שוחטין לכתחלה הוא אלא מעתה וכו' כנ"ל פשוט בס"ד ועמ"ש מהרש"א ז"ל במ"ב וק"ל.

רש"י ד"ה ושחיטתן כשרה דיעבד בתמיה וקשה רישא דמשמע דההוא דאתרבי מהכל לכתחלה וכו' הוצרך לזה דאילו לא היתה הקושיא על הריבוי דהכל, לא היה מקשי רישא אסיפא אלא אסיפא דאיך אומר בדיעבד וכמ"ש הצ"ח ע"ש.

רש"י ד"ה התם כדקתני וכו' דכל כמה דלא עקר ליה ותנא לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט וכו' כוונת רש"י בזה דהגם דהכא ג"כ קתני השחיטה כשרה אפ"ה לא חשיב עיקור, דלא חשיב עיקור אלא היכא דעקר בהדיא כמו בתמורה כנ"ל בס"ד.

רש"י ד"ה וסופג את הארבעים משום לאו דלא ימיר. לכאורה מה חידש רש"י בזה. ונ"ל דבא ליישב קושית התוס' דהו"ל לומר וסופג שמונים, לזה כתב דמ"ש וסופג את

הארבעים היינו על לא ימיר דוקא, אבל על לא יחליפנו לא לקי עליו, משום דמוקמינן ליה בשל חבירו כדאיתא בתמורה ע"ש. שו"ר במפרש בתלמוד הגדול בעליית ר"י.

רש"י ד"ה טוב אשר לא תדור לעיל מיניה וכו' הכי מפרש ליה רבי מאיר. פירוש דמחלוקת ר"מ ור"י בפירושא דקרא כך הוא, דר"מ מפרש דהפסוק קאי אלמעלה את אשר תדור שלם, וקאמר דאפ"ה טוב אשר לא תדור אף אם תשלם משום שמא תדור ולא תשלם, וזהו פירוש משתדור וכו' [אבל לדעת ר"י כפשוטו דמשתדור ולא תשלם קאמר]. והוצרך לזה רש"י ולא פ"י דדעת ר"מ דטוב וכו' קאי אשלפניו ולא לאחריו ולר"י לא קאי כי אם אלאחריו, משום דא"כ תקשי לדעת ר"מ למה כתוב משתדור וכו' דכ"ש הוא, לכך הוכרח רש"י לפרש דשמא תדור וכו' ולא כפשוטו כר"י. ומ"ש ר"מ טוב מזה ומזה וכו' לא קאי אקרא אלא מדנפשיה, דכיון דטוב שלא ידור אע"פ שמשלם כ"ש היכא דלא ישלם. אבל אי לא כתיב את אשר תדור וכו' לא היינו מפרשים שמא וכו' דעדיף יותר לפרש כפשוטו וכדעת ר"י, ומשו"ה הוצרך רש"י להביא הפסוק דאת וכו' משום דהוק"ל למה אינו מפרש ר"מ כפשוטו, לזה הקדים זה הפסוק דמכוחו מפרש ר"מ כן, ולפ"ז נחא קושית ר"ת על רש"י.

בתוד"ה וסופג את הארבעים וכו' וא"ת הו"ל למימר וכו' עיין מה שהקשה המהרש"א מההיא דתמורה. ולענ"ד דלק"מ דס"ל להתוס' דכוונת הגמ' דהתם דקאמר דלא אתי עשה ועקר תרי לאוי, היינו כיון דניתוסף לאו אחר גילה דהעשה לא עביד מידי ולעולם תרי לאוי במקומם עומדין, ואין הכוונה דהעשה אינו עוקר רק לאו אחד ולא השני קיים כמ"ש המהרש"א ז"ל. [וכן אמר מו"ר הרמ"מ נר"ו] וצריך לעיין בס"פ שילוח הקו דף קמ"א. ועיין בספר בן פורת יוסף על הש"ס למונ"ר זיע"א ובתוס' קידושין דף ל"ו ד"ה משקה.

בתוד"ה וכתוב וכו' מעיקרא וכו' עמ"ש מהר"ם מלובלין והלב אריה ז"ל. ועונ"ל בכוונת התוס' בס"ד דהנה באמת הגמ' דמייתי מפסוק וכי תחדל וכו' ופירש"י הא אם תדור יהיה בך חטא אינו מוכרח כ"כ, די"ל דלעולם אם רוצה לידור נודר. והפסוק ה"ק דאם תחדל לנדר לא יהיה בך חטא, כלומר דלא תימא דחטא יש באינו נודר והאי "חטא" הוי מלשון חסרון ולא חטא ממש דאין בך חסרון אם לא נדרת, [ונפירוש זה נראה יותר, דאילו לפ"י רש"י למה כתוב בדיוקא לכתוב בפירוש דאם ידור יהיה בו חטא]. אלא דהגמ' סמך אפסוק דמייתי בתר הכי, דגלי דאין הפירוש דוכי תחדל כן אלא חטא ממש ואם תדור יהיה בך חטא, וכיון שהוא לשון חטא ממש ליכא לפרושי קרא אלא כפירוש רש"י. וכיון שכן ק"ל להתוס' דהו"ל להתחיל טוב אשר וכו' דהוא עיקר הראיה שהוא גילה פירושא דקרא קמא וכמ"ש, לזה כתבו מעיקרא וכו' דאפ"ה ניח"ל להתחיל מדברי תורה יותר. והגם שהקשה מהר"ם דהדרשא היותר חזקה מניחה לבסוף ע"ש, מ"מ נ"ל זה דוקא אם הראיה הא' אפילו אחר שאמר הב' עדיין היא חלושה

במקומה, אבל היכא דנתחזקה ע"י ה' דגילה שהיא כמותה וכמו הכא כמ"ש אדרבא יותר הו"ל להתחיל בראיה ה' כנ"ל בס"ד. ואולי דכל זה כוונת מהר"ם שכתב שראיה ה' יותר חזקה רק דאפ"ה לא ניח"ל בזה דהראיה החזקה מניחה לבסוף.

וראיתי למוה"ר בספר בן פורת יוסף וצ"ל שפירש דכוונת התוס' בדרך קושיא ותימא, דמעיקרא מיייתי מד"ת וחדר מיייתי מדברי קבלה, כלומר כיון דהביאו ראיה מד"ת תו לא צריך להביא מדברי קבלה ויהודה ועוד לקרא ע"ש. ובאמת הוא פשט נכון, אלא דא"כ הו"ל לכתוב תימא דמעיקרא וכו' וכמו בכמה דוכתי, ונראה שמכח זה לא הבינו כן המפרשים ז"ל. ועמ"ש הל"ש שפירש דכוונתם בדרך שלילה ולא בדרך קושיא. וכוונתם נראה כמ"ש וצריך עיון בדבריו ז"ל.

א"ת 1234567

בתוד"ה טוב וכו' אלא להכי קאמר ולא תשלם לגלויי על משתדור דמשתדור כדרך הנודרין קאמר וכו' ר"ל דלא הו"ל לכתוב ולא תשלם ואנא ידענא דמשתדור ולא תשלם, ומדקאמר ולא תשלם משמע דמלת משתדור היינו בתשלומין, כלומר דהכתוב יש בו ב' דברים אחת נודר ומשלם ואחת אינו משלם כנ"ל פשט דבריהם. ועיין בספר שערי ציון וצ"ל מ"ש בזה.

הקשה אלי ידי"ן ר' שושן בן ניסים הכהן הי"ו דלמאי הוצרך ר"ת לומר דהו"ל לכתוב טוב אשר לא תדור משתדור, הו"ל להקשות בפשיטות דלא הו"ל לכתוב כלל כל זה ועמ"ש במק"א בס"ד ואכמ"ל.

ע"ב בתוד"ה אבל אמר וכו' הך סוגיא כלישנא בתרא דפ"ק דנדרים וכו' אבל לליק וכו' וצריך לדעת באמת למה לא משני הגמ' דס"ל כל"ק דבנודר פליגי, ור"י ס"ל טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפילו בנדר, וקרא דזכי תחדל מפרשינן ליה הא אם תדור אפי' וכו' וכמ"ש התוס' אחרי זה לפי הל"ק ע"ש, וא"כ מתני' דערכין אתיא כר"י דלכתחלה מעריכין והכל לכתחלה הוא. ואולי דבעי לשנויי גם לליב וצ"ע בזה לעת הפנאי בס"ד.

בא"ד וי"מ דהתם וכו' וי"ל דקסבר כיון דחייש וכו' עיין למהר"ם מלובלין ז"ל שהבין דשני תירוצים נינהו. ועיין להגאון לב אריה מ"ש. ומו"ר חרש"מ נר"ו אמר דהכל תירוץ אחד וזה בלא זה אינו מתקיים תירוצם, דמ"ש וי"מ וכו' אכתי קשה דלר"מ מנ"ל להכניס [א"ה.אין המשך]

בא"ד וא"ת לר"מ וכו' היאך אכלו ישראל שלמים במדבר. אבל מה שצותה התורה על השלמים ושאר הקרבנות אין קושיא, די"ל דלא דיברה תורה אלא במי שעבר ונדר בדיעבד וכדכתיב את אשר תדור שלם, כלומר את אשר שתדור שלא מדעת אז תשלם ולא תעכב אצלך, אבל לא לכתחילה. ולא הוי מצוה הבאה בעבירה כיון שהוא בשוגג ועיין במסכת סוכה פרק לולב הגזול בתוס' שם. ועוד י"ל דהתורה מיירי בעת צרה דשרי

וכמ"ש התוס' אחרי זה, והתוס' שהקשו מיעקב ולא מהתורה, משום די"ל דלא דיברה התורה אלא בעבר וכמ"ש וק"ל.

בא"ד וי"ל כיון שנאסרו וכו' ולא רצו לשנויי בשעת הדחק שאני כמו בעת צרה דשרי כמ"ש התוס' גופיהו אחרי זה, דאולי לא דמי שעת הדחק לעת צרה. ועוד דהכא לא חשיב שעת הדחק אם ישבו בלא בשר ובפרט שירד להם השליו. ועיין במפרשים בתלמוד הגדול בעמוד רי"ח.

דף ג' ע"א גמ' אביי אמר וכו' אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט וכו' הוקשה לנו בלימוד דאמאי לא אמר במד"א בישראל עומד ע"ג, אבל בא ומצאו ששחט חותך וכו' ואפשר דקמ"ל דגם דיוצא ונכנס אפ"ה צריך לחתוך וכו'. וידיין פראג' מאג' תירץ דיוצא ונכנס בעינן, דחיישינן דילמא [ישחט] נכרי ואכותי לא קפיד בשחיטה דאינו אסור אלא מדרבנן וצ"ע בדבריו ואכמ"ל. ובלא"ה [עיין] מ"ש התוס' דאינו אלא היכא דאפי' וכו' ע"ש ועיין להל"א ועיין בברייתא דלקמן בדף ג' ע"ב ע"ש היטב וצ"ע.

דף ד' ע"א גמ' אמאי ליחוש דילמא האי הוא דהוה שחיט שפיר וכו' פירש"י וזה היה מכירו ואכלו וכו' ולכאורה נראה דכוונתו דיש לו בה סימן ויכירו ע"י הסימן. והא דלא משני ליה דמסמס ליה מסמוסי כדבסמוך, היינו משום דכיון דיכירו אף דמסמס אותו ועכ"פ הרי הוא רואהו, אבל בסמוך דקיימינן בהסתער שהכניסן תחת כנפיו, לכך א"ש דמסמס ליה מסמוסי כיון שאינו רואהו. אבל אין נראה דמיירי ע"י סימן, חדא דאם מיירי ע"י סימן א"כ מה משני לו במכניסן תחת כנפיו, דמה יועיל זה הרי יש לו סימן בה, וכמו שהקשה לו תכף ודקארי לה מאי קארי לה. גם לשון המקשה ודילמא סימנא וכו' מוכח דמעיקרא לא ס"ד שיש בו סימן. לכן נראה דודאי אין לו בה סימן כלל רק דמכירו כגון שהניחו בראש או בסוף החרוז וכיוצא בזה, ומשני במכניסן וכו' דאז נתבטל ההיכר, ושוב פריך ודילמא סימנא וכו' ומשני ממסמס אמסמוסי.

שם תניא דמסייע לך וכו' ק"ל דגם דמסייע ליה דלא שביק וכו' [מ"מ] הא מוכח ג"כ מברייתא דאף בדאיכא טירחה לא שביק וכו' דהא קתני מפני שהם מחליפין אף שיש טירחה. ואולי דלא [חשיב] טירחה ועיין להגאון לב אריה בסמוך.

בתוד"ה מכניס וכו' דהאי מכילתא כצ"ל לענ"ד. ועיין הגהת ש"מ וק"ל.

ע"ב בתוד"ה מותר מיד וכו' פירוש וכו' א"נ כדפירש ר"ת וכו' ורש"י שלל ב' פירושים אלו שכתב ואע"ג דלא שהה כדי לאפות וכו' משמע דאפת קאי, וגם כתב בהדיא מותר לכשרים לאכול מחמצן מיד. ומו"ר הרש"מ הי"ו יושב דעת רש"י דמה דגזרו על פתן אינו אלא בפת בעה"ב אבל של נחתום מותר, וא"כ הכא תלינן דהחליף עם הנחתום ולא

עם בעה"ב דלא שביק היתרא ועביד איסורא. ואולי התוסי' לא תלו שמא החליף עם הנחתום משום דמסתמא הנחתום אינו מחליף עמו, כי הוא רוצה למכור לחמו ולא להחליף עם הבריות, וגם העוברי עבירה גופייהו מתביישים לעשות זאת, אבל בעה"ב מחליפים כגון שיש לו שכנו או חבירו עכו"ם.

דף ה' ע"ב גמ' ר"ש בן יוסי וכו' אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. ק"ל דנימא דכיון דהביא קרבן חזר בתשובה, ומנ"ל דמתחילה לא חזר בתשובה. ומו"ר הרש"מ תירץ משום דאזלינן [בתר] חזקה. ועוד י"ל דשאלין ליה וסמכין על דבריו.

בתוד"ה מעם וכו' ודוחק לומר דפריך מדר"ש. לפו"ר נראה דכוונתם דקושית הגמ' והא מהכא נפקא וכו' היינו דמומר לד"א מקבלין ממנו מדר"ש נפקא דס"ל דמומר לדבר א' מקבלין ממנו, ולא כפירש"י בד"ה והא וכו' דאין מקבלין מן המומרים ע"ש, ודוחקיהו משום דא"כ יקשה סתמא אסתמא. וגם דוחק הוא דעדיף יותר להביא מילתא דאין בה מחלוקת.

דף ח' ע"א בגמ' התם נמי דברזייה מיברז דהיינו חדוד. פירש"י דאין כאן חבטה אלא הבל וכו' משמע דרוצה לפרש דאין בו חבטה כלל רק הבל האור דוקא. ונ"ל דזהו גופיה דהשמיענו בברייתא דנידון משום מכות אש, לומר דאין בו חבטה ואם הכה בו וכו' ויל"ד מהו "דהיינו חדוד" לפירש"י. וידיין החו"ש ה"ר **בוגיד עשוש** יצ"ו רצה לפרש דשינוי הש"ס הוא כדמשני מעיקרא חדוד שאני, והיינו כיון שדקרו ולא הכהו הוי כאילו חדוד וזהו דהיינו חדוד, ואולי דלא ס"ל לרש"י כן.

רש"י ד"ה ביטל אחרון וכו' והשתא אהני ליה ביטול וכו' יל"ד דאמאי לא פירש רש"י דמעיקרא היה בו חצי גריס שחין ואח"כ נכוח בחצי גריס לפניו ואח"כ נלקה בשחין ע"ג המכוה, ואז מבטל שחין את המכוה ומצטרפין וטמא. ודוחק לומר דמשמע ליה לרש"י דהאי דשחין מבטל את המכוה וכו' דקתני ברייתא לענין טהרה קאמר ולא לענין טומאה. ושוי"ר שכן הוקשה למהרש"א במ"ב, ותיירץ משום דא"כ מאי קתני ברייתא שחין מבטל את המכוה דאפילו לא מבטל הוא טמא ע"ש. ולע"ד שהוא דחוק קצת דהא איצטריך לזה דלא אמינא דאכתי השחין שתחתיו במקומו עומד וטהור וצ"ע.

ע"ב רש"י ד"ה והלכתא אפילו בצונן וכו' אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים וכו' והבשר רך לבלוע. כוונתו כמ"ש ר"ת בתוד"ה והלכתא וכו' דסכין של עכו"ם חותך בו גם ברותח ולכך בלעה, אבל הכא שחט בה ס"ל ביה"ש צונן ולא בלעה, דאם לא כן לא יובנו דברי רש"י כמו שתראה וכן אמר מו"ר **הרמ"מ נר"ו**. אלא דקשה מ"ש רש"י ובשר רך לבלוע.

בתוד"ה סכין וכו' עמי"ש מהרש"א וט"ס נפל בדבריו וצ"ל אבל תירוצם וכו' וכמו שתראה וכן אמר מו"ר הרמ"מ נר"ו.

דף ט' ע"א בתוד"ה ואידך וכו' שרבינו אליהו וכו' מדקאמר בהקומץ רבה תפילין וכו' צריך להבין דמנ"ל לרבינו אליהו ז"ל דבשל ראש קמיי"ר דילמא בשל יד קמיי"ר, דשפיר קאמר בשעת קשירה והיינו שמהדקין את הבית ברצועה היטב וזהו הקשירה, ולעולם דתשי"ר לא צריך קשירה. [ועוד דקתני מברך עליהן בלשון רבים, ואולי דזהו עצמו הוכחת האשכנזים דצריך לברך על ראש מדקתני בלשון רבים, ולדעת הספרדים אולי דלאו דוקא נקט.] וצ"ל משום דרבינו אליהו ז"ל [ס"ל] דצריך לברך [גם] על תשי"ר על מצות תפילין גם שלא הפסיק בנתיים, ולפי"ז מוכרח לומר דמה דקאמר מאימתי מברך עליהן בבי תפילנות איירי דתרוייהו צריכין ברכה כנוצר, ושפיר הוכיח רבינו אליהו דצריך קשירה בכל יום.

אבל אין לומר דס"ל לרבינו אליהו דהידוק ש"י לא חשיב קשירה, ולכך מוקי בש"ר דוקא. ז"א דלי"ש דאיך לא ישמענו השי"ס מאימתי ברכת ש"י. ועוד בלא"ה צ"ל דבבי תפילין קמיי"ר מדקתני בלשון רבים כנוצר, ועיי"כ צ"ל דחשיב קשירה. וא"ת אי"כ דחשיב קשירה למה אינו מפרש דש"ר דהיינו הידוק וכמ"ש ר"ת. י"ל דש"ר לא חשיב קשירה כ"כ דאינו אלא הנחה בעלמא וא"צ הידוק כ"כ כנודע זה, אבל ש"י צריך הידוק היטב שלא ישמט לכאן ולכאן, אבל ר"ת ס"ל דגם ש"ר חשיב קשירה כנ"ל בס"ד.

ע"ב בתוד"ה או נחש וכו' משום דר' אלעזר שמותי הוא. אבל במתני' דהתם הזכיר גם ר"א משום דעיקר מחלוקתם שם, אבל הכא בברייתא אין צורך להזכיר ר"א שהוא שמותי מאחר דהזכירו במתני' דהתם וז"פ. והנה מ"ש התוס' דר"א שמותי הוא, נראה משום דלית הלכה כב"ש ולכך לא הזכירו, ולפי"ז קשה אי"כ למה הזכיר נחש לרי"ג כיון שאין הלכה כמותו אלא כרבנן דדוקא חולדה. וצ"ל דבאמת האי תנא דברייתא אית ליה כשניהם דבין חולדה ובין נחש פוסל, וכמו שמדוקדק בלשונו אם יכולה וכו' או נחש לרי"ג וכו' כנראה שמסכים גם לדברי רי"ג, וצ"ע בפוסקים אם פסקו כן. אבל אכתי אמאי הוצרכו התוס' לשמותי, אימא דלא ס"ל האי תנא דברייתא כמותו, אבל רי"ג ס"ל כמותו וכנוצר. ואולי דמילתא אגב אורחיהו קמ"ל דמאיזה טעם לית לן כמותו, מדלא הזכירו משום דשמותי הוא ולא קי"ל כב"ש. וממו"ר הרש"מ שמעתי דמפרש כוונת התוס' לאו משום דלית לן הלכה כב"ש, רק משום כך הוא דדברי ב"ש אין מזכירים אותם הוא.

דף י"ג ע"ב רש"י ד"ה בין בראש הגג וכו' הכל יודעין שא"א לו לטנף את הגג וכו' ויל"ד דהא יכול לשחוט מן הגג לקרקע דאין צריך כלל לכלי. ומו"ר הרש"מ הי"ו תירץ משום דצריך לירד למטה לכסות הדם, והוא יש לו טורח בירידה כגון שהיה זקן וכיוצא, ואם ימתין עד שירד אחר זמן שמא יתנגב או יאבד עכ"ד הי"ו. וא"ת הא ע"כ דיש לו עפר למטה בגג בשביל הכיסוי אי"כ ישחוט בעפר שיש לו למעלה ולמה ישחוט בכלי. י"ל

דאין לו עפר כ"כ אלא כדי כיסוי בדוחק. עוד י"ל דגם זה הוא בכלל טינוף דהדם נבלע בעפר ומגיע לקרקע. א"נ דאין לו עפר אלא שוחט בכלי ומצניעו עד שירד ויכסנו, וכה"ג אפשר דשרי דומיא דיו"ט, עמ"ש הרא"ש פכ"ה ועמ"ש בחידושי. במק"א. ועוד י"ל בקושיתנו הראשונה דמיירי דהגג גבוה הרבה כמו שהם בערי אירופא, ואם ישחוט א"א לירד למטה אלא שותת על הכתלים ויורד כמו שהנסיון יוכיח על זה כנ"ל בס"ד.

1234567

דף י"ד ע"א רש"י ד"ה ביוה"כ מתחייב כרת. צריך להבין מאי בעי רש"י בזה וכי לא ידענו דעושה מלאכה ביוה"כ חייב כרת ולא סקילה כמו בשבת. ועוד מאי נפקא מינה אם כרת או סקילה דשתיהם מתחייב בנפשו. ונ"ל דהוקשה לו למה נקט עוד תנא דמתני' ויוה"כ וכי לא סגי בשבת, לזה כתב משום דביוה"כ נתחייב כרת, כלומר דמשונה יוה"כ מיום השבת בדינו דשבת בסקילה ויוה"כ בכרת, ומשו"ה נקט גם יוה"כ. וצ"ע עוד בזה.

רש"י ד"ה ונסבין חבריא וכו' ודייק טעמא וכו' יליד כיון דדייק טעמא מדקתני שבת דומיא דיוה"כ, א"כ מאי הוצרכו חבריא למימר רבי יהודה היא ולא יוצרך לשנות על פירכת הגמ' מי דמי וכו' וצ"ל דאי לא משכחינן תנא דס"ל בהדיא דאסורה ליומא לא סמכינן אדיוקא בעלמא, אבל אי משכחינן תנא תו י"ל דמדתנא שבת גבי יוה"כ צ"ל דכרבי יהודה ס"ל לתנא דמתני'.

בתוד"ה השוחט וכו' ומיהו למאי דמוקי כר"מ קשה. עמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל. והקשה אלי מו"ר **כמוהרד"ך** נר"ו דמה הוי דאם אמר ר"מ סתמא, דהא כ"מ דיכולין לשנות משנינן וכן בכמה דוכתי. ולי נראה דכוונת התוס' דגבי שבת י"ל דמיירי בפרהסיה [דכך אומרים גם לענין יין נסך דלא הוי יין נסך רק בפרהסיה]. וכדקתני בהדיא שם. אבל ר"מ דס"ל מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה, א"כ מ"ש בפרהסיה מצנעה ואכתי לא נתיישב וצ"ע.

דף ט"ו ע"ב גמ' אמר רב פפא פעמים שהשוחט וכו' היינו לפי שאמר רב לעיל ע"א לא קשרי ר"מ אלא במבשל אבל שוחט דאינו ראוי לכוס לא קאמר, דפעמים הוא להפך דהשוחט מותר כגון שהיה לו חולה מבעו"י דאז ליכא מוקצה, ומבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת דלפירש"י דפירש מן המחובר הוי מוקצה מחמת איסור מחובר, ולתוס' דבתלושה איירי הוי מוקצה מחמת דאינו ראוי לכוס כמ"ש התוס' גופיהו ע"ש. וראיתי במהרש"א ז"ל שהביא קושית הרשב"א ז"ל על פירש"י דפירש דבנחלה היום קמיירי ולא מבעו"י ע"ש, ולפמ"ש דברי רש"י נכונים הם וכבר הרגיש בזה הל"א ע"ש. גם לפמ"ש ניחא קושית התוס' בד"ה כגון על רש"י דא"כ מאי איריא מבשל וכו' ע"ש דכיון דקאי אדברי רב דקאמר דמבשל שרי בראוי לכוס, לכך נקט מבשל וה"ה גם בלא בישול כיון דנתלש מן המחובר. ושוי"ר מ"ש בספר מגיני שלמה ז"ל ע"ש.

אבל אין לתרץ דנקט מבשל לפי שאין דרך דלעת לאוכלה חיה אלא ע"י בישול, וכמו שהביאו התוס' גופייהו אחרי זה, ז"א דאכתי למה ליה למינקט כלל דלעת דלא תיאכל חיה, הו"ל למינקט שאר פירות דנאכלים חיים. ועוד דמוכח דרש"י לית ליה דדלעת אינה נאכלת חיה אלא הטעם דמוקצה מחמת מחובר הוא, וכבר כתב בזה הגאון לב אריה ז"ל ע"ש.

שם כגון שהיה לו חולה מבעו"י. נ"ל דכוונת רב פפא דפעמים ר"מ מודה לר"י במבשל כגון שקצץ וכו' ופעמים ר"י מודה לר"מ בשוחט כגון שהיה לו חולה מבעו"י, והיינו דלא הבריא דאי [הבריא] אסור לר"י כדאמר לעיל וק"ל.

שם במתני' השוחט במגל יד וכו' ובכל שוחטין חוץ ממגל קציר וכו' נראה דהא דקתני חוץ ממגל וכו' הוא קאי אמה דקתני בכל שוחטין דהיינו בכל דבר שוחטין חוץ ממגל קציר וכו' ועיין בש"ס בסמוך. ויל"ד א"כ אמאי תנא ברישא השוחט במגל יד וכו' שחיתתו כשרה הא כבר בכלל הכל שוחטין. ולק"מ כי בכל שוחטין הוא לכתחילה והשוחט הוא בדיעבד דוקא וכמו שדייק בגמ' אבל א"כ ע"כ מאי דקתני חוץ ממגל קציר וכו' היינו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד שרי, וא"כ אמאי לא ערבינהו ברישא עם מגל יד וכו' או דליתני מגל יד וכו' עם מגל קציר וכו' כיון דשויס הם בדינייהו, וצ"ע לפי מ"ש בגמ' תלוש ומחובר עיין בסמוך.

שם גמ' בשלמא במגל יד וכו' ורמינהי בכל שוחטין וכו' הקושיא ידועה דאמאי איצטריך למירמי ברייתא אמשנה, הו"ל להקשות בקיצור אלא צור וקנה לכתחילה מאי טעמא לא, וכמו שכן [כוונת] הגמ' דקאמר בשלמא מגל יד וכו' ושוי"ר שכן הקשה הגאון הל"א ז"ל ע"ש.

שם לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר. ויל"ד דאי ברייתא דבכל שוחטין מיירי בתלוש, א"כ פשיטא דשרי לכתחילה וכי סכין כתיב באורייתא. ועיין בחידושי מהרש"ל לקמן בתוד"ה תלוש ולבסוף חיברו. ועל הברייתא דבסמוך בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכו' ל"ק דהברייתא לא נתכוונה אלא לאשמועין דין מחובר ותנא תלוש בכלל, וכן דרך הברייתא לכלול כמה דברים אע"ג דהם פשוטים, אבל ברייתא זו דין בפ"ע הוא וז"פ. [ויש להתיישב בזה בדברי התוס' לקמן בד"ה מנין לשחיטה ועיין לעיל דף ד' ע"א.] וי"ל דהיא גופא קמ"ל דאין סכין כתוב באורייתא וצ"ע. ושוי"ר מ"ש מהרש"א ז"ל בסוה"ד ולע"ד דל"ד כמ"ש לעיל.

תוד"ה או שהיה וכו' אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל וכו' באמת הוא דחוק דאמאי לא תני כותל מערה ותו לא מידי ולא יאמר עולה מאיליו וצ"י.

דף ס"ז ע"א רש"י ד"ה קשיין אחדדי דקתני רישא וכו' ה"מ לפרש דכוונת הש"ס קשיין אחדדי, היינו דקשיא מ"ש במחובר לקרקע וכן נעץ סכין [ששחיתתו כשרה, אלא לאו ש"מ שאני בין מחובר מעיקרו וכו' [עין המש"ד].

רש"י ד"ה צור היוצא מן הכותל וכו' קנה העומד מאליו שלא נטעו אדם שם אלא מעצמו עלה. נראה דכוונת רש"י בזה דאי נטעו אדם א"כ הוי תלוש ולבסוף חיברו, ולמעוטי אדם קאתי ודלא כמ"ש התוס'. ויל"ד אמאי לא פירש דנטעו אדם קמיירי, דנטע גרעין דאז כל האילן מחובר הוא, דנטע זמורה וגדלה הרבה דודאי הוי מחובר וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה מאי קאמר היכי יליף טעמא מהכא. נ"ל דאין הכוונה כיצד היא הילפותא שלא הבין אותה, שא"כ מה השיב לו ר"ח וי"ו דכתיב וכו' דהא הוא רוצה להבין כיצד היא הילפותא, והי"ל מתחילה להבינו הראיה ואחרי זה יאמר וי"ו וכו'. אלא באמת רב הבין הראיה אלא שלא נראית לו, וכמו שדחה הש"ס אחרי זה קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל, ועל זה השיב ר"ח דגם אני לא נראית לי ווא"ו דכתיב אאופתא קאמר. וזהו ג"כ כוונת רש"י שכתב היכי יליף וכו' כלומר איך יכול לילף טעמא מהכא כנ"ל בס"ד.

רש"י בד"ה אמר ליה וי"ו דכתיב וכו' ל"א אותן חריצין קרי וי"ו. דלפירוש ראשון למה לא נקט כי אם וי"ו ולא נקט סתם אות דכתיב אאופתא, אך ל"א מ"ש דכתיב אאופתא הוא דחוק דמה כתיבה שייכא בחריצין. ואולי משום דחריצין עשויין בבקעת שהם בולטין לכך נקט לשון דכתיב, ולפ"ז כוונת ר"ח היא דכמו דחריצין שהן על הבקעת אינם מיושרים שהן מעוקמות כך הראיה. ועוד י"ל דהכוונה כמו החריצין הכתובים בבקעת, ותיבת דכתיב לא קאי אוי"ו אלא הכוונה חריצין הכתובים שהם בבקעת, והשתא דברי ר"ח כפי רש"י בליק וק"ל.

בא"ד רבי חייא לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחובר. צריך להבין מה כוונת רש"י בזה, ומה נפקא מינה אם ר"ח מכשיר במחובר או לא, כיון דאיכא לדחויי [הראיה] מקרא א"כ אפילו נימא דפוסל במחובר, אפ"ה קאמר וי"ו וכו' דאין כוונת ר"ח דלא ס"ל גוף הדין דפסול אלא כוונתו לדחות חראיה, וטעם דפסול יהיה מאיזה טעם שיהיה, ומאי בעי רש"י בזה.

רש"י בד"ה וקפריך גמ' והא קרא קאמר. היינו כמו שפירשנו לעיל כרחק דגמ' הוא דקפריך האי פירכא וז"פ.

רש"י בד"ה קרא זריזותיה דאברהם וכו' אפילו מחובר וכו' מלשון רש"י משמע דמפרש דעיקר הראיה מדהוצרך אברהם ליקח עמו מאכלת ולא סמך על צור מחובר,

דמסתמא בשדות ימצא צור. ועמ"ש בתוס' בסו"ד וע"ז השיב דשמא לא ימצא צור וכו'. וה"ה דיכול לומר דקרא זריזותיה דאברהם קמ"ל, דמסתמא אברהם בדק הסכין כדין הקרבה, ולכך מכח זריזותיה לא רצה להמתין עד שילך לשדה ויחדד סכינו, לכך הכין מקודם כנ"ל.

בא"ד ל"א רב לא שמע וכו' ק"ל דא"כ התשובה אינה שוה לשאלה, דשואל מה רבי אומר והשיב לו דאין נראית ראית רבי, שהיה לו מתחילה לומר מה רבי אומר ואחרי זה וי"ו וכו' וכמ"ש לעיל. ובעיקר מה שפירש רש"י ל"א היינו משום דלליק הו"ל לגמ' לומר מה כוונת ר"ח או רב וצ"ע בזה בס"ד.

בתוד"ה מנין לשחיטה וכו' וא"ת והא האי קרא בקדשים כתיב וכו' לכאורה כיון דעיקר הראיה היא מדהוצרך הכתוב לומר ויקח את המאכלת דלא היה צריך לומר כלל, ש"מ דבעינן תלוש בשחיטה. וכן מוכח מלשון הגמ' קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל, דמשמע דעיקר הראיה היא מיתור הכתוב, ועמ"ש במק"א בס"ד. וא"כ לפ"ז הו"ל להתוס' להקשות בפשוט דהא קרא איצטריך לענין כלי בקדשים. מיהו י"ל דלא מצו להקשות כן די"ל דילפינן תרוייחו לענין כלי התלוש, ולכך הקשו דליש למילף תרוייחו כיון דבקדשים איירי קרא. ומ"ש אח"כ ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין הוא כמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל ע"ש.

בא"ד ואע"ג דהכא דחי רבי חייא דזריזותיה וכו' ל"ש למימר הכי. היינו דמה זריזות איכא במאכלת דמ"ש מאכלת או צור וקנה, אלא ע"כ דדוקא כלי בעינן וז"פ.

דף י"ז ע"א רש"י ד"ה בין בלילה כשאבוקה כנגדו כדאוקימנא. דלא תיקשי דקתני לעולם שוחטין דמשמע אפילו לכתחילה, ולעיל מתני' קתני שחיטתו כשרה דיעבד, לזה כתב רש"י דמייירי כשאבוקה כנגדו ול"ק מתני' אמתני' וכמו שכן הקשה לעיל מברייטא ומשני הכי. וא"ת לעיל אדפריך מברייטא יפרוך ממתני' וכנזכר. וי"ל דניח"ל ליפרוך מברייטא דקתני בהדיא ולא ממתני' דקתני סתמא.

דף כ"ז ע"א מתני' השוחט אחד בעוף וכו' נקט עוף קודם בהמה למימר דהשוחט דהוא לשון דיעבד קאי עליה, וכדמסיק בגמ' בסמוך ללישנא קמא. וללישנא בתרא נראה דהתנא קחשיב מלמטה למעלה, דהיינו בעוף אחד ושנים בבהמה וק"ל.

שם בגמ' איבעית אימא אאחד בעוף ואיבעית אימא ארובו של אחד כמוהו. הגפקותא שיש בין הני תרי לישני הוא דלליק צריך לשחוט ב' סימנים לכתחילה, מיהו לא בעי שיהיו שחוטים בשחיטה שלמה אלא סגי ברוב, ובדיעבד אם לא שחט כ"א סימן אחד שחיטתו כשרה. ולליב סגי בסימן אחד לכתחילה אך צריך שיהא שלם, ומיהו בדיעבד

אם שחט רובו כשר זהו הנפקותא שיש ביניהם וכמ"ש הפוסקים ז"ל והוי קולא וחומר לזה ולזה. והנה הרמב"ם פסק כחומרת שניהם, דהיינו שצריך לשחוט ב' הסימנים שלמים ועיין להכ"מ ז"ל. אך הר"י פסק כלישנא בתרא דכך דרכו בקודש לפסוק כלישנא בתרא ועיין להרב תבואת שור ז"ל. מיהו באמת הכא ליכא האי טעמא, דאין פוסק הר"י כלישנא בתרא אלא כשיהו ב' חכמים מתרצים זה אומר כן וזה אומר כן אז פוסק כמותו דאחרון אחרון חביב, אבל הכא ב' תירוצים הללו מאיש אחד הם ומנ"ל לפסוק כל"ב. ועיין בפוסקים ז"ל. וה' יעזרנו עדכ"ש אמן.

שם בעינן דם הנפש וליכא. הקשה החו"ש והכולל **כמוה"ר בוגיד סעזון** יצ"ו דלפ"ז אמאי איצטריך רב כהנא למילף מפסוק דושחט, הא בעינן דם הנפש ודם הנפש לא הוי אלא מגרון. וליכ"ל דמהאי טעמא הוה אמרינן דהשחיטה היא מהעורף ולא הגרון, דאכתי יש לדקדק באמת במה דיליף מהך קרא דושחט דדילמא בעורף, ועכצ"ל דסמך אמאי דקאמר לקמן ע"ב ת"ל ומלק את ראשו ממול ערפו ראשו של זה ממול ערפו ולא ראשו של אחר ממול ערפו, וא"כ גם כאן איכא למימר הכי. מיהו לפי הפשט ליכא שום קושיא דהכי דרך השי"ס כשימצא שנוי אחרינא משני, וה"ה דהוי"מ לשנות בדרך ועדיין צ"ע.

ע"ב גמ' ויש אומרים בלשון אחר אמר לאותו הגמון. יש מפרשים בלשון אחר היינו הלשון האחרון שאמר לתלמידיו ולשון הראשון אמרו להגמון והיינו להפך. וקשה ע"ז חדא הול"ל ויש אומרים בלשון זה וכו' דהא קיימינן עלה. [או יאמר וי"א להפך.] או הול"ל לשון אחרון כמו דנקיט נמי ובלשון הראשון, ועוד דא"כ גם ההגמון יקשה לו באמת דהא כתוב על וייצר, מיהו קושיא זו אינה קושיא כ"כ. ואם נפרש דהיינו לשון אחר לגמרי קשה נמי דבאמת לא פירש אותו. וצ"ע בזה לעת הפנאי בס"ד.

רש"י ד"ה שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממאי איתבריא עופות. דבחיה ליכא להקשות מידי דבים יש חיות ובארץ יש חיות, אבל בעופות ליכא למימר הכי דהא כתוב ועוף יעופף על הארץ משמע דגם העופות הארץ ממאי איתבריא, כן אמר תלמיד אחד **בוגיד עשוש נר"ו**. אך י"ל לדקדק ע"ז חדא דהו"ל לסיים על הארץ ולא אמר כ"א ועוף וכו' ועוד דגם עופות המים מעופפים על הארץ, וא"כ א"ל כדאמרינן בחיה וצ"ע לעת הפנאי.

תוד"ה ועוד שאלו וכו' ובכל דוכתי וכו' יש לפרש דברי התוס' דכוונתם באמרם ובכל דוכתי היינו לומר דבכל מקום בגמ' שמביא ועוד שאלו קאי אהתם בבכורות, ואע"ג דלא נזכר התם השאלה, וכמו דועוד שאלו דהכא דליכא התם כלל. [וכן] בכל בו ביום דאע"ג דהוי סתם מ"מ קאי איום שמינו בו וכו' כנ"ל בס"ד.

דף כ"ח ע"א בגמ' איתמר רב נחמן וכו' הני אמוראי פליגי בין לליק ובין לליב דלעיל, דלליק דבעי לכתחילה ב' סימנים ובדיעבד סגי באחד, לדעת ר"נ האי אחד בין האי ובין האי, ולדעת רב אדא ב"א בעינן וושט. ולליב דאחד דמתניי אפילו לכתחילה ג"כ הכי הוי. [ולפי"ז ק"ל דמאי פריך ממתניי דשחט את הוושט וכו' דילמא לא קאמר ר"נ או האי או האי אלא בדיעבד אבל לכתחילה מודה דבעינן וושט]

1234567

רש"י ד"ה לא בבהמה כלומר הא אפילו בבהמה וכו' כוונתו דהא גם בעוף איכא לאוקמי וגמר שחיטתו דקאמר היינו שחיטת הוושט, וקמ"ל דשהיית גרגרת לא מיפסלא, וע"ז כתב רש"י דגמ' קאמר דהשתא דאתית להכי אתיא אפילו בבהמה נגד סברת המקשה וכן פירש הרב לב אריה ז"ל ע"ש. והקשה מו"ר החו"ש כמזה"ר שלמה מאג"ח יצ"ו דאמאי דחיק רש"י לפרש כן, דילמא אתיא כפשוטו דדוקא בבהמה אבל בעוף לא, משום דלישנא דגמר משמע דקאי מתחילת השחיטה דשחט חצי הגרגרת ועלה קאמר וגמר דהיינו אותה השחיטה, וא"א לומר כן לדעת רב אדא בר אבהו דהא עוף לא צריך שחיטת קנה אלא וושט, אבל בבהמה א"ש דהא צריכה שחיטת ב' סימנים. ותירץ משום דדעת רש"י דליק דלכתחילה בעי ב' סימנים וא"כ אתיא שפיר גם בעוף, ואיצטריך לומר דאפילו קאמר עכ"ד נר"ו. ועמ"ש בסמוך בס"ד.

תוד"ה אתא כי ממסמס קועיה דמא וכו' כיון דאפילו קניא בעי בדיקה. תמהני אמאי לא נקטי התוס' כ"א קניא ולא כלבא. ושוי"ר בשיטה מקובצת דמגיה כלבא ע"ש.

בא"ד דהכא בשמעתין הויא משום ספק דרוסה וכו' וק"ל דהא בגמ' קאמר נשחטיה והדר נבדקיה דילמא במקום נקב קשחית, משמע דהחשש הוא משום נקב והכי חול"ל דילמא במקום אדמומית קשחית. ומו"ר החו"ש כמזה"ר שלמה מאג"ח יצ"ו תירץ בדוחק דכוונת הגמ' נקב, היינו משום דע"י הארס דשונרא מיקלא קליא אותו המקום והוי כמנוקב, ועמ"ש להקשות על המש"ך ז"ל בדיבור הסמוך וק"ל.

בא"ד ונראה לי שיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה. הקשה המהרש"א ז"ל אמאי לא נקטי התוס' משום דרוסה שאינו ניכר ואין לו בדיקה מבחוץ אפילו לפירוש ריב"א ע"ש. ועיין להמש"ך ז"ל שמיישב קושיותו. ולאח"ר דבריו תמוהים דא"כ אכתי תיקשי במ"ש התוס' שיש בו שום חולי וכו' הא הגמ' לא קאמר אלא ניחוש שמא ניקב. ועוד דהא כתבו התוס' משם ריב"א דחשש דהכא משום ספק דרוסה כדלעיל, ויש להקשות על דבריהם דהא בגמ' קאמר דילמא במקום נקב קשחית, ועל כרחך צ"ל כמ"ש למעלה משם החו"ש כמזה"ר שלמה מאג"ח נר"ו דדרוסה הוי כמנוקב ע"ש, וא"כ גם בתירוץ איכ"ל הכי. וצ"ע לעת הפנאי בעה"ו.

דף כ"ט ע"א בגמ' תזבח שלא יהא שנים שוחטים זבח אחד וכו' ואמר ר"נ תזבחהו כתיב. מרשיי ד"ה תזבח מוכח דהני ב' דרשות הגמ' מפיק להו מקרא דתזבחהו.

דף ל"ב ע"ב בגמ' אמר רבא ל"ק כאן ששחט וכו' פסק ולבסוף שחט כי דבר אחר גרם לה ליפסל דמאי. ק"ל אמאי אינו משני ליה דבמתני' מיירי בשחט בין לפני הפסיקה בין לאחר דאז הוי פיסול בשחיטה, אבל במתני' דהתם לא איירי בשחט מיד כלל אלא נפסקה הגרגרת ושהה אותה, ולפי"ז לא תיקשי קושית איתיביה רב אחא וכו' וכמדומה לי שכן הקשה מו"ר החו"ש רש"מ הי"ו. ושמא פסיקא ליה לתלמודא דפסק ואח"כ שחט לא מיקרי פיסול בשחיטה וצ"ע בזה. שו"ר בחידושי הרש"ש ז"ל ע"ש.

דף ל"ג ע"א במתני' השוחט בהמה חיה ועוף וכו' כשרים. עמ"ש הרב לב אריה ז"ל בכוונת קושית הרשב"א ז"ל. והיינו כיון דאיצטריך לפרט חיה ועוף לאשמועינן אפי"ג דלא נתקיים בהו מצות כיסוי הדם כשר נקט נמי בכלל הבהמה ופשוט.

בגמ' דקתני חיה וכו' [שמעתי מקשים דדילמא דתנא לא נקט חיה]. ואין לומר דרישא בחולין ואשמועינן כמ"ש הרשב"א כמו שהבאתי בדבור שלפני זה. או אשמועינן כמ"ש הרמב"ם דשמא מתים היו וסיפא בקדשים וקאי מתני' על עוף ובהמה דוקא. ואפשי"ל דדוחק הוא ועיין בב"מ דף מ"ד. אי"נ סמ"ך אשאר שנויי וצ"י.

דף ל"ז ע"ב תוד"ה וכי תימא וכו' אלא אדכן סמ"ך וכו' ר"ל דמה שהביא הגמ' משקח בדוקא היינו משום דאדכן סמ"ך דמשמע בלשון רבים, וא"כ בהכרח יהיה משקי ביו"ד שהוא לשון רבים, אבל ממשקי לחודא איכא לדחויי. כן שמעתי ממו"ר הרש"מ נר"ו וק"ל.

דף מ"א ע"א במתני' אין שוחטין לא לתוך ימים וכו' פירשיי דלא לימרו לשרא דימא קשחית. צריך לדעת למה הוצרך רש"י לומר לשרא דימא ולא פירש לים בעצמו קשחית, וכמו שכן איירי מתני' דלעיל השוחט לשם הרים וכו' דאוקימנא בגמ' בשוחט להר עצמו. ואפ"ל דא"כ אין לחשוש משום מראית העין דמסתמא הכל יודעים שאין המחובר נעבד, והים הוא מחובר ומאן דחזי אומר מסתמא אין כוונתו לע"ז כיון שאינו נעבד דלמה לא ישחוט לדבר הנעבד, ולכך כתב רש"י דהחששא היא דילמא לימרו לשרא דימא קשחית. אי"נ דהנה לעיל במתני' השוחט לשם הרים וכו' לשם ימים וכו' פירשיי שעשה הים עצמו עכו"ם. והקשה הרב לב אריה ז"ל דאמאי לא פירש כן דלשם הרים וכו' שנשנו קודם. ותירץ דבהו אי"צ לפרש כדאיתא בפ"ג דע"ז אר"ע אני אובין ואדון כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה בידוע שיש שם ע"ז, ולכך שייך לומר לשם הרים וגבעות היינו ששחט לעכו"ם שבתוכו משא"כ בלשם ימים ולכך פירש כן ע"ש היטב. ולפה"א אי"ש דא"א לפרש דהחששא היא שמא יאמרו דשוחט לים עצמו דהא אין

בו חששא, ולכך צריך לפרש לשרא דימא. דבשלמא במתניי דלעיל אי"ש דאשמעינן תנא דאם עשה הים עצמו לעכו"ם שחיטתו פסולה, אבל הכא משום מראית העין צריך לפרש לשרא דימא קשחית כנ"ל בס"ד.

שם ולא לתוך כלים. הרא"ש בר"פ כיסוי הדם כתב דהא דאין שוחטין כוי לכתחילה ביו"ט ויקבל הדם בכלי משום דאין שוחטין לתוך כלים ע"ש. ולפי"ז אפשר דזהו הטעם דקתני הברייתא לקמן דף פ"ח ע"ב דאם היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה, ולא ישחוט בכלי ויניחנו עד שיגיע לישוב ויכסה אותו, משום דאין שוחטין לתוך כלים כנ"ל, ובלא"ה הוא יושב במדבר ואין כלים בידו. וכן זהו הטעם מ"ש הגאונים הביא דבריהם הרמ"א ז"ל סימן כ"ח סקכ"א דההולך במדבר ימצה הדם בבגד או בסנדל וכשיגיע למקום עפר יכבס הבגד שיצא הדם ויכסה, וכבר כתב הל"א ז"ל בטעמם ששינו מדברי הברייתא. ואולי י"ל עוד דכוונת הגאונים ז"ל דאף אם לא היה בידו דינר זהב אפ"ה יכול לעשות תקנה זו דהא לובש בגדים ומנעלים. אך מה דנקטו תמצית הדם מבגד ולא אמרי שישחוט בכלים הוא מטעם הנ"ל, וגם כאן י"ל כמ"ש למעלה. והא דלא אמרי בכוי דשוחטין בבגד ויניחנו עד הערב ויכסנו וכדברי הגאונים הנ"ל דהשתא ליכא איסור דשחוט בכלים, נראה דאסור לעשות כן ביו"ט משום מכבס, או משום צובע שצובע הבגד בדם. וצ"ע בפוסקים בענין זה.

והנה הגאון הר"ב בש"מ למסכת ביצה דף ח' ע"ב אהא דאמרינן דאתי עשה דיו"ט ודחי ל"ת דכתישה הקשה משם הרשב"א דהא אפשר לקיים שניהם שיכסה בערב. ותירץ דכיון דאינו יכול לכסות בעת השחיטה הו"ל ביטול מצות עשה ע"ש. ולפי"ד אי"ש מה דאמרינן אין שוחטין כוי ביו"ט בתוך הכלי ומה דאמרינן דשוחק דינר זהב הנ"ל, אך קשה מדברי הגאונים הנ"ל דיכסה מתמצית הבגד אי"כ הו"ל ביטול מ"ע כנזכר. ונלע"ד בס"ד דתירוץ הר"ב הנ"ל אינו רק לקושית הרשב"א ז"ל בדוקא, ואין כוונתו לומר דהוי ביטול מ"ע לגמרי דאי"כ תיקשי מדברי הגאונים, ועוד דדוחק לומר דפליג על הרא"ש דקאמר משום דאין שוחטין בכלים וכמ"ש המש"ך ז"ל בחידושו כאן ע"ש. אלא נראה דכוונתו היא דלענין לקיים שניהם לא אמרינן דחשיב מבטל מ"ע, אבל מודה הוא דלענין כבוד יו"ט לא הוי כמבטל מ"ע ויכול לעשות התיקון הנ"ל, אם לאו מטעם שכתב הרא"ש הנ"ל.

[א"ה. בדף אחר כתב ההמ"ח ז"ל בזה"ל.] עמ"ש המש"ך ז"ל בזה. ובסו"ד כתב וז"ל והרא"ש ע"כ דלא ס"ל כן מדק"ל אמאי אין שוחטין כוי ע"ש. ולא ה"ר נלע"ד דבקושית הרא"ש דהכא ליכא לתרץ כמ"ש הר"ב בש"מ, דהא ודאי אם לא כיסה בעת השחיטה לא חשיב כמבטל מצוה ממש, אלא דכוונתו דחשוב כמבטל מצוה לענין דנאמר דאתי עשה דיו"ט ודחי ל"ת דכתישה, אבל לענין כוי דבא לידי חילול מספק לכך אפשר שיעשה תקנה לשחוט בכלי ויניחנו עד הערב, אם לא דקתני מתניי ולא לתוך כלים. וצ"ע לעת הפנאי בעה"י.

שם לתוך עוגה של מים וכו' פירש"י גומא כמו עוגיות וכו' והיינו דמה דקתני סיפא ואין שוחטין לגומא כל עיקר היינו בלא יש בה מים, דהוא חק המינים לשחוט לעכו"ם בתוך הגומא וכדפירש"י, או כסברת ר"ת בתוס' דהטעם משום דנראה כמקבל דם לע"ז ע"ש. משא"כ בעוגה של מים מיירי שיש בה מים ואין דרך הצדוקים בכך, ולא הוי כמקבל דם לע"ז דהא הוי כגומא שאינה נקיה דמותר לשחוט בה לדעת ר"ת ז"ל. ובהערוך ערך אגן גריס אגן ספל מלשון וישם באגנות וכן גריס הר"ף והרמב"ם עיין במסורת הש"ס. ונ"ל דגרסי כן משום דק"ל דהו"ל למיתני עוגה של מים אחר אין שוחטין לגומא, לומר דהגם דאין שוחטין לגומא אפ"ה מותר לשחוט בעוגה של מים דהיינו גומא כיון שיש בה מים. ואף ד"ל דנקטיה בתר הדין דאין שוחטין לתוך המים וקאמר אפ"ה בעוגה של מים מותר, מ"מ מ"ש דנקטיה הכא. ועוד דא"כ הו"ל למימר אבל שוחט הוא במים שבעוגה, [ועוד דא"כ הו"ל למינקט זה בתר הבבא דאין שוחטין לתוך ימים]. אבל לגירסתם איש דאגן הוא כלי ולכך נקטיה אחר דין דהכלים, וקאמר דעכ"פ יכול לשחוט באגן שיש בו מים. ועוד נראה בגירסתם דהנהו ס"ל הטעם דאין שוחטין לתוך הגומא כדפירש"י משום חק המינים, ולא כדעת ר"ת דנראה כמקבל דם לע"ז, ולכך גם בעוגה של מים מהראוי דיהא אסור דאין לחלק, וכעין שכתב הרב לב אריה ז"ל ע"ש. אבל לגירסה דגרסי אגן שהוא כלי ואיסורו מטעם דמיחזי כמקבל דם לע"ז וכפירש"י נוחא, דביש בו מים לא חיישינן ונכון בס"ד.

תוד"ה אין שוחטין וכו' וקשה דא"כ בלא עושה וכו' היינו למסקנא דגמ' דאין שוחטין לגומא אף בבית והרוצה לנקר חצירו איך עושה יעשה חריץ עד הגומא ומ"מ בשוק לא יעשה כן ע"ש, ולפ"ד ר"ת דבאינה נקיה מותר א"כ למה צריך לעשות חריץ הלא יש תקנה דמלכלך הגומא ושוחט, אלא ודאי דגם שאינה נקיה אסור וז"פ.

דף מ"ב ע"א במשנה הריאה שניקבה או שחסרה. פירש"י בגמ' פריך היינו נקב עכ"ל. כי אין לפרש ניקבה היינו לבית הסמפונות, וחסרה אפילו לא הגיע החסרון לסמפונות. ז"א דא"כ מאי פליג ר"ש, דאין לומר דכוונת ר"ש על שחסרה, דלשון שתינקב לא משמע כן.

שם הגדולה טפח והקטנה ברובה. לכאורה משום דקים ליה לר"י דטפח בגדולה שוח בגדולה לרוב של קטנה, אבל תנא קמא סבר דאזלינן בתר רוב וכל אחד לפי גדלו. אבל עיין לקמן בגמ' דמשם מבאר דהקטנה ברובה אע"פ דליכא טפח, והעיקר הוא דכל מקום שיש טפח או רוב טריפה ע"ש.

שם בגמ' אלא רמז לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין וכו' ולמ"ד טרפה חיה וכו' עיין מה שהקשו המפרשים ז"ל דמעיקרא נראה דמסברא טרפה חיה ובעי קרא למ"ד טרפה אינה חיה, ואח"כ בעי קרא למ"ד טרפה חיה עיין בספריהם. ואיני רואה שום קושיא

תורת

חולין

ה'

רנה

לעניין דהש"ס לא בעי רק רמז בעלמא, ומעיקרא בעי רמז למ"ד אינה חיה ואח"כ בעי רמז למ"ד טרפה חיה, ולא דבעי מן התורה מני"ל דזה ודאי בין למ"ד חיה ובין למ"ד אינה חיה ליכא שום גילוי בתורה, ואינו אלא מסברא דנפשיהו ורק רמז בעלמא בעי הש"ס וז"פ מאד לעני"ד.

שם ואידך האי זאת מאי עביד ליה. לפי מה שביארנו לעיל דרמז בעלמא בעי הש"ס קשה מאי פריך האי זאת מאי עביד ליה, דמה איכפת לן אם נותרה תיבת זאת דהא רמז בעלמא הוא וכל אחד פירש הפסוקים כסברתו.

רש"י ד"ה לבית חללו ואם לא הגיע וכו' אפ"ל דבעי רש"י לפרש דהגיע לבית חללו דקתני מתני' היינו שהגיע ממש ולא סמוך, וזה מדקתני במתני' לקמן דאלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו דלא איצטריך וכמ"ש התוס' בד"ה ניקב ע"ש. וזהו המשך דברי רש"י ואם לא הגיע לבית חללו דהיינו ממש אלא סמוך קתני סיפא דכשרה וק"ל.

רש"י ד"ה נפלה מן הגג וכו' חוששין שנתרסקו וכו' ובגמ' אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה וכו' עמ"ש בזה הרב לב אריה ז"ל. ומו"ר הרמ"מ נר"ו אמר דיותר יש לפרש כוונת רש"י כן וכדרך הרב לב אריה.

רש"י ד"ה דרוסת הזאב וכו' בדקה אבל בגסה וכו' נ"ל שהם ב' דיבורים והדיבור השני מתחיל בדקה וכו' כנ"ל בס"ד.

רש"י ד"ה כל שאין כמוה חיה שלקתה מכה שאין וכו' קשה מה לנו לבהמה אחרת, היה לו לומר באותה עצמה כל שאינה חיה טרפה. ומהר"ם שיף ז"ל כתב דבשחוטה קיימין דאי אפשר להכיר בטרפות הללו בעודה בחיים, ולכן לא קאמר כל שאין יכולה לחיות עכ"ל. וצ"ל דהכלל הזה של המשנה לא קאי אלא אמכות הניכרות בחיים דהיינו מכות חיצוניות, דמכות פנימיות גם בהמה הלקויה בריאותיה לא ניכרו טרפותיה אלא לאחר שחיטה, ואי הכלל הזה מיירי גם בפנימיות א"כ היה לו לומר שאינה חיה, אלא מפני טריפות חיצוניות נקט לישנא דכמוה חיה וכו'.

ובעיקר דברי המשנה לולי פירש"י י"ל כל שאין כמוה חיה ר"ל ל"ד אלו הטרפות שזכרתי לך, אלא כל שאין כמוה של הבהמה [שאמר אלו טרפות "בבהמה"] זו חיה [דס"ל לתנא דמתני' דטרפה אינה חיה]. טרפה.

ויש לפרש בדברי רש"י דמפרש כל שאין כמוה חיה, ר"ל דבעינן תרתי ובחדא לא סגי לסימן טרפה, וז"ש רש"י שלקתה מכה שאין בהמה אחרת לקויה דוגמתה וכו' דבעינן תרתי ולא אדע אם אמת הפירוש הזה וק"ל.

תוד"ה אלו טרפות וכו' דקאי אפלוגתא דר' ישבב וכו' קשה דשם בש"ס גבי פלוגתא דר' ישבב ורע"ק מוקמינן דאלו טרפות דקתני היינו אלו אסורות ויש מהם נבלות ויש מהם טרפות ע"ש, וא"כ כיון דלא איירי מתני' בטרפות דוקא אלא נבלות וטרפות יחד א"כ מאי ואלו טרפות דקתני. ובדוחק י"ל דה"ק ואלו טרפות שיש גם טרפות אבל התם נבלות דוקא, ואין זה בדברי התוס' ושו"ר למהרש"א שנרגש מדברינו והוכרח לתרץ דהיינו קודם חזרה וכו' ע"ש. והא דלא משני לעיל כדפריך ממתני' דאלו טרפות דהתם קודם חזרה, י"ל דעדיפא מינה משני כנ"ל בס"ד.

תוד"ה ניקב הלב וכו' וניטל הלב והריאה והדקין וכו' לאו דוקא נקטו ג' אלו, אלא גם הקבה והכרס הפנימית והמסס ובית הכוסות הוו בכלל.

תוד"ה דרוסת הנץ וכו' אלא משום ר"י תנא ליה הכא. עיין מה שפירש בו המהר"ם ז"ל. וצ"ל דלא נחלקו ת"ק ור"י פנים בפנים דהא ת"ק לא גילה דעתו בעופות רק בבהמות, רק דמסדר המשניות הביא דברי ר"י שאמר מנפשיה דרוסת הזאב בדקה וכו' ודרוסת הנץ וכו' ות"ק לא גילה דעתו רק בבהמות, ואפשר דגם בעופות ס"ל דדרוסת הנץ בין בעוף הדק בין בעוף הגס. ולי יראה דנחלקו ת"ק ור"י פנים בפנים ודוקא בבהמות, אבל בעופות לכו"ע יש חילוק בין הדק ובין הגס, דק"ל דהנץ אין לו כח לדרוס גם בגס לא כן הזאב, וא"כ כוונת התוס' היא גם על ת"ק דנקטיה אגב מילתיה דר"י הדומה לה כנ"ל בס"ד. וכן משמע קצת לשון התוס'.

דף מ"ג ע"א בתוד"ה הנך דאפקת וכו' מאי נינהו י"ח טרפות. הנה לעיל התוס' בד"ה אפיק חדא וכו' כתבו בסה"ד וצ"ל דהך סוגיא כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז עכ"ל ע"ש. ובאמת לכאורה אינו מובן דבריהם דמ"ט אמרי דהסוגיא היא כר"ש שהוא יחיד ולא אמרינן דהסוגיא כרבנן, וליכא במתני' אלא י"ז ויכניס מתני' דחסרון שדרה במנין י"ח. וצ"ל משום דעל כרחנו לא אפשר להיות כל המשנה כרבנן, דאיכא מתני' דבהמה שנחתכו רגליה דס"ל כר"ש בן אלעזר, ואיכא נמי מתני' דגלודה דסבר כר"מ דמכשיר, ועפ"ז אמרו דהסוגיא היא כר"ש ולא כרבנן, דאי כרבנן מדוע באותם המשניות לא הוי כרבנן.

בתוד"ה והא אמר וכו' וה"ר יעקב מאורלייניש תירץ וכו' ר"ל דאין הקושיא דגמ' דמאי אולמיה זה מזה דהא אחרון עיקר, וגם דחשיב כאן כב' בבות. אלא פירכת הגמ' היא לסתור תירוץ זה, דמדהוצרך לומר הלכה כמותו ש"מ דסתם דסיפא לאו מעלייתא היא, וא"כ תו קשה שפיר מאי אולמיה. והשתא בין להתוס' ובין לה"ר יעקב איכא דלדעת התוס' הכא חשיבי בבא אחת, ולדעת ה"ר יעקב חשיבי ב' בבות, ואפ"ה פריך הגמ' שפיר מדהוצרך וכו'.

ע"ב בתוד"ה זיל שלים ואע"ג וכו' בידיה האכילו לכלבים. עיין להרב לב אריה שהבין דקושית התוס' היא כיון דטעה בדבר משנה פטור מלשלם, וע"ז תירצו בידיה וכו' דכיון דהאכילו בידיה לכלבים לכך חייב ע"ש מ"ש. והיינו דא"א לומר דהוקשה לתוס' קושית רש"י ולמה אינו חוזר ויוכשר ואמאי חייבו לשלם, משום דלפ"ז תיבת "בידיה" שכתבו בתירוצם אינו מדוקדק, דלא הו"ל למימר אלא דכאן האכילו לכלבים ותו לא מיד.

דף מ"ד ע"ב בגמ' אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טרפה לעצמו. מלבד פירוש רש"י ומהרש"א ע"ש, יש לפרש עוד כמו שאמר יחזקאל שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם כנזכר לעיל, וזהו הרואה טרפה לעצמו לעצמו דייקא דלאחרים הוא מכשירה ורק לעצמו הוא מחמיר ורואה אותה טרפה. וזהו נמי מה שאמר עוד רב חסדא איזהו שונא מתנות יחיה וכו' משום דאילו היה אוכל מבהמה שהורה בה חכם לא יבצר דמוזילי גביה, ובמידי דמזבין בשומא כנזכר בגמ' לעיל, ואפילו במתקלא נמי לתת לו אומצא מעלייתא, וא"כ הוא מלא מתנות בכל יום, אבל כיון שרואה טרפה לעצמו א"כ שונא מתנות הוא. ובהו יבואר דברי מר זוטרא בסמוך כל מי שקורא ושונה וכו' ר"ל שקורא ושונה לברר ולצרף את הספק של הטרפה, ואם כי היה מתיר הספק הוא מחמיר על עצמו ורואה טרפה לעצמו, עליו הכתוב אומר יגיע כפיך וגו'. מיהו דברינו אלו לא יכנונו רק אם הורה בדבר התלוי בסברא אבל בדבר דאגמריה רביה מותר, וא"כ [הוא לא לגמרי] שונא מתנות. ז"א אין זו מניעה גמורה שלא לקבל מתנות וצ"ע עוד ועיין להל"א ז"ל.

רש"י ד"ה משום חסדא וכו' ונראה כנוטל שכר על הוראתו. עיין למהרש"א ז"ל שהקשה דאמאי שינה פירושו מהסמוך ד"ה הרחק מן הכיעור וכו' ע"ש. ולענ"ד אפ"ל דהכא א"א לפרושי כדבסמוך, דאין סברא לומר שזיכה זה בשביל שיתן לו בזול, דהא יכול הוא לזכות השני ויקח ג"כ ממנו בזול. דדוחק לומר דזה ימצא חן בעיניו יותר מחבירו השני, דחששא זו לא שכיחא דמסתמא לא יעכב בזה, ולחששא מועטת כזו בודאי לא חששו חכמים. לא כן לקמן דקתני הברייתא העדים ושפיר יש חששא זו. מיהו לישנא דרש"י אדיין קאי.

רש"י ד"ה ושמש תלמידי חכמים גמר לתרץ טעמי וכו' לפ"ז נ"ל קורא ושונה היינו מקרא ומשנה, ושמש תלמידי חכמים היינו שמתרץ טעמי המשנה. אבל ק"ק מדוע הפסיק בורואה טרפה לעצמו הו"ל להניחה לבסוף.

דף מ"ה ע"א בגמ' מתיב רב ירמיה ובגולגולת וכו' אלמא כיון דשיעורא מלא מקדח וכו' לא ידעתי אמאי הוצרך להאי ברייתא דגולגולת, הו"ל להקשות בקיצור דהו"ל להצטרף לכאיסר ולא לרובה, כיון דכנקבי נפה נינהו ונקבי נפה אית להו חיסרון.

רש"י ד"ה שאני אומר וכו' כתב המהרש"א דליכא למימר דהשתא נמי נימא תחתונה וכו' ע"ש. ולא ה"ר לא ידעתי מאי קושיא הא גמר רבא דבריו שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה, ופירש"י ולא יותר והיינו עד אוני ריאה ולא כנגד כל הריאה, ואם נפרש כל שפושטת וכו' דהיינו כל מה שפושטת וס"ל שפושטת עד סוף כל הקנה, ז"ל דהרי גילה עליו סוף דבריו ובלבד שלא תאנס ולסברא זו אין לה פירוש כלל. גם מה שתיירץ בקושיתו דל"ש ליתן סימן שהבהמה תלויה וכו' ע"ש, הרי [מדובר] בבהמה חיה ורוצה לשחטה וקאמר דהשחיטה היא מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה דהיינו דאוחזין הקנה, דבשעת שחיטה ליכא לא עליונה ולא תחתונה וצ"ע עוד.

דף מ"ו ע"א בגמ' בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו. לכאורה בעיא זו היא בעיא כוללת, דאפילו אם נאמר עד ועד בכלל תוכל לשאול בפי פרשה שניה מהו איני יודע אי טרפה, וכן תוכל לשאול בפי פרשה שלישית איני יודע אי כשרה, וכן ישנה לבעיא זו בעד ולא עד גופא, א"כ לא הו"ל למבעי רק בדרך כלל פי פרשה מהו. ואולי י"ל דודאי פי הפרשה היא עם הפרשה שלה, דמשם עיקר הפרשה ואין לה להגמי' ספק בזה כלל, ולא מספק"ל להגמי' רק בפי הפרשה ראשונה דוקא משום לשון בין הפרשות דקאמר דמשמע בין הפרשות ממש וכאילו אמר עד הפרשות וכדפירש רש"י ע"ש. ודוקא עד ולא עד בכלל, אבל אם עד ועד בכלל אפילו בראשונה ליכא למבעי, משום דמפרשין לשון בין ר"ל כל אותו בין וכמ"ש רש"י. ועיין עוד מ"ש ברש"י הנזכר בס"ד.

שם בעי רבי ירמיה את"ל עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו. גם בעיא זו היא בעיא כוללת כדלעיל דתוכל למבעי בכל צד ובכל פרשה, ורש"י בסה"ד כתב ובפרשה ראשונה קאי עכ"ל. ואולי י"ל דודאי פרשה עצמה פשיטא לה להגמי' שהיא כשרה, רק בצד דעד ועד בכלל מסתפק פרשה עצמה טרפה או לא, ר"ל הגע עצמך היא גופא כחוט האמצעי ממש.

שם ההוא פולמוסא וכו' ערוקאי כזית שאמרו במקום מרה. כפי פשוטו קשה להולמו דמה לענין הלכות ודינין אצל בריחה, ולמה דוקא הלכה זאת דוקא. וכבר כתב הרמב"ם להקדמה לסדר זרעים ובפירוש המשניות מסכת סנהדרין משנת כל ישראל שכל דברי רז"ל בש"ס ומדרשים שאינם מתקבלין כפי פשוטם, בלי ספק כי הם על דרך חידה ומשל. או דבר שכלי והאדם אפשר שיבינם אחר עיון רב ובקיאות בכל דברי רז"ל. [וכבר ייעד הרמב"ם שם בסנהדרין לפרש את כל דברי רז"ל הדומים לזה ואני לא ראיתי ספר זה מעולם, והנראה שלא הספיק לקיים דבריו. ואני חשבתי בע"ה כשאפגע דרך לימודי במאמר רז"ל איגע לפרש בו כפי שכלי להסיר ולהעביר ממנו את כל הקושי והנמנע שיש בו כפי פשוטו, ולהראות לחסרי השכל ולהמוני עם שכל דברי רז"ל דברי שכל המה, וכבר האריך בענין זה הרמב"ם ז"ל וכל דבריו אמת וצדק.]

ואפ"ל דהנה נודע דהרוצה לזכות בכתר תורה לא ירדוף אחרי תאוות העוה"ז המותרות אל כדי להברות גופו, וצריך אדם לגלות בשביל התורה כמ"ש באבות הוי גולה למקום

תורה. ולפיכך אפשר שרמז להם ר"ז ע"ה ואמר להם שלא תדאגו מגלות זה שאתם בורחים ומצטערים, כי כזית כינוי לתורה כלומר כזית שהיא התורה לא תתקיים אלא במקום מרה דהיינו הגלות וכנוכר ונכון בס"ד.

רש"י ד"ה עד ועד בכלל וכו' ה"ה לראשונה דמספקא ליה וכו' נראה דס"ל לרש"י בפירוש דברי הגמ' שאמר שניה איני יודע אינו ר"ל עד שניה איני יודע וכן עד שלישית כשרה ומילת עד שאמר קאי אכולהו, דלפירוש זה קשה אמאי לא פירש רש"י בפשיטות בצד דעד ולא עד בכלל דעד אחת טרפה דהיינו עד תחילת אחת, ועד שניה איני יודע עד תחילת השניה והיינו הפרשה הראשונה, ועד שלישית כשרה היינו פרשה שניה. אבל רש"י מפרש שניה איני יודע ר"ל מתחילת השניה עד סופה וכן שלישית ולא קאי עד אכולהו, והוכרח לזה משום דלא יתכן לומר עד שלישית כשרה דהיינו פרשה שניה, דוכי פרשה שניה דוקא דכשרה ותו לא, דודאי דכל מה שהוא למטה הוא נכשר טפי, אבל ^{השתא א"ש.} ^{השתא א"ש.}

דף מ"ט ע"א רש"י ד"ה כהנים שהקבה וכו' ומשום ר"י נקיט ליה. פשט דברי רש"י הוא דהוקשה לו דהא ודאי לא הכהנים לבדם נהגו בו היתר ולא הישראלים דלא שייך לומר כן, וא"כ למה לא נקט כי אם כהנים דוקא. לזה כתב משום ר"י נקיט ליה, דהיינו מ"ש בגמ' ישמעאל כהנא מסייע כהני. ולא ניחא לרש"י בתירוץ התוס' משום דהקבה ניתנה להם ע"ש, דאכתי הול"ל סתם העולם נהגו בו היתר כנ"ל פשוט. וכן פירש מו"ר **הרמ"מ** ה"ו. ושו"ר למהרש"ל ז"ל דמשום ר"י נקיט ליה שכתב רש"י היינו כהנים והיינו כמ"ש.

וראיתי להרב לב אריה ז"ל שפירש כוונת רש"י דהוקשה לו לפמ"ש במסקנא כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וליה לא ס"ל, א"כ יותר היה לו לומר כהנים נהגו בו היתר כר"ע דס"ל בהדיא דמותר, ולזה כתב משום וכו' דהיינו דמה דנקט כר"י שאמר משום אבותיו ולא כר"ע משום ר"י נקיט ליה, כלומר משום דאשכחן במקום אחר דר"י מסייע כהני ע"ש. ולע"ד פירושו הוא דחוק חדא דאם הוקשה לרש"י כן, הו"ל לכתוב זה אמילתא שאמר בגמ' דרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו. ועוד לשון רש"י שכתב משום דר"י נקיט ליה הוא דחוק כיון דברבי ישמעאל עסקינן. וכן דחה מו"ר **הרמ"מ** נר"ו. וצ"ע בזה בעה"ו.

והנה כאן קאמר דכהנים נהגו בו היתר, וקאמר מאי היא דתניא את כל החלב וכו' וק"ל אמאי לא הביא דרשה דלקמן דף קל"ד ע"ב להביא חלב וכו' ע"ש. ועוד קשה לדעת התוס' דנקט כהנים משום דהקבה ניתנה להם, הרי התם קאמר כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים. ואולי מזה לא ניח"ל לרש"י כתירוץ התוס'.

רש"י ד"ה במקום ברכה לישראל וכו' שמתברכין הן עם השאר. עיין להרב לב אריה ז"ל שהביא מה שפירש ה' ס' קטן ביהודה והת"ח דכוונת הגמ' היא שיתברכו הכהנים

בכל אותם הברכות שבירכו לישראל, דמואברכך מברכך אינו מוכרח שהמברך יתברך בכל אותם הברכות שבירך חברו אלא בברכה שתהיה ע"ש. ונ"ל דזהו ג"כ כוונת רש"י שכתב דמשמע שמתברכין עם השאר, כלומר כיון דנתן הכתוב ואני אברכם עם ברכת העם, משמע שמתברכין עם השאר כמותם וכנוכח. אי"נ נראה כוונתו דעם ישראל עדיף דהוי ברכת רבים דעדיפא, לא כן מואברכך מברכך כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה ואברכה מברכך ואפילו עובדי כוכבים וכו' עמ"ש המהרש"א בכוונתם. ולא ידענו איך הוקשה להו' להתוסי' אם הקושיא למאי איצטריך ואברכה מברכך לרי' ישמעאל אינה קושיא כלל דלאברהם כתיב. ואם הקושיא היא למ"ל ואני אברכם מואברכה מברכך נפקא, א"כ מה תירצו התוסי'. ואין לומר דכוונתם כיון דואברכה מברכך כולל גם העכו"ם לכן כתוב ואני אברכם במיוחד להם וכמו שכתב המהרש"א אח"כ. ז"א דאם היתה סברא זו בס"ד דגמ' א"כ מה קאמר הגמ' אח"כ ומאי מסייע כהני דמוקי לה וכו' ואולי י"ל דלא ס"ד דגמ' דזאת הוי סיוע לכהנים וחידש לו דהוי סיוע כנ"ל.

ע"ב בגמ' דהא רב פפא וכו' ולעיל דלא אהדרו רבנן לר"ש כן, משום דהאור שורף את הארס עיין בלב אריה מ"ש. ולעד"ן דגם אם נאמר דרבנן לאו בחדא דרגא מסתייהו.

רש"י ד"ה אף כל קרום וכו' וכ"ש חלב שע"ג הדקין. לפ"ז מ"ש בגמ' ואיפוך קמיינתא או ואיפוך בתרייתא, צ"ל דמ"ש בקמיינתא להביא חלב שע"ג הקבה היינו גם חלב שע"ג הקבה, ובחלב הדקין כו"ע לא פליגי דאסור. וזה נראה הפך דברי רש"י גופיה לעיל בד"ה חלב וכו' אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל, משמע דמה דאמר להביא חלב שע"ג הקבה לא מרבי חלב הדקין כלל. [וכן קשה מדבריו אלה שאמר אסור עד אמה לר"י על מה שכתב לקמיה בד"ה תותב וכו' ולא תותב הוא אלא אדוק בהם, דמשמע דלטעם דנקלף לא ממעט שעל הכנתא וכל חלב הדקין אסורין וכמו שמדייק המש"ך ז"ל ע"ש]. ועמ"ש המש"ך ליישב דברי רש"י לקמן דף צ"ג, ול"ז להבין דהלשון משמע על האמתא דוקא ולא על שאר הדקין ובאמתא כו"ע ל"פ רק בשאר וצ"ע כעת.

דף נ' ע"ב בגמ' רבי אבינא אמר גניבא וכו' עמ"ש מהרש"א ז"ל. והא דלא הוקשה לו על רבי אבינא גופיה דסבר טפח בוושט סמוך לכרס הוא כרס הפנימי, דלאיזה צורך אשמעינן במתני' הכרס הפנימית שניקבה הא בלא"ה נקובתו במשהו כשאר וושט. משום דיי"ל דאשמעינן מתני' דנקראת כרס הפנימית ולא וושט ואין ראוי לשחיטה. ואיכא נפקותא במה דקראה אותו המשנה כרס הפנימי אע"פ שהושט בלא"ה נקובתו במשהו, והיינו לענין מקום שחיטה כיון שהוא כרס אינו מקום שחיטה, וכדאיתא לעיל דף מ"ד ע"א ע"ש. ועוד י"ל דאי לא תנא כרס הפנימית הו"א דטפח בוושט הוא כרס הפנימית ולא הוי במשהו אלא ברוב כחיצונה ופשוט.

תורת חולין ה' רסא

תוד"ה רובה ולא הוי טפח וכו' וקצת תימא וכו' וק"ל דתימא גדולה היא דאיך יעלה על הדעת לומר דכיון דליכא רק משהו להיות בה טפח לא טרפינן ברוב אבל אי איכא טפי ממהו טרפינן, אדרבא איפכא מסתברא.

דף נ"א ע"א רש"י ד"ה הכה על ראשה שכפף המטה והלכה לה כלפי זנבה והכה על מתניה וכו' ביאור דבריו משום דמשמעות כלפי זנבה משמע על זנבה ממש, וזה לא יתכן כי הצלעות ישנם גם במקום הזנב, לזה כתב שכפף המטה אחורי הזנב והכה על המתנים ולא על הצלעות. ומ"ש אח"כ וכן על זנבה וכו' והכה על צוארה, רצונו לומר דלי"ד ראשה דהעיקר הוא שלא תהיה המכה על הצלעות. ועוד נראה לפרש דברי רש"י דלשון כלפי הוא כנגד ולא לשון על, והכה על זנבה אינו מן הצד הצלעות אלא מצד המתנים דהוי כלפי, וכן על ראשה שהכה על צוארה והוא הנקרא כלפי ראשה ודו"ק.

רש"י ד"ה ואפילו ל"ג וכו' עיין מ"ש מהרש"א. ומה שהביא מפירוש ישן דכולה מילתא דקאמר מעיקרא הכה על ראשה וכו' מיירי דוקא בכה"ג שלא וכו' נראה משום שאין הרגיל להכות על כל אורך השדרה רק על הקצוות או על ראשה או על זנבה, וזה הכה על ראשה כנהוג אבל קרא שהלכה לה כלפי זנבה וכן הכה על זנבה וכו' דאליה קשה אמאי לא קאמר בקיצור הכה כנגד כל השדרה ותו לא כנ"ל בס"ד. ומ"ש עוד בסה"ד ליישב פירוש רש"י שלפנינו, ל"ז להבין דבריו דרוצה לפרש מה דקאמר כנגד כל השדרה כולה הוא לאפוקי מן הצד, והוא פירוש הרישא שאמרו הכה על ראשה וכו' ולא בא להשמיענו כלל דאפילו על השדרה כולה.

בתוד"ה דהוה שגרן כרעיה בתרייתא לא בנפילה מיירי. ומשום שהביא תחילה ההוא גדיא הביא ג"כ ההוא אימרתא ועמ"ש הרב לב אריה ז"ל.

דף נ"ב ע"א בגמ' כי קאמר רב צלע בלא חוליא. כוונתו כמ"ש בסוף [צלע] וחצי חוליא והיינו בלא חוליא שלמה, והמקשה הבין בלא חוליא לגמרי ועליה הקשה והא צלע וכו' וה"ה דהוה יכול להקשות מדעולה דנעקרו ברוב צד אחד ורב מטריף אפילו בצלע אחד, אלא דעדיפא פריך כנ"ל בס"ד.

שם מכלל דרב כהנא וכו' ופירש"י דאי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא וכו' קשה דילמא רב כהנא ורב אסי דלא אסיק אדעתיהו מעיקרא סברא דגיסטרא הוה מפרשי דרב בחוליא שלמה, ואינהו בעו צלע וקצת חוליא, ואה"נ אחר דהשיב להם גיסטרא קאמרינן דליכא שום בעיא דכ"ש הוא מדרב.

ע"ב גמ' ולתנייה גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה וכו' הקשה הרב לב אריה דמה ענין קושיא זו הכא דאמימרא דשמואל דהתם שאמר וכן לטרפה הו"ל למיפרך קושיא זו עכ"ל ע"ש.

הנה חיפשתי ולא מצאתי האי מילתא דשמואל כי אם כאן ולעיל דף מ"ב ע"ב ע"ש. וכנראה דקושית הלי"א דליפרוך בדף מ"ב הנ"ל, אבל לא נח לי דגם התם אינו עיקר דברי שמואל. [ואולי] הקושיא היא דאמאי לא פריך כן לעיל דף מ"ב ע"ב והמתין עד כאן. אך מדברי הלי"א לא משמע כן.

ומ"ש הלי"א בתיורוצו דהוי"ל למיתני ב"ה אומרים חוליא או צלע ע"ש. לא נראה למו"ר **הרמ"מ** נר"ו דודאי לא שייך ענין טומאה בצלע, דהא דאמרינן עצמות שלמים לחוד בלא בשר מטמאים כמת עצמו דוקא בשדרה וגולגולת כדאיתא באהלות פ"ב מ"ג והביאה רש"י לעיל דף מ"ב ע"ש, ומה ענין צלע לגבי שדרה, דטרפיות הצלע מסתמא אינם מחמת השדרה. ואולי הלי"א ראה באיזה מקום דטרפיות הצלע מחמת השדרה הם וק"ל.

תוד"ה וכי תימא וכו' כלומר וכו' לפי פירושם קשה דמאי קמ"ל רב, הא מדפליג ר"י ואמר דרוסת הזאב בדקה וכו' מכלל דת"ק בין בדקה ובין בגסה קאמר. וי"ל דקמ"ל דלא [בא] ר"י לפרש אלא לפלוגי. אבל קשה ישמיענו זה בהדיא. וכל זה הוא בדברי הגמ' דפריך והא תנן וכו' ר"ל דפרושי מפרש וכ"ת מפלג פליג וכו' לפי מה שהקשה המקשה וכ"ת מפלג פליג וכו' קשה לפירושם.

דף נ"ג ע"א בתוד"ה שאר עופות וכו' ולא מיבעיא ליה הכא וכו' פירוש דאם נאמר דהוי דרוסה דהכא כמו דרוסה דלקמן, א"ש דלא נקט אלא עופות טמאין ולא טהורין, משום דהוא הסימן דאם דורס עוף טמא ואם אינו דורס עוף טהור. אבל השתא שכתבו ואין זה כי ההיא דלקמן א"כ קשה למה לא נקט טהורין, ולכך כתבו ולא מיבעיא וכו' ובעיקר דברי התוס' שכתבו ואין זה כי ההיא דלקמן, משום דא"כ מאי מיבעיא ליה הכא וז"פ וק"ל.

דף נ"ט ע"ב בגמ' כי הוה מרחיק ארבע מאה פרסי וכו' אדמרחק תלת מאה פרסי וכו' לא קאי מרחיק "אמזוכתיה" דהיינו שלא רחק ממקומו רק ארבע מאה פרסי וכו' דא"כ לא יתכן מ"ש דמדרחק תלת מאה וכו' אלא הכוונה כשלא היה רחוק מהקיסר רק ארבע מאה וכו'.

שם אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל. רש"י פירש מעברתא היינו נשים מעוברות. מיהו לשון דנפל אמעברתא קאי ולא אעובר, ואולי דלשון נפל ז"א עשו נפילה. ואם יתכן אפ"ל דמעברתא הוא לשון מעבר הדרך, ר"ל דנפלו כל החוצות דרומי עם השורא דרומי.

דף ס' ע"א בגמ' טרח שיתא ירחי קייטא אתא וכו' אתא מיטרא טבעיה בימא. אין ר"ל דבסוף הקיץ ממש בא הרוח ובסוף החורף בא המטר, דזה דוחק לומר דכל החורף כולו לא ירד בו גשם וכל הקיץ לא נשב בו רוח, אלא הוא מכין כיום או יומים או שבוע ובא הרוח ומבעיא ליה וכן בחורף.

שם למני"מ למקח וממכר. נראה דהיינו כדי שידע לקנות מה הוא השור ומה הוא החמור. ועוד י"ל לענין מקח טעות דאם מכר לו חבירו בחזקת שור ולא מצא בו כל אלה חסימנים יכול לחזור בו, וכן הוא בחמור כנ"ל בס"ד.

שם מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב. היינו כדפירש"י שכן סתם שוורים. ור"ל לא ידעתי מה הוכחתך מפסוק דוטיטב וגו' דשור דאדה"ר אין לו רק קרן אחת, דאי נראה לך דמקרין משמע קרן אחת, ז"א דמקרין תרתי משמע, ר"ל אין בו כל חידוש או גילוי שהוא קרן אחד ודילמא תרתי משמע כסתם שוורים דעלמא. ומשני מקרן כתיב ר"ל בלא יו"ד ודרש בעלמא הוא דנכתבה חסרה בלא יו"ד דיכולה ליקרא מקרן בסגול תחת הקוף והריש להורות זה, [ועמ"ש המהר"ם שיף והלב אריה ז"ל וצריך לעיין בדבריהם]. וכאילו אמר הפסוק וטיטב לה' משור פר מקרן, ר"ל מה שאין לו רק קרן אחד כנ"ל פירוש הגמ' בס"ד. ושוי"ר למהר"ם מלובלין בע"ז דף ח' שפירש דומה לדברינו בקצת בתוס' ד"ה ר"ת וכו' ע"ש, אלא דלכאורה דבריו סותרים מ"ש תחילה ע"ש היטב. ועיין למהרמ"ש ז"ל מ"ש בכונת התוס' ובסו"ד כתב וא"ל דילמא כוליה לחכי הוא דאתי וכו' איכ לכתוב מקרין לחודיה וכיון שהיה לו ב' קרנים ע"כ להורות בא קודמת עכ"ל. ולעני"ד נראה דאי לא כתיב רק מקרין לחודיה לא הוה שמעינן מניה דקרניו קדמו לפרסותיו, דהיכא מוכח זה דלא נתבאר בפסוק כלל, ומדוע לא קאמר שקדמו כ"א לרגליו וכדומה. מיהו אולי י"ל דקרן ופרסות דומים נינהו וק"ל.

דף ע"ד ע"א בגמ' והתניא בן שמנה חי יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה וכו' לכאורה תמוה מאד דהא ודאי מה דקתני מתני' אם אמרת בבחמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה, היינו דיש במין טרפה שחיטה כגון דלא נולדה טרפה מן הבטן אלא אחרי כן, וזהו יש במינה שחיטה ר"ל טרפה ממש כמוה. וזהו מוכרח בדברי המשנה דלא קאמר אלא לא אם אמרת וכו' כדרך המשנה בכ"מ ומדקאמר אלא לא וכו' משמע דקאי אדבריו הראשונים, דפריך ליה טול לך מה שהבאת וכו' וע"ז אמר דגם הטרפה שנולדה מן הבטן נטהרת בשחיטה, דעכ"פ יש במינה שחיטה בלא נולדה מן הבטן, וע"ז קאמר אבל בן ח' דאין במינו וכו' ר"ל הגם דיש במינו שחיטה בבן ט' עכ"פ מני"ל לתנא דזה לא חשיב פירכא לא מדבר הדומה ממש כמו בטרפה, גם חכריח לי סברא זו ידיין יחזקאל מאג"ח.

דש"י ד"ה קורעו וכו' דלאו חדשים וכו' קשה דבט' מת אמאי קורעו ומוציא את דמו, הרי איכא חדשים וכמו דגרמי חדשים בחי לר"מ. ואולי י"ל דבמת ל"ש חדשים ואוירא בין שהוא בן ח' בין שהוא בן ט' ול"ש ענין זה דחדשים ואוירא רק בחי כנ"ל. וצ"ע עוד בהמפרשים וצ"ל. וכמדומה לי שכן אמר גם מו"ר הרש"ם חי"ו.

דש"י ד"ה וחייב באותו ואת בנו. נ"ל דהוא דיבור בפני עצמו.

ע"ב בגמ' ור' יהודה לשיטתו. קשה דילמא רבנן לא ס"ל כר"י, דאע"ג דס"ל דשחיתתו מטהרתו אעפ"כ חלבו אסור, וכמו דאסיק אדעתיה לומר כן באמת, דקאמר למעוטי חלבו וגידו ולא פריך מ"ש.

רש"י ד"ה חלבו דמאי וכו' כוונת רש"י בזה דכיון דלא גרסינן אלא חלבו דגיד וכו' וכמ"ש רש"י בדיבור זה בסמוך, והיינו משום דכבר פריכא ליה ממתני' דמביאה לו מקודם, דקתני ר"י אומר אינו נוהג בשליל וכו' הרי דגם חגיד גופיה ס"ל לר"י דאינו נוהג ומכ"ש חלבו דגיד, ומהיכי תסיק אדעתין לומר דחלבו היינו חלבו דגיד הרי גיד גופיה שרי, וכיון שכן קאמר רש"י דלא גרסינן חלבו דמאי, דלאפוקי מאי אם לאפוקי חלבו דגיד הא לא גרסינן ליה. [אבל לא ידעתי דלרש"י דלא גריס אלא חלבו דגיד ודאי דלא גריס גם הברייתא דמביא גיד הנשא מחטט וכו' אבל רש"י בסמוך מפרש לה להברייתא משמע דגריס לה וצ"ע.]

דף ע"ה ע"ב גמ' אמר רב משרשיא וכו' נראה דגם לרבנן דס"ל הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה היינו דוקא מדרבנן וכמ"ש רש"י, אבל מן התורה איכא סימן שחוט שפיר.

דף ע"ז ע"א מתני' נשבר העצם וכו' מפרש ידין **בוגיד עשוי** היינו דקאי מתני' אארכובה, דהא ודאי אם בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה היינו דוקא שאר הבחמה, אבל האבר עצמו של הארכובה ודאי דאסור דהוי האבר והבשר שנתדלדלו, וע"ז קתני מתני' דאם נשבר העצם של הארכובה ולא נחתך לגמרי אז אם רוב וכו'.

רש"י ד"ה למטה מן הארכובה וכו' וכ"ש בגובהו וכו' וכן הוא המשך הגמ' לפירש"י דלר"י כיון דמשמע ליה למטה ולמעלה מיד קאמר, וגם ס"ל דבגובה העצם האמצעי כ"ש דטרפה מצומת הגידין, אי"כ על כרחך לומר דארכובה דמתני' היינו ארכובה הנמכרת עם הראש, אבל לעולם גם הוא סובר דלמטה ולמעלה מיד הוא, רק סובר דחגובה כשרה וזהו עיקר הסיבה לפלוגתתם. ולכאורה מדוע לא אמרינן דלכ"ע חגובה טרפה מכ"ש מצומת הגידין, אלא דפליגי במיד דלר"י משמע ליה מיד ולעולה לא משמע ליה מיד, ומוקי שפיר למטה מן הארכובה דהיינו למטה מכל עצם האמצעי. ונ"ל דיותר ניח"ל לרש"י לפרש דלכ"ע אמרינן מיד, דכן הוא פשוט משמעות דמתני' וכמ"ש בגמ' בסמוך ה"נ מן הארכובה ולמעלה קתני ופירש"י הוה קדייק נמי לישנא וכו' ע"ש מבואר מזה דלישנא דמתני' הכי משמע.

דף ע"ז ע"א גמ' איבעיא להו ניקב מהו. פירש"י נקב קטן בלא חסרון. וקשה דהא כבר בעי לה מתלקט מהו, ופירש"י דאין הבשר של הרוב יחד אלא כאן מעט וכאן מעט ואם

תצרפחו יש רוב ע"ש, וכ"ש הכא דכל הבשר מחובר יחד וליכא רק נקב קטן בלא חסרון, וכן קשה בבעית ניסדק.

שם במתני' ואינה מטמאה וכו' אין הפירוש שאינה מטמאה אחרים, דפירוש זה לא אתי רק בטומאת נבלה אבל לא בטומאת אוכלין, דכיון דהתנא לא חשיב לשליא אוכל רק פירשא בעלמא, אי"כ מעיקרא היכי נטמאת דקתני אינה מטמאה דהיינו אחרים. אבל הפירוש הוא שחיא גופא אינה מטמאה [בדגש בסית], ובנבלה צ"ל דה"ק שאינה נעשית טומאת נבלה ודו"ק.

ע"ב גמ' אלא שעשאן ציקי קדרה. והטעם נראה לומר דכיון דבעודה מחובר בשעת התנבלות הבחמה לא הוי בכלל נבלה, אי"כ איך ע"י הבישול יהיה נבלה למפרע, והרי לא שעת החתנבלות היא כמ"ל בס"ד.

בתוד"ה הריני מטיל וכו' בקונטרס פי' דאתא כרבנן אבל מתוך הלשון דחומר ב' ולדות וכו' פירוש מדלא קאמר הריני מטיל עליה ב' חומרות ואמר בלשון ולדות משמע כר"מ וכו' ומו"ר **הרש"מ** הי"ו פירש כוונתם בענין אחר, דלרבנן דכל שאין בו מצורת אדם אינו ולד אי"כ ל"ש הכא לשון חומר, דזה לא מיקרי חומר, דמה שאין לו ימי טוהר היינו משום דלא חשיב ולד כלל רק כפירשא בעלמא ול"ש גביה לשון חומר ולדות, דדוקא בזכר חשיב ימי טוהר חומר ולד ודו"ק.

בא"ד לא נ"מ מידי בחששא של שליא וכו' ק"ל דהא נ"מ שפיר דנותנין לה חומר לזכר דהיינו ימי טוהר וכן הקשה מו"ר **הרש"מ** הי"ו.

דף ע"ח ע"א גמ' ת"ר מנין לאו"ב שנוהג במוקדשין וכו' שור הפסיק הענין וכו' ושור ויו מוסיף על ענין ראשון. והמקשה לא הבין זאת וסבר מכח חסמיכות, ומש"ה מקשי ליה דאי"כ אימא במוקדשין אין בחולין לא, וע"כ משום דשור הפסיק הענין, וא"כ הדרא קושיא דאימא בחולין אין במוקדשין לא דזוהו כל עיקר קושיתו מתחילה. והשיבו גם אני ידעתי הא דשור הפסיק הענין, ותשובתי היא מצד הוי"ו דמוסיף על ענין ראשון, כנלע"ד ברור בכוונת התוס' בס"ד. ועיין עוד מ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל שדומה לדברינו. וי"ל עוד דבאמת המקשה ידע הא דשור הפסיק הענין, רק דלא הבין התשובה דת"ל ושור מכח וי"ו דמוסיף, רק הבין משום סמיכות בעלמא וע"ז מקשי.

רש"י ד"ה שניהם כשרים וכו' חוקשה לו דכיון דחולין נינהו הו"ל לומר מותרין דהיינו באכילה ולא לשון כשרין. לזה כתב. משום דבעי וכו' ואחרי זה חוקשה לו עוד דכיון דפירוש פסולין דסיפא הוא פסולין למקרב ולא פסולין מאכילה דלשון כשר ופסול ל"ש

באכילה, אי"כ אמאי נקטינהו דפשיטא דפסולי חוץ פסולין לחקרבה. לזה כתב ובגמ' וכו' ובזה אי"ץ למה שמחק מהרש"ל, ונתיישבה קושית התו"י. ועיין בלי"א וצ"ע עוד בגמ'.

בתוד"ה אותו ואת בנו וכו' בפני הבית וכו' אבל רש"י לא הזכיר הא דבפני הבית וצריך לדעת למה, ובפרט שהוא עצמו כתב בד"ה בפני הבית וכו' מפרש אמאי נקטי בהו עכ"ל וצ"י. ושו"ר להרב ראש יוסף ז"ל ע"ש.

בתוד"ה מנין וכו' ואין לומר דאיצטריך שאם צריך לפסח וכו' ר"ל אע"פ שפשט הברייטא לא משמע כן דקתני מוקדשין סתמא אע"ג דלא צריך להו, וגם הפסוק דשור או כשב וכו' לא איירי בענין זה כלל, וודאי כוונת הברייטא דפשטא דמנין שנוהג מעיקרא במוקדשין. מ"מ ס"ל לחתוסי דודאי הברייטא לא כיונה לזה דקרא סתמא כתיב ואיירי גם במוקדשין, רק דחזרה הברייטא למצוא קרא מיותר להביא ממנו דין זה דלא אתי עשה ודחי לאו"יב. וכח"ג כתב המש"ך ז"ל בתוסי זה ע"ש. אי"י כוונת התוסי דמה שאמר מנין לאו"יב שנוהג במוקדשין, ר"ל מנין שחייב באו"יב באותה שחיטה של הקרבן, דאי דחי עשה דקרבן לאו"יב או לא. ואינו ר"ל מוקדשין דשחיט להו שלא במקומן דזה פשיטא דנוהג.

בא"ד דליכא למימר משום וכו' נ"ל דאעיקרא דמילתא דשור הפסיק הענין מקשים התוסי ואינה מחוברת אל דבריהם דוקא כנ"ל. ועמ"ש מהרש"א ז"ל.

בתוד"ה ועוד שה וכו' ועוד דומיא דקדשים וכו' לכאורה מאי חזית למילף מקדשים נילף מסיני מג"ש דשור שור. ומו"ר חדש"מ נר"ו תירץ לי דילפינן מקדשים יותר לפי מה שכתבו התוסי בדיבור שלפני זה דלפי המסקנא צ"ל דלשום דרשא נכתב שם ע"ש, וכבר כתב המהרש"א דהיינו דרשא זו שכתבו התוסי דומיא דקדשים וכו' ע"ש, ואי"כ כיון דסמיכות דקדשים אין בו שום דרשא אי"כ למאי נכתב או"יב עם קדשים ליכתביה בעלמא, משי"ה בע"כ צריך למילף מקדשים יותר משבת, דאותה ג"ש אתיא לכמה דרשות עכ"ד. [ושו"ר במקור ע"ש]. ובזה יישב מה שיש לדקדק במ"ש התוסי ומה"יט וכו' דלכאורה מאי בעו בזה, ולפ"ז אי"ש דלכאורה הא אכתי צריכא למעוטי כלאים, לזה כתבו דממעטינן וכו' ויש להאריך ולהרחיב בזה בעי"ה ואין הפנאי מסכים כעת. ועוד בה דאי"א לו למינקט אילו נאמר שור ושה אותו ואת בנו הייתי אומר וכו' ז"א דאותו אחד משמע. וכן אי"א למינקט שור או שה ובנו, ז"א דאו לחלק משמע ומשי"ה איצטריכא הברייטא לחשמיט תרוייהו, מיהו ודאי לא איצטריכא. וז"ש לאו מאו נפקא ר"ל עיקר הדרשא דלחלק של הברייטא היא מאו, ואותו אינו אלא כדי נסבא או בד"א כנוכר. מיהו איצטריכא לדרשא אחרייתי דכחנניא דבסמוך, וחידש לו המתרגם דעיקר הדרשא מאותו ואו לכלאים אתא וכדי נסבא נקיט לה או במה דלא אפשר וכנוכר כנ"ל בס"ד.

ע"ב בגמ' ואכתי מבעי ליה לכדתניא וכו' הלשון אינו מדוקדק לכאורה דהברייתא עצמה הוא ענין זה דלחלק ולא דרשא אחרת, והכי מיבעי ליה למימר והתניא וכו' דמצינו שהברייתא דורשת לחלק מאו. עוד ק"ל לעיל דפריך האי או מיבעי לחלק וכו' הו"ל להביא ברייתא זאת סיוע לדבריו, והכי הו"ל לומר וכדתניא וכו' וצ"י כעת. והמעין יראה באמת דמהברייתא נפל התירוץ שאמר לחלק מבנו נפקא, דקתני הייתי אומר עד דשחית שור ושה ובנו ופירש"י בנו של אחד מהם ע"ש, מבואר לחדיא מן הברייתא דלא אמרינן בנו דחד משמע. ויש לעיין בזה היטב לעת הפנאי בע"ה.

שם מאי לאו מאו נפקא וכו' קשה דא"כ אמאי השמיטה הברייתא אותו, וכן לפי מה שדחי לא מאותו קשה אמאי השמיטה או. ונ"ל דודאי לא איצטריכו תרוייהו לחלק דא"כ לישתוק קרא מחד וניכתוב אידך, וצ"ל דאיצטריך חד מינייהו לדרשא אחרת. מיהו הברייתא דהשמיטה תרוייהו דמשמע לחלק מתרוייהו, אין הכוונה דאייתרו תרוייהו לחלק אלא אחד בלבד ונקטא אידך באגב.

שם לא מאותו. קשה דלעיל דקאמר לחלק מבנו נפקא אמאי לא אמר מאותו דהיא באמת מוקדמת לבנו, או לפחות הו"ל למינקט תרוייהו. ואולי י"ל דאותו איצטריכא לדרשא דחנניא ועמ"ש בסמוך.

שם וכ"ת אותו זכר משמע הרי הוא וכו' ור"ל דהשתא אית לן ב' לימודים דנוהג בנקבות ולא בזכרים, חדא משילוח הקן וב' מבנו כרוך אחריו, ולא קפדינן דאותו משמע זכר דהוי אחד נגד ב'. ובזה א"ש דלא קאמר אלא אם נפשך לומר וכו' ולא דחי הלימוד הראשון מכת אותו ואח"כ ילמוד מן בנו הכרוך אחריו שלא. ובזה א"ש דעדיין אנו צריכין ללימוד הראשון כי היכי דהוי תרתי לימודים וכאמור. ועוד י"ל בקושיא זו ע"ד מ"ש התוס' בד"ה מי שבנו בתירוצם ע"ש, ולפ"ז צ"ל דמה דקאמר ולחנניא וכו' דחנניא אינו מקפיד אלימוד הראשון.

בתוד"ה או לרבות וכו' אמאי איצטריך או לרבות כלאים דכלאים בקדשים ליכא וכו' עיין להמש"ך שכתב דהלשון אינו מדוקדק. ומו"ר **הרש"מ** הי"ו אמר דאולי הדל"ת דתיבת "דכלאים" תהיה בתיבת "לרבות" וכך היא הגירסא "לרבות כלאים בקדשים ליכא" עכ"ד. ועוד צריך לחפש במגיהים ז"ל.

בתוד"ה מי שבנו כרוך אחריו וכו' וי"ל דאי לאו דחזינן וכו' ולדבריהם א"ש דלא נקט בברייתא אלא אם נפשך לומר וכו' דלכאורה אמאי לא מידחי הילפותא הראשונה ואח"כ עביד ילפותא השניה, ולפ"ז א"ש דבאמת עדיין אנו צריכין לילפותא הראשונה. כן שמעתי ממו"ר **הרש"מ** נר"ו.

דף ע"ט ע"ב בתוד"ה אילימא וכו' ופליגי אם חוששין לזרע האב וכו' הא דלא קאמרי דלכו"ע חוששין לזרע האב ונוהג בזכרים, משום דא"כ לר"א אמאי אינו נוהג דהא בנו אפילו כל דהו.

בתוד"ה בין לרבנן וכו' ואפילו בצבי הבא על התיישה שילדה בת ובת ילדה בן אלא דניח"ל לאוקמי פלוגתא בחוששין לזרע האב וכו' מדבריהם מוכח דמ"ש ואפילו בצבי הבא על התיישה וכו' היינו דה"ה דמצי למימר דפליגי בצבי הבא על התיישה שילדה בת ובת ילדה בן, דלכו"ע חוששין לזרע האב וממילא הבת יש בה צד צבי, ומש"ה לר"א פטור דמקצת שה לא אמרינן, אבל לרבנן מקצת שה אמרינן כן הוא פשט דבריהם. מיהו אכתי איכא להקשות דאמאי לא מוקי בצבי הבא על התיישה ולכו"ע מקצת שה לא אמרינן, ופליגי בחוששין לזרע האב, רבנן ס"ל אין חוששין והוי כוליה שה ולר"א חוששין והוי עמו צד צבי ומקצת צבי לא אמרינן, והוי הפך ממש מן האוקימתא דגמ' דבזה לא מיתרצא בקושית התוס' הלזו. מיהו י"ל דניח"ל לאוקמי רבנן דהכא כרבנן דלעיל דס"ל דחוששין לזרע האב כנ"ל בס"ד ודו"ק.

דף פ' ע"ב בגמ' דכמה דלא זריק דם וכו' ולפי סברא זו מוכרחים לומר בדעת ר"ש דלית ליה או"ב נוהג במוקדשין וכמ"ש רש"י ע"ש. וק"ל לפ"ז אמאי הדר רבי אושעיה לאוכוחי דמתנני דלא כר"ש מאלו הבבות, הו"ל להוכיח מבבא הראשונה בחולין ובמוקדשין דלר"ש לא נהיג במוקדשין. ושוי"ר שכן הקשה הרב לב אריה ז"ל ע"ש. ונ"ל דאי לא הוכיח רק מבבא הראשונה יש לדחות ד"ל דאפשר להיות נוהג במוקדשין היכא דשחיט קדשים בחוץ. דליכא זריקת דם, לכן אמר דגם בקדשים בחוץ הויא שחיטה שאינה ראויה קמא מיקטל קטליה וכו'.

רש"י ד"ה חולין בפנים וכו' ל"ד דה"ה לבתרא. אבל בקדשים בחוץ בלא"ה אינו יכול לומר שני מיקטל קטליה אע"ג דראשון שחיטה ראויה, דא"כ הוי שני מחוסר זמן ואינו מתקדש בפנים ואינו חייב כרת.

דף פ"א ע"א גמ' לאו הבא מכלל עשה עשה. הקשו בלימוד דמה בעי בזה דדי מה שהביא הפסוק דמיום השמיני וכו' דהוא עשה. ונ"ל משום שהיה עולה על הדעת לומר דהוי תרי לאוי, חד דשור ושה שרוע וגוי וחד דמיום השמיני וגוי דאיכא לאו מכללא מיום השמיני אין מעיקרא לא, [ובכח"ג דאיכא ב' לאוי אפשר דלא אמרינן דנתקו לעשה, ודוקא בחד הוא דאמרינן. וצ"ע בספרי הכללים בס"ד]. לז"א דהאי לאו לא כלום הוא דלאו הבא מכלל עשה עשה. מיהו לפ"ז אכתי מ"ש מיום השמיני אין מעיקרא לא אינו מדוקדק, ולא הו"ל לומר אלא ולא הבא וכו' ואולי י"ל דדברי הגמ' הוא קושיא ותירוץ דהקשה מיום השמיני אין מעיקרא לא ותירץ דלאו הבא מכלל וכו' כנ"ל. אבל אכתי לא רה צמאוני דהש"ס וגם רש"י לא הזכירו מזה כלום דבב' לאוי לא אמרינן

נתקו לעשה. ושמעתי ממו"ר הרש"מ תירוצ' בזה כפ"ד התוס' בד"ה הנח וכו' ואין השעה מוכשרת כעת לכתבו ולעיין בו.

שם הא לילה חזי. וכתב מיום השמיני וכו' תמוה לי מאד דמה זו רמיא דהא חיום חולך אחר הלילה שלפניו כדאיתא לקמן, וא"כ כיון שאמר מיום השמיני היינו עם לילו שלפניו. ואפילו אם נאמר דבקדשים הלילה חולך אחר חיום שלפניו וכדאיתא לקמן דף פ"ג ע"א, אכתי קשה דזו הלילה נכללת עם יום האחרון של שבעת ימים. ונ"ל דכוונת הגמ' הוא כך דהנה הפסוק הזה חציו חולין וחציו קדשים, דזוהי שבעת ימים תחת אמו הוא חולין ולא ירצה לקרבן ה' אבל מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ה' והוי כאילו מדבר בכתוב בקדשים. ולפ"ז איש דברי רבי אפטוריקי כתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו דבחולין איירי, וא"כ הא לילה חזי דאין הלילה חולך אחר חיום, וכתב מיום השמיני וכו' דבקדשים איירי וא"כ לילה לא, דאין חיום חולך אחר הלילה בקדשים כנ"ל. וצ"ע עוד בס"ד ודו"ק.

בתוד"ה עולה לאו בת אכילה וכו' וכ"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכל אי"כ למה ליה וכו' הקשה מו"ר מוהרד"ך נר"ו דאם נימא דחיבת הקדש משויא ליה אוכל, אי"כ גם הכא אמרינן דשויא לה אוכל, ומאי קאמר עולה לאו בת אכילה עכ"ד. ואולי דוקא גבי טומאה אמרינן דשויא אוכל ע"י חיבת הקדש, אבל באמת אינה בת אכילה ופטור מאותו ואת בנו וק"ל.

ע"ב מתני' השוחט ונמצא טרפה וכו' והשוחט פרת חטאת וכו' דקדק מו"ר הרש"מ נר"ו דלמח כליל שור הנסקל ועגלה ערופה בהדי פרת חטאת, ולא תנא בכל אחת השוחט כמו דתני בטרפה וע"ז. ועוד דקדק דמעיקרא אמאי לא כללינהו יחד וליתני השוחט אחד בלבד. ונראה פשוט דבפרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה מזכיר התנא שמותם ומשי"ה כללינהו יחד, לא כן בבי' בבות הקודמות דאינו מזכיר שם הבהמה מה היא רק דשוחט איזה בהמה ונמצאת טרפה, או דשוחט איזה בהמה לעכו"ם ודו"ק היטב בס"ד.] בנוסח אחר כתב ההמ"ח ז"ל. ונ"ל דפרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה סגי בחד השוחט דכולהו שם דבר שם הבהמה מה היא, ושפיר קמתני השוחט פרת חטאת או שור הנסקל או עגלה ערופה וכו' אבל בבי' בבות הקודמות אינם שם דבר רק דשחיט בהמה ואח"כ נמצאת טרפה, או דשחיט בהמה מדעלמא לשם עכו"ם, ובזה לא מצי למיתני השוחט ונמצא טרפה ולעכו"ם, דנראה כאילו בעינן תרתי נמצאת טרפה וגם היא לעכו"ם ואין הלשון יפה.]

רש"י ד"ה ונתנבלה בידו שלא מדעת. דאט"א כן היינו נתנבלה בידו היינו הנוחר והמעקר דכולהו נבלה הוי, וגם לשון נתנבלה בידו משמע דלא נתכוין מעיקרא לנבל רק שחט כהוגן ונתנבלה בידו. אבל לא ידעתי מאי שני ליה לתנא דמתני' בין מדעת לשלא

מדעת דבין כך ובין כך שחיטה שאינה ראויה היא. ואין לומר דחוי"א דשלא מדעת חשיב שחיטה ראויה, דכך היתה מחשבתו בשעת שחיטתו דלא היה בדעתו שתתנבל אחי"כ. ז"א דהרי השוחט ונמצא טרפה שלא היה בדעתו שתמצא טרפה, אפי"ה חשיבא שחיטה שאינה ראויה לר"ש ואי"כ הי"ה הכא. מיהו י"ל דזה דוקא דעת ר"ש.

רש"י ד"ה חייבי מיתות וכו' או יש בה חיוב ממון. עמ"ש מהרש"א ז"ל בזה וודאי ט"ס נפל בדבריו וכצ"ל "משמע בין מיתה וממון בין מיתה ומלקות" או צ"ל "בין בממון בין במלקות" וכן אמר מו"ר הרמ"מ נר"ו וק"ל.

בתוד"ה פרה מטמאה וכו' אין נראה קושיא זו וכו' והן עצמן פרה ופרים ושעיר אין מטמאין בגדים וכו' נראה שמקשים ב' קושיות על רש"י ז"ל, חדא דאין הפרה מטמאה כי אם העוסקין בה בלבד ושפיר יש נפקותא אם שוינן לה אוכל או לא. ועוד דאין הפרה מטמאה בגדים כי אם העוסקין בה בלבד מטמאים בגדים שעליהם, ורש"י נקיט תרוייהו אדם ובגדים ע"ש כנ"ל בס"ד.

דף פ"ב ע"א רש"י ד"ה הרי כאן שנים וכו' בת ואם הבת וכו' עיין למהרש"א ז"ל שהבין דהביריתא לא נקטא כפירש"י אלא המצאה אחרת בבת ואם ובת בתה ואחד השוחט את בנה דקתני בפרה קאי. אבל לא ידעתי אמאי לא אתיא ברייתא כפירש"י ואחד השוחט את בנה דקתני אמה קאי ולא אפרה, ור"ל דאם ושתי בניה ושחט האם באמצע ב' בניה. וידיין ה"ר דידו בן סוסו הכהן אמר דאי"כ הו"ל לתנא דברייתא למיתני ואחד השוחט את אחיה דהיינו אח הפרה. ואין לומר דהוה משמע אחי האם, ז"א דמה נפקותא יש באח לעניין או"ב וודאי לא קאי רק אפרה. ועוד י"ל דאי"כ כך הו"ל למיתני שחט את בת ראשונה ואח"כ שחט את אמה ואח"כ שחט בתה שניה. כנ"ל בעוד שלא ראיתי דבר בהמפרשים ז"ל. ועוד י"ל דכל דברי הברייתא אפרה קאי, וה"ק אחד השוחט את הפרה, ואחד השוחט את אמה דהיינו של פרה, ואחד השוחט את בנה היינו ג"כ של פרה.

דף פ"ג ע"א בתוד"ה ומודה ר"י תימא למאן מודה וכו' ואולי י"ל בס"ד דכוונת המשנה שאמרה ומודה ר"ל לפי פירושו בדברי ת"ק, והגע עצמך כאילו אמר על ת"ק דמודה בחתן וכלה, רק משום דחידוש זה לא נתחדש רק לפי פירוש ר"י משי"ה אמר ומודה ר"י, אבל בלא דברי ר"י לא צריך בלא"ה כנ"ל בס"ד. ושור"ר שציין במסורת השי"ס להרב מעדני יו"ט ועוד לא ראיתי אותו.

ע"ב בגמ' עפר לא נאמר וכו' קשה דילמא אי הוה כתיב עפר הוה משמע וכסהו עפר מאיליו, ר"ל דשופך דמו והולך לו וכסהו עפר מאיליו ע"י הרוח, וקמ"ל קרא דבחיה ועוף לא יזרק הדם על המזבח כמו בבהמה אלא דיכול לשפוך דמו. [נא"ה. לשון וכסהו

הוא לשון צווי שהאדם מצווה לכסות, ולא מסתבר לגמ' לפרש דכוונת הפסוק שישפוך את דמו במקום שיכול להתכסות ע"י הרוח.]

שם אלמא דגריר ומכסי ליה וכו' דאין לומר דמכסהו במקומו על גב הסכין ומטעם דכל הראוי לבילה. ז"א דחכא לא היה ראוי קודם השחיטה ליתן עפר ע"ג הסכין דלא אפשר לשחוט בה כלל ופשוט בס"ד.

רש"י ד"ה בקדשי מזבח כגון חטאת העוף. אבל לא עולת העוף ג"כ וכמו שפירש במשנה, דעולה כולה כליל ואסורה בהנאה כמו קדשי בדק הבית. ואין להקשות לפ"ז אמאי לא מוקי לה אפילו בקדשי מזבח ובעולת העוף איירי. ז"א דמתני' סתמא קתני אבל לא במוקדשין, ואי הוה מיירי בקדשי מזבח הוה משמע אכולהו בין חטאת העוף ובין עולת העוף דמתני' סתמא קתני, אבל בין קדשי מזבח ובין קדשי ב"ה אפשר לפלוגי כני"ל כעת בס"ד.

בתוד"ה כיסוי הדם וכו' דלא תימא שיהא בכלל חיה. ולי יראה בס"ד דלא נימא דדיבר הכתוב בחווה ודרך חיה ועוף לצוד אבל בהמה לא.

בתוד"ה במזומן וכו' משום דכתיב אשר יצוד וכו' דברי התוס' אלו הם ממש דברי חברייתא לקמן בגמ' ע"ש. ותימא דלא הזכירו התוס' זה כלל, ואף אם נאמר דעלה בדעת התוס' תירוץ זה קודם שראו בברייתא, מ"מ חו"ל לומר וכדאיתא בברייתא לקמן. ועוד אמאי לא הקשו על רש"י מברייתא דאמאי הוצרך לשילוח הקן. ועיין להרב לב אריה ז"ל שחקשה קושיא זו על רש"י. ותי' אכתי קשה דהא רש"י ס"ל דכל מקום דרך לשנות הדבר הפשוט יותר מתחילה אפילו בדברי חכמים, וא"כ אכתי למה [לא] תנא מתני' שאינו מזומן בראשונה שהוא הפשוט יותר דנוהג בשילוח הקן וצ"ע.

בתוד"ה שחט וכו' תימא דליגרריה ולכסייה וכו' פירוש דנטל ומגרר את הדם העליון ומכסה התחתון. אלא דצריך לדעת איך יודע אם נטל כל דם הבהמה ושמא נשאר עוד דם הבהמה. ויל"פ עוד דברי התוס' דליגרריה ר"ל ליגרריה כולו דם הבהמה עם דם החיה ועד"ז.

בא"ד וכן בהמה ואח"כ חיה וכו' ואע"ג דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, היינו דוקא בדיעבד דכן משמע לישנא דאם בלל כשר, אבל ודאי מצוה לכתחילה לבלול. וא"כ מקשים התוס' בשחט בהמה ואח"כ חיה למה פטור מלכסות הא אפשר ליגרריה, ומדוע יבטל מצות עפר דלמטה לכתחילה. ועיין היטב בתוס' בדיבור שאחרי זה ועיין למהרש"א ז"ל. וצ"ע לעת הפנאי בס"ד.

דף פ"ד ע"א רש"י ד"ה ואינך אימת אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וכו' עמ"ש
מהרש"א בח"א דקאי אכולהו גם אליטרא ירק. ומו"ר ועט"ר **כמהרד"ך נר"ו הביא**
ראיה לדבריו, דאילו לפירש"י תיקשי דבמסכת ביצה דף י"ח בפ"ב דמזונותיו של אדם
קצובין לו משנה לשנה חוץ מהוצאות של שבתות ומועדים טובים והוצאת בנו לתלמוד
תורה, ולפי מ"ש המהרש"א אי"ש ונכון בס"ד וק"ל.

דף פ"ט ע"א בגמ' אם מחוט וכו' זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של
תפילין וכו' ופירש"י שלא רצה ליחנות מן חגזל. עיין להרב לב אריה שתמה מה ענין
 חגזל לבי מצות אלו. ותרץ במ"ש לעיל בשכר שאמר אי"א ואנכי עפר ואפר וכו' אפר פרה
 תעפר סוטה וכו' ועיין להרב שלמי תודה ז"ל מ"ש.

ע"ב גמ' מוקדשין פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד מיניה. צריך לחבין
 דמנ"ל להשי"ס דמה דקתני מתני' דנוהג במוקדשין היינו על החדיוט, דאם אכל גיד של
 מוקדשין חייב עד שמקשה פשיטא. דילמא קאי על הגבוה, דחוי"א דאין איסור גיד רק
 לחדיוט בלבד קמ"ל דאסור גם לגבוה, וחיינו משום דכתיב ממשקה ישראל מן המותר
 לישראל, כדאיתא בסמוך בגמ'. ואולי י"ל משום דדומיא דחולין קתני דאינו אלא
 לחדיוט בלבד.

רש"י ד"ה בולדות קדשים וכו' דלא תימא איסור מוקדשין קדים וגיד אינו נוהג בשליל
וכו' הא דלא כתב להפך דלית נוהג בשליל וקדשים בהוייתן הם קדושים דלא חיילי
בהדי הדדי, היינו משום דודאי לא הוה ס"ד לומר כן, דאי"כ מוקדשין נוהג בגיד מבע"ל
וכדפריך השי"ס לעיל וז"פ. אבל באמת גם השתא קשה דאיך ס"ד לומר דאינו נוהג
 בשליל, הא סתמא דמתני' קתני נוהג בשליל, ומה"ט גופא הוצרך תלמודא לומר קסבר
 נוהג בשליל וקסבר קדשים במעי אמן הן קדושים, ולא אמר דקסבר אינו נוהג בשליל
 וקדשים בהוייתן הן קדושים דחיילי ג"כ בהדי הדדי, ועל כרחך צ"ל משום דסתמא
 דמתני' נוהג בשליל וכמ"ש המש"ך ז"ל.

ואולי י"ל דכוונת רש"י דסד"א דגיד אינו נוהג בשליל, ורישא דמתני' אינה כסתם
דמתני' דנוהג בשליל ומתני' תרי תנאי היא, קמ"ל דחד תנא הוא וחיילי בהדי הדדי כנ"ל
כעת בלי ראות דבר במפרשים ז"ל. גם לפי"ז מ"פ השי"ס אחרי זה והא מדקתני סיפא
 נוהג בשליל וכו' ופירש"י דאי מרישא וכו' ע"ש, וקשה דהא כל עיקר טעמו דאוקי רישא
 דנוהג בשליל הוא משום סיפא דקתני נוהג בשליל וכנוכר, אבל בלא סיפא י"ל דאינו
 נוהג בשליל וקדשים בהוייתן הן קדושים ובהדי הדדי קאתו וצ"ע כעת. ועמ"ש הגאון לב
 אריה ז"ל ושאר המפרשים.

וי"ל עוד טעמו של רש"י דלא כתב להפך הוא כמ"ש הרב מהר"ם שיף ז"ל, דאף דהשתא
לפי התירוצ' הזה קסבר דאין איסור חל על איסור וכמ"ש רש"י, היינו דוקא בגיד הקל
דלא חייל אחמור, אבל איסור מוקדשין חייל אגיד משום דמוקדשין הוי איסור כולל

וכו' ע"ש, וא"כ לא שייך לומר בהפך דנוהג בשליל וקדשים בהוייתן הן קדושים, דמה איכפת לך דמ"מ חייל איסור מוקדשין וכנוכר.

בתוד"ה מוקדשין פשיטא כולחו נמי פשיטא וכו' והא דלא קאמר הש"ס פשיטא רק אמוקדשין ולא [על] האחרוני הקודמים י"ל משום דבאחרוני ודאי פשיטא, אבל במוקדשין לכאורה אדם אומר דאין זה פשיטא דיש בגידין בני"ט ואתי איסור וכו' [וכדברי הגמ' בהמשך]. לזה לא נקט כי אם אמוקדשין דיש לו בה הערות וסוגיות כן שמעתי ממו"ר הרש"מ הי"ו. ועוד י"ל דחמקשן והתרצן אחד הוא והוא סתמא דהש"ס ובאחרוני לית ליה שום צריכותא, אבל במוקדשין יש לו לתרץ אלא קסבר וכו' לחכי נקטא מוקדשין. וכעין זה כתבו התוס' במציעא דף כ"ד ד"ה וכמה. ושוי"ר שכי"כ החמ"ג זצ"ל בספר דגן בחורים ז"ל הנד"מ במערכת הגימ"ל או"א ע"ש.

בתוד"ה אלא קסבר וכו' ומה שמקשה וכו' עמ"ש מהרש"א ז"ל. ואכתי יליד דאי"כ הו"ל לומר שעדיין בהמה טמאה מותרת להן כיון שהוא נ"ט לדבריו.

דף צ' ע"א גמ' איכא דאמרי אמר רב פפא ולא פליגי כאן לחלצו וכו' לכאורה נראה דאיכא בינייהו להעלותו דל"ק אינו נוהג ולל"ב נוהג. אבל ז"א דלהעלותו דל"ק אינו כמו דל"ב, דזה פירושו להעלותו עם הירך וזה פירושו להעלותו לבדו וכמ"ש רש"י. לכן נראה ודאי דלא פליגי כלל, אלא לחלצו דל"ב הוא ממש כמו להעלותו דל"ק וכמו שיראה המעיין, וראה מדלא קאמר מאי בינייהו.

ע"ב גמ' ועל שבעים ושנים נירים וכו' עמ"ש המהרש"א ז"ל בזה. ולעד"ן דנירין היינו הכלי שאורגין עליו הנקרא בערבי "נולי" שאורגין עליו החוטין כל חוט בגומא, היינו שיש מקומות מקומות בגיר שנותנין בהן החוטין וכל נימא כפולה מכ"ד חוטין וכמ"ש רש"י, וצריך לידע ענין האריגה כיצד.

דף צ"א ע"א בתוד"ה כמאן דאמר וכו' אי"נ פרע להו בית השחיטה וכו' כוונתם היא דהשתא אי אפשר לומר דמקיימים מה שקבלו מאבותיהם ומה שאמר פרע להם וכו' היינו כמו שאמר הראה להם הנחירה דב"נ נצטוו על הנחירה. ומ"ש בית השחיטה היינו משום דנחירה שלהם זהו שחיטתם וכח"ג איתא לעיל דף י"ז ע"א וז"פ. וראיתי להגאון הלי"א ז"ל בפירש"י ד"ה ופרע וכו' שכתב בכוונת רש"י ליישב קושית התוס' הלזו ע"ש. ולאח"י לע"ד קשה דאף דבימי אברהם ויצחק לא היה איסור זה דגיד הנשה, מ"מ מיעקב ואילך באתה הסיבה ומסתמא יעקב קיבל עליו האיסור, וא"כ השבטים שהיו אחר יעקב ג"כ קיבלו עליהם גם איסור גיד הנשה וצ"ע כעת.

דף צ"ב ע"ב גמ' חוטין שבחלב אסורין וכו' לובן כוליא רבי ורבי חייא חד אסר וחד שרי וכו' הנה ודאי מאן דשרי היינו אפילו מדרבנן, וכן מוכח ממה דקאמר אחרי זה רבי אסי גאים ליה ופירש"י החפוי אבל בכוליא אכל, משמע דשרי באכילה לגמרי אפילו מדרבנן. אבל במאן דאסר אין לנו הכרח אם מדאורייתא או מדרבנן, דאע"ג דנקט לשון איסור ולא לשון חיוב שהוא מדאורייתא, זה לא ראייה די"ל דנקט לשון איסור משום בר פלוגתיה דשרי וכח דהיתרא עדיף. וליכ"ל דא"כ הוי פלוגתיהו מן הקצה לקצה דבכמה דוכתי מצינו הרבה פלוגתות מן הקצה אל הקצה. שו"ר מ"ש רש"י לקמן בד"ה חלב וכו' שכתב ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו וכו' והמחמיר יחמיר וכו' ע"ש משמע דלא הוי מדאורייתא, מדכתב הלך אחר המחמיר ולא כתב אחר האוסר משמע דאינו אלא חומרא מדרבנן. גם דאי מדאורייתא הו"ל להזכיר ג"כ דאם אכלו חייב עליו. גם מהמשך דברי הגמ' מוכח דפלוגתיהו מדרבנן, דמתחילה אמר דחוטין שבחלב אסורין ופירש"י מדרבנן והיינו לכו"ע, ואחרי זה קאמר אבל בלובן כוליא לאו לכו"ע אסור מדרבנן רק חד אסר וחד שרי כנ"ל בס"ד כעת. ומחתוסי בד"ה אמר אביי משמע בחדיא דסוברים דמדרבנן, שכתבו בתוך הדיבור ואע"ג דחוטין שבחלב אסורין מדרבנן וכו' ואי איתא [א"ה]. חסר המשך ונראה שמוכח כן מדבריהם שכתבו הכא נמי אמר רחמנא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות.]

והנה מאן דשרי טעמיה כדאמר בגמ' בסמוך על הכליות אמר רחמנא וכו' וגם טעמא דחוטין שבחלב שאין חייבין עליהם אמר הגמ' לעיל חלב אמר רחמנא וכו' מיהו קשה דהא בחוטין עכ"פ הם אסורין מדרבנן לכו"ע, ואפילו לרבי אסי ורבי אסי גופיה הוא דנקיט הך מילתא, וא"כ בלובן כוליא אמאי שרי רבי אסי לגמרי אפילו מדרבנן וכמו שכתבנו לעיל. ושו"ר בתוסי ד"ה אמר אביי וכו' שכתבו דאיכא למיגזר טפי בחוטין שבחלב וכו' ע"ש.

בתוד"ה אמר אביי וכו' ואע"ג דחוטין שבחלב אסורין מדרבנן יש לגזור בהו טפי וכו' הפשט הוא [דקשה] לתוסי' [דלמאן דשרי לובן כוליא] מ"ש לובן כוליא מחוטין שבחלב שאסורים מדרבנן, [ולזה תירצו] דהתם איכא למיגזר טפי. ומזה מוכח דסוברים התוסי' דמאן דשרי חלב שהבשר חופה אותו הוא אפילו מדרבנן, דאי אסור עכ"פ מדרבנן א"כ בלא"ה ל"ק.

דף צ"ג ע"ב במתני' שולח אדם ירך לעכו"ם וכו' ופירש"י ואין חוששין שמא יחזור וימכרנה לישראל וכו' לפ"ז קשה דהו"ל למיתני דין זה בישראל גופיה וכן יאמר שולח אדם ירך לחבירו וכו' דאין חוששין שמא הוא גופיה יאכלנה בגידה שמקומו ניכר. ודייקנן ג"כ דיוק הש"ס שלמה אין חתוכה לא דחתוכה אינו ניכר מקום הגיד, ומרווחין בזה השתא דליכא כל הני פירכות הש"ס במאי עסקינן וכו' דעיקר החששא שמא הוא יאכלנה בגידה. וי"ל דאי תנא בישראל הו"א דוקא בישראל אין שולחין החתוכה דליכא רק סימן אחד שמא יטעה בה ויאכלנה בגידה, אבל בעכו"ם איכא ס"ס

לחתיר שמא לא ימכרנה לישראל אחר ואת"ל ימכרנה לישראל אחר דילמא יטול גידה שמכיר שלא ניטל חגיד, ולכך אשמעינן תנא דמתני' דאפי' אין שולחין החתוכה, ועל כרחך משום דספק שמא יכיר ויטול חגיד לא מסתבר, דחשש קרוב לודאי דאינו נוטל חגיד.

רש"י ד"ה במקום שאין מכריזין שכל הטבחים של אותו מקום ישראלים הם וכו' עמ"ש במק"א בס"ד. ונראה דכוונת רש"י דאי מיירי במקום שיש טבחי עכו"ם, אי"כ הו"ל לומר במאי עסקינן אילמא במקום שיש טבחי עכו"ם, חתוכה נמי לישדר וכו' אלא במקום דליכא טבחי עכו"ם ומכריזין וכו'.

דף צ"ה ע"ב בגמ' תדע דקאמר להו דאיסורא שכיחי טפי וכו' נראה משום דאילו כדחזו ס"ד היכן נזכר עורב בדברי רב כלל, הא לא קאמר רק דאיסורא שכיח טפי, אבל השתא ניחא כנ"ל בס"ד.

שם אמר השתא חושבנא בעלמא ידע. פירשו בלימוד בלשון ניחותא דחושבנא בעלמא ידע ואין זה דבר שאקראחו רבינו עליו, דזה אינו רק חשבון בעלמא ולא עיקר דבר תורה, לכן שדר ליה י"ג גמלי וכו' אבל אינו נוח לי קצת מהו הלשון השתא, גם מהו ידע הו"ל לומר הא חושבנא בעלמא. ועוד כיון דר"י שלח ליה הני תליסר גמלי ספקי טריפתא להשיב לו שמואל עליהם, אי"כ למה הכחיד הגמ' תחת לשונו תשובת שמואל, והו"ל לומר והשיב לו שמואל עליהם ואח"כ אמר אית ליה רב בבבל וכו' כיון שזחו הסיבה שרוצה ר"י להלך לפני שמואל. ויש מפרשים דשמואל הוא דשלח הני ספקי דטריפתא, וכיון שראה ר"י ששלח לו הספיקות אמר ש"מ שהוא רב גדול שיוודע לערוך הספיקות. וז"א דהעיקר התשובות ולא הספיקות דספיקות כו"ע ידעי לחו. [א"ת. ממהלך חסוגיא מוכח דשמואל שלח הני ספקי, דכמו דשדר ליה עיבורא דשיתין שני שמואל שדר ליה, ה"ה לשדר ליה תליסר גמלי ספקי. ומ"מ לא קשה קושית ההמ"ח ז"ל שהקשה דהעיקר התשובות ולא הספיקות דספיקות כו"ע ידעי לחו, די"ל דספיקות דשמואל אינם כספיקות שאר בני"א אלא ספיקות שניכר בהם חכמה בבחינת שאלת חכם חצי תשובה.] ונ"ל בס"ד לפרש כוונת הגמ' בתמיה, השתא חושבנא בעלמא ידע ר"ל חשבון של עולם הוא ידע אי"כ כ"ש במילי דשמיא דברי תורה, והיינו כנודע דשמואל הוא שגילה חכמת העיבור בעולם, שלח לו ר"י גמלי ספקי ומסתמא השיב לו עליהם, וזה אין נפקותא בהודעת אם השיב שמואל או לא.

שם א"ל אל תחי שוטה בחרוזין הוי סימן. עמ"ש רש"י בלישנא אחרינא וכוונתו דלפי ל"א ס"ל להפך דלא הוי סימן, והי"פ אל תחי שוטה שתסבור דבחרוזים הוי סימן, ולפ"ז איכא דאמרי דבגמ' חולקת ע"ז.

רש"י ד"ה אתלת קרנטא וכו' שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו. אבל במסכת בב"מ דף כ"ג ע"ב פירש כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי, [וכן פירש בביצה דף כ"ה ע"א, אבל לא כתב ביד נכרי רק כשהיה משלח סתם, ונראה דלאו דוקא דגם בביצה מיירי ביד נכרי.] והיינו דחושש שמא יחליף הנכרי בטריפה, ומיירי במקום דאיכא גם טבחי עכו"ם, או במקום דכולם טבחי ישראל ובמקום שאין מכריזין, או במקום שמכריזין והכריזו. אי"ע כוונת רש"י ג"כ לענין גניבה דחושש שמא יגנוב השליח מעט מהחתיכה עצמה, אבל החתיכה עצמה אינו גונב כי יודע אדונו מנין החתיכות, אבל לענין טריפה לא חייש מאדונו והשתא דברי רש"י דהכא ודהתם שוים הן.

בתוד"ה אסיק תרין וכו' והיינו דקאמר דאיסורא שכיח טפי כלומר במקומות הרחוקים וכו' נראה דצ"ל ומה דקאמר וכו' והיינו דק"ל למאי דפי' אס"ד דהגמ' דמיירי ברוב טבחי ישראל ואפ"ה אסור דחיישינן לעורב, אי"כ מה זה דקאמר רב דאיסורא שכיחי טפי, דמשמע דמיירי ברוב טבחי עכו"ם. לכך פי' דכוונתו על המקומות הרחוקים וכו' נמיהו אחרי זה דחי ליה בגמ' דאיכ"ל דמיירי בפרוותא דעכו"ם. [אע"ג דלישנא פרוותא דעכו"ם היא לא משמע כן.] וקאמר תדע דקאמר איסורא שכיח טפי, דלא ניח"ל לפרש כדברי הפשטן לפי שאין זה במשמעות דברי רב כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה בחרוזים ה"ז סימן משמע וכו' וא"ת דבתוספתא וכו' ק"ל אמאי הוצרכו לומר משמע וכו' דבלא זה יכולים להקשות בעיקר הדין הכא אדהתם, דהכא קאמר דחרוזין הוי סימן והתם בתוספתא קתני דמחרוזות של בשר הרי אלו שלו משמע דלא הוי סימן, דאילו הוי סימן הו"ל להכריז. ואולי צ"ל "משום" במקום "משמע" והוא רק נ"ט למה הוי סימן, דאי משום דהו בחרוזין הא כו"ע מחרוז מחרוזיה ליה, לכן כתבו משום דאין דרך לחרוז בשר. ואחרי זה כתבו וא"ת והיא קושיא בפני עצמה. וכן שמעתי ממו"ר **הרש"מ הי"ו**.

מיהו ק"ל דבהאי נ"ט שכתבו נתישבה קושיתם, ד"ל הכא בימי האמוראים אין דרכם לחרוז בשר, והתם בתוספתא בימי התנאים היה דרכם לחרוז בשר ומשו"ה לא הוי סימן. או דהכא בעיר דאין חורזין בשר והתם בעיר שחורזין, וכן הוא בזמננו זה דאין הערים שוות בזה. ואין לומר דאי"כ מה זה שהשיב בריתחא אל תהי שוטה וכו' הא איכא מקומות דלא הוי סימן, [וכה"ג הקשה הגאון לב אריה ז"ל ע"ש.] ז"א דזיל בתר טעמא דהתם משום דדרכם לחרוז בשר, וה"ק אל תהי שוטה דכיון דבימינו אלה אין דרכם לחרוז בשר אי"כ ודאי דבחרוזים סימן. ועוד דקושיא זו תקשה גם לתירוצם וכמ"ש הל"א ז"ל ע"ש הי"טב.

דף צ"ז ע"ב גמ' איבעיא לן כי משערין בדידיה משערין וכו' לא ידענו האי בעיא דוקא בכחל או אפילו בשאר איסורין. ומדברי רש"י בד"ה או במאי וכו' דכתב דהאי מאי דאתי קמן וכו' נראה דהבעיא היא אפילו בשאר איסורין, דזיל בתר טעמא כיון

דמאי דאתי קמן לאו בקדרה הוא אי"כ הי"ה בשאר איסורין. ועי' בשאר מפרשים ז"ל. [א"ה]. עיין ברא"ש ז"ל שכתב דהספק הוא בכח בלבד.]

רש"י ז"ה במאי דבלעה קדרה אם וכו' ועיקר הדבר וכו' דברי רש"י אלו צריכים ביאור וכבר כתבו בזה המפרשים זצ"ל עיין בספריהם. עיין בחידושי הר"ן והרשב"א ז"ל שפירשו כוונתו דמתחילה דחה ל"ק מפני ל"ב דאזלין לחומרא, ואח"כ דחה גם הל"ב, ולא קי"ל כחד מהני תרי לישני כלל ע"ש. ולכאורה קשה כיון דאף הל"ב נדחית ולא משערין במאי דבלעה קדרה אי"כ כ"ש בקדרה עצמה ואין צורך לרש"י לדחות מעיקרא הל"ק מפני הל"ב כיון דגם הל"ב גופיה דחוי הוא. ופשוט הוא ד"ל דאף דל"ב נדחה מ"מ אפשר דבקדרה עצמה עכ"פ משערין, דזיל בתר טעמא דטעם דלא משערין במאי דבלעה משום דאף האיסור בלע אבל בקדרה עצמה אפשר דמשערין, ולכן מתחילה דחה זה ואח"כ דחה ה"ב. ועדיין צ"ע דאי"כ ליכ"ל דאיסורא דאורייתא לחומרא כיון דל"ב נדחית לגמרי מהלכה אי"כ נשארית הל"ק במקומה ולא הו"ל לרש"י לכתוב רק הדיחוי ה"ב.

ואני בעניי פירשתי כוונת רש"י לפי גירסתנו, דהיינו מתחילה כתב רש"י דמיירי שראינו וכו' ופסק כל"ב ומשערים במאי דבלעה קדרה, והיינו כיון שראינו האיסור נופל אי"כ יכולין אנו לשער עתה כמו שנפל, וליכ"ל אז דגם דאיסורא בלע דהא בשעה בשעה שנפל משערים ליה. ואח"כ כתב רש"י ועיקר הדבר וכו' כלומר אם בא לפנינו עיקר הדבר כמות שהוא זאת אומרת ולא ראינו האיסור בתחילה אז משערין ליה ולא משערין במאי דבעלמא קדרה וכו' כנ"ל בס"ד. והוא כשיטת הר"ן ממש ואין צריך לחלק הגירסה. ומו"ר **הרש"מ** נ"ר"ו הקשה אלי דאי"כ הו"ל לרש"י לכתוב את שתי החמצאות האלו ואח"כ כותב דקי"ל כל"ב לחומרא וכו' וחשבתי לו בס"ד דבהמצאה האי דמשערים שפיר יחול הפסק של רש"י דהשיעור הוא במאי דבלעה קדרה, אבל בהמצאה ה"ב דעת רש"י שאין בו שום שיעורא כלל, ולכן הניח הפסק אחר המצאה ראשונה וצ"ע עוד.

בתוד"ה ביצה בסי' וכו' וה"ה בשאר איסורין וביצה איצטריך ליה משום דאיכא ביצה טמאה וכו' ק"ל דאכתי למ"ל לר"י לומר גיד בסי' ואין גיד מן המנין דמ"ש גיד משאר איסורין. ומו"ר **הרש"מ** הי"ו תירץ דאיצטריך גיד כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כל איסורין וכו' ומדאמר ר"י גיד בשישים וכו' ע"ש. ולפ"ד אי"ש כי איצטריך ליה גיד לאשמעין אגב אורחיה דשיעור בשר בלפת דמתני' הוא בסי' עכ"ד והוא נכון. וכי"ת מדלא קבעו התוס' קושיתם אגיד וכקושיתם הנזכרת ועל כרחך צ"ל משום דכבר כתבו הסברא דר"י מלמדנו שיעור דמתניתא שהוא בסי' לכן לא הקשו רק בביצה ועיין מ"ש השל"ת בזה. אך ק"ק דהא ודאי ר"י לא אתא לאשמעין דשיעור גיד וכחל וביצה שחם בסי' דזה ידוע הוא דכל איסורין שבתורה בסי' רק אתא לאשמעין דאין האיסור מן המנין דבעינן ס' כולו מן החיתר, ואי"כ ל"ש לומר לאשמעין דשיעור דמתני' הוא בסי' דהא העיקר חסר מן הספר.

דף צ"ח ע"א בגמ' ואיבעיא להו בס' ואחת בהדי דידה וכו' צריך להבין אמאי לא איבעיא להו ברשא דביצה בס' אסורה, והכי הוה להו למבעי דברי ריב"ל במאי קמיירי אם בהדי דידה או לבר מינה.

בתוד"ת בביצת אפרוח וה"ה בנמצא בה דם וכו' לכאורה לפ"ז מעיקרא כי הקשה לו הש"ס מברייתא דביצים טהורות וכו' הו"ל לאוקמא בנמצא דם וליכא קושיא מסיפא. ואין לומר דא"כ תקשי קושית הש"ס דאי ס"ד רישא דלית בה אפרוח השתא וכו' דהא מסתמא ביצת אפרוח וביצת דם שוים הם, ולא קאמר כן הש"ס רק נגד ביצת טמאה שהיא כמיה בעלמא. ונראה פשוט דא"כ היינו הך דלמ"ל לאשמועינן בתרי המצאות. גם מו"ר הרש"מ הי"ו תירץ דאולי בנמצא בה דם ל"ש לקרות אותה טמאה ורק בביצת אפרוח קאמר כן, וכן מוכרח מלשון הש"ס דקאמר כיון דאית בה אפרוח וכו' ולא קאמר כיון דאסורה וכו' משמע דדוקא באפרוח קאמר כן וצ"ע עוד בזה.

ע"ב בגמ' זהו היתר הבא מכלל איסור. לא ידענו אם כוונת הברייתא דהיתר הבא מכלל איסור היינו דאיל הוא היתר והזרוע איסור ונתבשלו בהדי חדדי ואפ"ה חתירו הכתוב, נמצא דזה היתר שבא מכלל איסור ושרי וכן מוכחים דברי רש"י ע"ש. אבל מו"ר הרש"מ רצה לפרש דכוונת הברייתא שזה היתר שבא מכלל איסור, כלומר דבשאר איסורין אינו בטל ההיתר והכא בזרוע בטל. ולאח"כ אינו נראה לענ"ד חדא דא"כ הו"ל לומר שיצא מכלל איסור ולא בא. ועוד דהו"ל זהו איסור שיצא מכלל איסורין דהיינו הזרוע יצא מכלל איסורין, דבשאר איסורין לא בטלי והכא בטיל. ועיין בתוס' ד"ה לאו למעוטי מ"ש ועיין במפרשים ז"ל.

בתוד"ת מ"ס וכו' והשתא לא הוי מ"ס קמא וכו' כבר הגאון לב אריה ז"ל ליישב דעת רש"י ע"ש. ועוד נראה למו"ר הרש"מ הי"ו ליישב דבלי"ק כיון דאמר מתחילה דכו"ע בהדי איל מבשל לה היה עולה על הדעת דבהדי איל מבשל לה לגמרי דהיינו מחוברת עם האיל, לזה קאמר הש"ס דלא כן דאיכא פלוגתא בזה, ואיכא מ"ד דמחתך לה והדר מבשל לה ואין צריך חיבור, ולזה הקדים רשב"י שסובר כן. אבל בל"ב אדרבא קאמר מחתך לה והדר מבשל לה הוה משמע דמחתך לה לגמרי ומבשל לה בקדרה אחרת, לזה קאמר אע"ג דמחתך לה מיהו מ"ס דבהדי איל מבשל לה, ובזה יתיישב הלשון דמיהו ונכון בס"ד.

דף צ"ט ע"ב רש"י ד"ה בראשי לפתות ירק של לפת ולי נראה שראש וכו' י"מ דכוונת רש"י ליתן טעם למה רק בראשי לפתות דהיינו ירק, לזה כתב ולי נראה וכו' ואינו נוח לי חדא דלפי ראות העין אדרבא הירק של לפת דהיינו ראשי לפתות הוא המר והלפת דהיינו הזנב הוא המתוק ואיך כתב רש"י להפך. ועוד דלשון "ולי נראה" לא משמע כן דלשון זה לא יאמר רק כשהוקדם מתחילה פירוש אחר וז"פ לענ"ד. אבל נראה לי

בכוונת רש"י הוא דמתחילה הוכרח רש"י לפרש ראשי לפתות דהיינו ירק, דאלת"ה רק בלפת גופא אי"כ מ"ש הראש מזנב דהא כולו לפת הוא לכן הוכרח לפרש דהיינו ירק. אבל אחרי זה כתב ולי נראה וכו' דהיינו בלפת גופא ולא ירק כנלע"ד בס"ד. וגם מדברי הגאון ל"א ז"ל בתוס' ד"ה בראשי לפתות נראה שהבין כן ע"ש וק"ל.

רש"י ד"ה מתניתין דקתני גיד אעי"פ וכו' הא דלא פירש"י דקאי גם על הרישא ירך שנתבשל בה גיד הנשה וכו' משום דאזיל לשיטתיה לקמיה בדי"ה והילכתא וכו' דאעי"ג דאין בגיד בני"ט אפי"ה שמנו אוסר ע"ש. ולפי"ז מרישא ליכא הוכחה דס"ל דיש בגידין בני"ט, די"ל כיון שהיא ירך שלמה אי"כ מסתמא השומן עדיין בה ולכך אסור משום השומן, לא כן בסיפא דאינו רק גיד. בעלמא בלא שומן ונתבשל עם הגידים כנ"ל בס"ד. ושוי"ר להשלית ובחידושי מלוא הרועים ע"ש. לשיטת רש"י ושש אנכי. מיהו יליד מני"ל לגמ' דמתני' דלא כהאי תנא, דילמא דכולה מתני' מיירי בגיד עם שמנו ולכך בני"ט, אבל הגיד אין בו נ"ט וצ"י כעת.

בתוד"ה שאני ציר דזיעא בעלמא הוא פירוש לא אסור אלא מדרבנן. פירוש דמה שאמר הש"ס שאני ציר דזיעא בעלמא ולכך האי איסורו מדרבנן וכיון שהוא מדרבנן בטל לר"י והש"ס לא קאי רק על ציר דגים וכו' והיינו ציר דגים לחוד דקאי עליה ולא כל צירים דעלמא דהא ציר שרצים מדאורייתא. ואעי"ג דכתבו התוס' אחרי זה בסו"ד ודגים דליכא קרא לא אסיר מדאורייתא וכו' ע"ש משמע דעיקר הדבר הוא משום דליכא קרא ולא מטעם דזיעא בעלמא הוא, נ"ל משום דמ"ש התוס' אעי"ג דבתי"כ דריש נמי וכו' אסמכתא בעלמא עכ"ד באמת צריך לידע למה נאמר אסמכתא דמ"ש דגים משרצים. וצ"ל משום דציר דגים זיעא בעלמא הוא ולכך גרע טפי ולא הוי רק מדרבנן, ולפי"ז אי"ש דבאמת עיקר הדבר הוא משום דליכא קרא בדגים וכמ"ש התוס' ומ"ש הגמ' דזיעא בעלמא היינו דזה גורם שנאמר דקרא דתי"כ הוי אסמכתא כנ"ל בס"ד.

דף ק' ע"ב גמ' וסבר ר"י אין בגידין בני"ט וכו' הקשה מו"ר החו"ש והכולל כמוה"ר שלמה מאג"ז נר"ו דמאי בעי הגמ' לזניקט כלל וסבר ר"י אין בגידין בני"ט, הו"ל לפרוך מיד והתניא דהא קאי על וכ"ת קסבר וכו' ואולי דמסדר הש"ס כתב כן משום דהשינוי הוא לעולם יש בגידין בני"ט ולכן כתב מתחילה בלשון זה וסבר ר"י יש בגידין בני"ט, ומשני אין לעולם יש בגידין בני"ט וכו' כנ"ל כעת.

שם וסבר ר"י וכו' והתניא וכו' יליד דילמא שאני התם דגלי קרא. וי"ל כמ"ש התוס' בסמוך בדף ק"א ע"ב דפריך ליגמר מיניה וצ"ע עוד בזה בתוס' בס"ד.

שם אלמא איסור טומאה קדים. לכאורה הוא תמוה מאד דמאי איכפת לן אם האיברים נוצרין קודם הגידין, הא כשנוצר הגיד יחולו תרוייהו איסור גיד ואיסור

טומאה של אותו הגיד ומה לנו לאיברין כלל. ודברי רש"י בזה שכתב וש"מ שם טומאה קדים חייל עליהו ע"ש עדיין ל"ז להבין דבריו. ושוי"ר לחתוסי בריש פירקין דף צ' ע"א בדי"ה אלמא משם ר"ת ע"ש ונחת.

שם שכן איסורו נוהג בבני נח דיקא נמי וכו' ולפ"ז מה שהוסיף ר"י ועדיין בהמה טמאה מותרת להן, כוונתו לומר דלא היה איסור טמאה לב"נ רק איסור גיד, ומשי"ה חל איסור גיד על איסור טומאה דהוי איסור חמור מאיסור טמאה. כן שמעתי מדי"ן יחזקאל מאג"ז הי"ו.

רש"י ד"ה הי"ג יכול וכו' ומדקאמר אין איסורו משום נבלה וכו' ע"ש מהרש"ל ז"ל בספר חכמת שלמה בהא דאיתא בפרק אלו הן הלוקין עיין שם מה שתירץ. ולפ"ד קשה דא"כ מאי מקשה הכא הש"ס, דילמא לעולם אחע"א ושאי הכא משום דלא מצינו שעוף טמא נקרא נבלה. ועיין מ"ש מהרש"א על דבריו דכתב דתירוצו דחוק ונראה דנתכוין לזה. מיהו גם מה שהביא המחש"א דברי התוסי' במקומות אחרים קשה, א"כ למה הכא אמרינן דנבלת עוף אינה מטמאה וצ"ע.

בתוד"ה וכ"ת אין בגידין בנ"ט לפי זה וכו' וכן היה יכול וכו' ביאור קושיתם הוא כן, דלפי מה שאמר אין בגידין בנ"ט אז לא נקרא רק איסור גיד לבדו ולכך שפיר קאמר ר"י דנוהג בטמאה, וע"ז מקשים התוסי' דמדברי ר"י והלא מבני"י וכו' לא משמע כן, דתלי הדבר משום שנאסר מבני"י שעדיין בהמה טמאה מותרת להן [ולכא איסור על איסור]. ושוב אין נדחה איסור גיד כיון שנאסר מקודם בימי יעקב, וכמ"ש התוסי' בריש פירקין בדי"ה אלמא קסבר וכו' ע"ש, וא"כ הרי מוכח מדברי ר"י שאע"ג דהשתא בהמה טמאה אסורה אפ"ה יש איסור גיד כיון שנאסר בימי יעקב וכאמור. ומ"ש כמו שפי' בסמוך וכו' היינו דמביאים דוגמא לזה דמה שאמר ר"י והלא וכו' הוא סיפא ולהיות איסור גיד חל על הטמאה. וקשיא ה"ב היא למאי דקאמר הגמ' דטעמא דר"י משום דאחע"א בכל מקום, דלא משמע כן דקאמר והלא וכו' דמשמע דדוקא בגיד חל על טמאה משום דנאסר מבני"י וכנוצר אבל בדעלמא סובר דאחע"א, דאם לא כן מאי בעי בבני"י כלל כיון דסובר בכ"מ דאחע"א. וע"ז מתרצים דאין כוונת ר"י כלל ליתן טעם או ראייה לדבריו רק שמקשה לת"ק. ועמ"ש הגאון הל"א בכוונתם ובספר תורת חיים ומה שכתב בספר דגן בחורים במערכת הגימ"ל.

[במק"א כתב וז"ל. כתב הרב לב אריה ז"ל דכוונתם היא דכיון דנאסר לבני יעקב לא שייך למידרש כלל הך דרשא דר"ש מי שגידו אסור וכו' דהא כל מילי היה להם מותר, אבל ברי"פ תירצו בענין אחר דכיון דנאסר לבני יעקב תו לא פקע איסורא ע"ש היטב. והיינו דלא שייך לומר דדברי התוסי' דהכא כדברי התוסי' ברי"פ וכמו שחשבו המפרשים ז"ל, דא"כ למה הוצרכו התוסי' לומר כאן דטעמא דת"ק משום מי שגידו אסור וכו' יכתבו דטעמא דת"ק כדהוה ס"ד דהמקשה משום דאין אחע"א וקאמר ר"י והלא מבני

יעקב וכו' ותו לא פקע, אלא ודאי כוונתם היא כמ"ש הל"א ז"ל. ועיין בספר דגן בחורים במערכת הגימ"ל מ"ש ולי נראה פשוט כמ"ש. אבל לעיל בר"פ דקיימי התוס' דלעולם יש בגידין בני"ט, לכך הוצרכו לומר דטעמא דת"ק כר"ש. [לא כן הכא דשפיר י"ל דת"ק ס"ל דאחע"א דיש בגידין בני"ט ואינו נוהג בטמאה ור"י ס"ל אין בגידין, אך מאי דפריך והלא וכו' כוונתם דלא פקע.] וזה ברור בדברי הל"א.

דף ק"א ע"א בתוד"ה ור"ש וכו' המ"ל הא ר"ש וכו' הקשה אלי מו"ר החו"ש כמות"ר שלמה מאג"ה נר"ו דהא הצד הזה דקאמר הגמ' אי איסור חל על איסור וכו' אינו מיישב דברי ר"ש כלל, דאדרבא כיון דאחע"א הו"ל לחייב לגמרי, וא"כ איך יאמר הא ר"ש לית ליה וכו' דזה לא יאמר רק היכא דהצד שמצדד הגמ' הוא אינו הפך דבריו של אותו חכם וע"ז יאמר דזה ל"ש כיון שסובר במק"א הפך זה, והגמ' כאן לא קאמר רק בדרך מ"מ מה סובר ר"י אחע"א או לא והדבר מבואר בסברא וצ"ע בספרי הכללים בס"ד ואכמ"ל.

ע"ב בתוד"ה לאחר מעשה וכו' היינו לענין מצות וכו' והא דהוצרך הגמ' לשנויי לאחר מעשה ולא משני בלא"ה דהתם אינו לענין מצות. נראה משום דעכ"פ למה נקראו בניי כיון דנקראו בני יעקב, לז"א לאחר מעשה ושפיר נקרא בניי אבל לענין מצות לא נקראים בניי. אבל ק"ק עכ"פ הו"ל להשי"ס לפרש זה דהוא עיקר השנוי באמת וצ"י כעת.

בא"ד ולא גרסינן מההוא מעשה וכו' ואם נאמר דלאחר מעשה קאי אברכה שברכו המלאך וכו' וכן פירש רש"י בדי"ה מההיא שעתא דוישאו בני ישראל ליתסר. וצריך להבין דהגם דלא גרסינן מההוא מעשה ליתסר משום דהוה משמע דקאי אנשיית הגיד, מ"מ למה לא נפרש מההוא שעתא דהיינו משעה שברך השי"ת את אברהם וקראו ישראל, דמ"ש התוס' ורש"י וישאו בניי וגו' לכאורה אין לו מובן דמה ר"ל דוכי לא ליתסר רק משעה שנשאו בניי את אביהם דזה אינו מועיל כלל והעיקר הוא משעת הברכה. וזה ברור מאד וצ"ע כעת.

דף ק"ב ע"א בגמ' ור' יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה שכן איסורו וכו' פירש"י ורבי יהודה הא שמעינן ליה גבי גיד וכו' ע"ש וכ"כ התוס'. וק"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן כרבנן כל שבשרו מותר וכו' ולכך איצטריך קרא. ואין לומר דהכי פריך דהא שמעינן ליה לר"י גבי גיד דחשיב הסברא דנוהג בבני"ח ולא קפיד בדרשת ר"ש כל שבשרו מותר וא"כ הכא נמי כן. דז"א דשאני גבי גיד דלא קפיד ההיא דרשא דר"ש י"ל כמ"ש התוס' לעיל דף ק' ע"ב ד"ה וכ"ת בסוף דבריהם ונראה לה"ר שמואל וכו' ע"ש, ופירש כוונתם הרב לב אריה ז"ל דכיון דמבני יעקב נאסר לא שייך למידרש כל שבשרו וכו' דהא להם כל מידי הוא מותר ע"ש היטב, אבל הכא דפסוק דלא תאכל הנפש עם הבשר בישראל כתיב שפיר איכא למידרש כרבנן ולכך איצטריך קרא. וכן יש

להקשות קושיא זו על התוס' ד"ה כי איצטריך לר"א וא"ת אי קסבר וכו' ומאי קושיא דילמא איצטריך קרא לר"א כי היכי דלא נדרוש כרבנן הגם דאיסור ב"א הוא. ויש ליישב דדרשת זו דכל שבשרו וכו' אינה דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא, וכן הסמיכות דר"י ורבי אלעזר אינם סמוכים גמורים. תדע מדלא מקשה הש"ס על ר"י ור"א מה יעשו בדרשת רבנן וכן רבנן מה יעשו בסמיכות וכדרכו בכמה דוכתי, ועל כרחך צ"ל דאינם דרשות גמורים. [אלא דאכתי מאי פריך למ"ל קרא דהא אינו דרשא גמורה אלא אסמכתא בעלמא.] ואין להקשות א"כ למה ליה לר"י לעיל במתני' להשיב והלא מבני יעקב וכו' די"ל דר"י לא בא ליתן טעם למה אינו דורש כת"ק שבא לסתור דרשא זו דת"ק. כנ"ל בס"ד כעת וק"ל.

שם מתיב רב עמרם וכו' עמ"ש בזה המש"ך ז"ל. ולאח"י בלי עיון היטב נלע"ד קשה דלא הו"ל למיכתב רק במ"ה ואני יודע אמ"ה. ואי משום דהוי אמ"ה נאמרה ולא נשנית, ז"א דהא כיון דכתיב במ"ה א"כ כ"ש אמ"ה כיון דבעינן כזית לרב וא"כ הו"ל ממש נאמרה ונשנית. [אבל הנלע"ד הוא דזה כבר תירץ רש"י בד"ה במשהו בשר וכו' דלהכי פלגינהו וכו' ור"ל דמתחילה רב עמרם לא אסיק אדעתיה האי קושיא רק הקשה מברייתא, וע"ז משני במשהו בשר וגידין ועצמות, דקשה הא למ"ל תרי קראי וע"כ משום דמיירי במשהו וכו' וצ"ע עוד בזה.] ומ"ש עוד ולפ"ז וכו' מדברי רש"י הלזו לא מוכח כן.

רש"י ד"ה ברש"י ד"ה תניא נמי הכי כר"י וכו' ק"ק אמאי לא פירש ג"כ דכוונת הש"ס ג"כ להביא ראיה דלא איצטריך קרא רק לרבי אלעזר, דבברייתא שהביא לא נזכר רק רבי אלעזר וצ"י כעת.

בתוד"ה כי איצטריך וכו' ואפ"י למאן דלית ליה בחמור על קל מודה. והגמ' דקאמר ור"י למ"ל וכו' שכן איסורו וכו' היינו הגם שתאמר דר"י לית ליה לאיברים עומדת מ"מ יחול מכח חומרא וז"פ.

ע"ב בגמ' אימא סיפא חנקה וכו' אבל רישא א"ש דלמאן דמחשב דס"ל לאיברים עומדת, א"כ איסור טומאה ואיסור אמ"ה חיילי בב"א וחייב ב' ומה דקאמר מחייב היינו מלבד חיוב הטמאה. אבל למאן דפטר דס"ל לאו לאיברין עומדת א"כ לא חיילי בב"א, ע"כ רבי פוטר מן איסור אבר אבל מ"מ איסור טומאה איכא. אבל [קשה] דא"כ מ"ש אין בו כזית אפילו איכא כזית נמי כיון דליכא איסור מן החי כלל ועמ"ש מהרש"א.

[במק"א כתב וז"ל. עמ"ש מהרש"א ז"ל. ונ"ל בס"ד דלרבי ל"ק דהני תנאי לא מיירי כלל לענין טמא רק לענין אמ"ה, דודאי לכו"ע חייב אטמאה דהוא קדים מבטן, ופליגי אי חייל איסור אמ"ה אטמאה ר' סבר לא חייל וראב"ש סובר דחייל.]

רש"י ד"ה לאו לאיברים עומדת וכו' כדקתני ק"ו וכו' יליד למה הוצרך רש"י לזה דהא הכא מיירי בדליכא כזית, ומאן דפטר גופיה אינו אלא רק דבהמה בחייה לאברים עומדת משמע אי לאיברים עומדת חייב אף דליכא כזית, מוכח מזה דאבר לא בעינן כזית לכו"ע. ואולי דצ"ל וכדקתני וכו' בוא"ו והיא ראייה אחרת כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה שאין בו כזית וכו' ונראה לפרש וכו' והא דנקט צפור שאין בו כזית וכו' וק"ל דזה לא יתכן אל מה שאמר בסיפא חנקה ואכלה דברי הכל בכזית וכו' דמשמע דפלוגתתם היא לענין כזית דר' פוסר בפחות מכזית אבל כזית חייב אבל ר' אלעזר בר"ש מחייב אפילו פחות מכזית, ועלה קתני סיפא דאם חנקה ואכלה לכו"ע צריך כזית, ולדברי התוס' הא לא עסקינן כלל בכזית רק אי מיקרי אבר דשלמה או לא, וע"ז קאמר בסיפא חנקה וכו' ד"ה בכזית.

דף ק"ג ע"א בתוד"ה דאיסור וכו' וא"ת לרבא וכו' היכי משכחת לה שלש. ק"ל דילמא סובר כרבי חייא בר אבא דשמע מר"י דאינו חייב אלא ב' ומפרש בגמ' טעמיה משום דס"ל דלאו לאיברים עומדת. וכן קשה דמאי דמקשים עוד בסמוך וא"ת להחוא לישנא וכו' דלכאורה נימא דההיא לישנא סובר כמ"ד שלש ועיין במהרש"א.

ע"ב רש"י ד"ה היכי משכחת וכו' ללעוס אכילה כולה יחד. דהיינו דא"א ללעוס כזית כולו ואח"כ בולעו כולו ביחד אלא לועס מעט ובולע, וא"כ לרשב"ל היכי משכחת לה דמחייב, הרי א"א לירד לתוך מעיו כזית לעוס. וע"ז משני בגרומיתא זעירתא דאין דרך ללועסה יחד אלא לבולעה כנ"ל. ושוב מצאתי בש"מ הנדפס בתלמוד הגדול ברש"י הנזכר ללעוס אכילה ולאוכלה יחד ע"ש והוא כפירושינו.

רש"י ד"ה כל הבשר וכו' ה"ה לחיה ועוף וכו' וכן הוא בתוספתא ע"ש. אבל כל הבשר של בהמה נכלל בכלל גדי א"כ פרט הכתוב גדי עזים כן הוא בגמ' לקמן.

רש"י ד"ה ואסור להעלות וכו' דקא נגעו ובלעי מהדדי וכו' נ"ל כוונת רש"י דכיון שיעלה אותה על השולחן חיישינן דילמא אתי למיכלינהו יחד, ומסתמא שאלו הבשר והגבינה שהעלם על השולחן הם רותחין, וא"כ בלעי מהדדי והוי שפיר דרך בישול כנ"ל. ועמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל. או דצ"ל דבלע ולא בלעי ור"ל דהאוכל בלע מהדדי בב"א ולא כמו האוכל בשר אחר הגבינה דהוי בזא"ז. וכן חשב מו"ר הרש"מ נר"ו. וק"ל דאמאי לא מפרש רש"י דהחששא היא דילמא יאכל גבינה אחר בשר, דדוקא בשר אחר גבינה הוא דמותר כדאמרינן בגמ' דבהכי הוי החששא קרובה לבוא וצ"ע כעת.

בתוד"ה חלקו מבחוץ וכו' וכי אינו יכול לבלוע כזית בב"א והא אמרינן וכו' הקשה אלי מו"ר החו"ש כמות"ר שלמה מאג"ז נר"ו דלמה לא הוכיחו מהכא דבית הבליעה מחזיק

כזית מדקאמר בגרומיתא זעירתא משמע דיכול לבלוע כזית יחד. ולענין דלקי"מ דכוונת התוס' לפירש"י דמפרש היכי משכחת לה דמיחייב בכזית הא אי אפשר ללעוס אכילה כולה יחד, והיינו כמו דפירשנו בעניותין למעלה דא"א ללעוס אכילה לבולעה יחד וכן פירש גם הש"מ, ועי' מקשים התוס' דוכי אינו יכול לבלוע כזית בב"א ר"ל כזית לעוס, והא וכו' ולמ"ל לתרץ בגרומיתא זעירתא כנ"ל בס"ד כוונת התוס'.

בתוד"ה כל הבשר וכו' ולפירושו ניחא וכו' איצטריך משום דאיתקיש לבשר וחלב. ק"ל דבשר וחלב גופיה מהיכן ידענו שהוא נוהג בחו"ל, דאדרבא ילמוד מביכורים דמצוה התלויה בארץ ואינו נוהג בחו"ל ולמ"ל ארצכם.

בתוד"ה ואסור להעלות וכו' דאפילו לבשל שרי וכו' כוונתם מבוארת דהא ודאי מה דקתני מתני' כל הבשר אסור לבשל חוץ וכו' ה"ה אף באכילה, ונקט לשון בישול כלישנא דקרא לא תבשל גדי וכו' וא"כ גם בשר דגים וחגבים מותרים באכילה, ולזה מקשו התוס' למ"ל האי חוץ בהעלאה דהא אפילו לבשל קתני במתני' דאסור וה"ה לאכילה וכאמור, וא"כ מאי חששא איכא מעיקרא, כנ"ל פשט דבריהם. ועיין להגאון הרב לב אריה ובר"ן. ולולי דבריהם היה נ"ל לומר דאי לא קתני חוץ בהעלאה הו"א אפילו בשר דגים וחגבים נמי אסור, דחיישינן שמא הרואה יראה ויאמר שהוא בשר בחמה ויעלה גם הוא על שולחנו, לזה אצטריך למיתני חוץ וכו' וי"ל משום דהוי גזירה לגזירה, דהעלאה גופא בשאר בשר אינו אלא גזירת חכמים שמא יאכל מהם יחד כמ"ש רש"י, ואנן נגזור גם בשר דגים וחגבים אטו שאר בשר. מיהו י"ל דחדא גזירה היא דכשגזרו חכמים שלא להעלות בשר וגבינה על השולחן גזרו בכל מיני בשר ולא חילקו. ועיין במסכת ביצה פרק ראשון. וצ"ע עוד בזה בספרים. ועיין עוד בסמוך בגמ' בענין זה דגזירה לגזירה ומשם יובן כ"ז בס"ד.

דף ק"ד ע"א גמ' ומנא תימרא וכו' נאכלת עם הזר וכו' ופירש"י ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה וכו' לכאורה יש לדחות ולומר דשאני התם משום דאיכא כהן עמו על השולחן שמזכירו, ודומה למה שאסור לקרוא בשבת לאור הנר וא"כ היה אחר לפניו, ובפרט כאן דחלה היא מאכל הכהן ההוא וודאי שמזכירו וצ"ע.

בתוד"ה הא עוף אסור מדאורייתא הי"מ למינקט חיה. ולקמן בע"ב ד"ה בשר וגבינה ביארו התוס' כוונתם משום דעוף שכיח ע"ש. ובדרך פשוט נ"ל ליישב עיקר קושיתם דכל עיקר פירכת הש"ס היא רק מעוף דוקא, דרע"ק סובר בעוף בנדרים כסיפא דמתני' אבל לענין בשר בחלב אינו סובר כרישא בעוף, אבל בחיה מצינן לומר דכולה מתני' דלא כרע"ק, דסיפא אתיא גם כרשב"ג כנ"ל בס"ד. וכעין זה כתב השליט זצ"ל ע"ש.

תו"ה ומנא תימרא וכו' והכא בעינן וכו' ויש מקומות נמי וכו' עיין מה שפירש מהר"ם מלובלין בדיבור זה. ונראה דגירסת מהר"ם בתוס' י"דש מקומות" וכו' וגם במהר"ם עצמו נראה דנפל ט"ס וצריך למחוק תיבת "אלא" וצ"ל וכך צ"ל והא דקאמר וכו' משום וכו' ודבר ברור הוא. ודע דיש מי שפירש כוונתם בענין אחר דמקשים התוס' ב' קושיות, חדא אמה דקאמר ומנא וכו' דהא בכמה מקומות וכו' ולא צריך ראייה ע"ז כלל, וזהו סגנון דבריהם בכמה מקומות וכו' והכא בעינן לאתווי ראייה וכו' ועוד הקשו קושיא אחרת דיש מקומות נמי דגזרינן וכו' ר"ל ג' המצאות, במקום אחד פשיטא ליה דלא גזרינן גזירה לגזירה, ובמקום אחד צריך הוא להביא ראייה, ובמקום אחד גזרינן גזירה לגזירה.

ע"ב גמ' אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח. פירש"י בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דהו"ל בישול. משמע דיעלה בשר והגבינה מעורבים יחד באילפס רותח, ודבר תימא הוא לכאורה דא"כ לאיזה צורך העלה אותם על השולחן, דכיון דנתבשלו יחד אסור לו לאכלם כלל אפילו זה אחר זה דהיינו בשר אחר גבינה. [ועיין רש"י במתני' ועיין להגאון מהרמ"ש]. ונראה דכוונת הגמ' דבאמת משנתנו לא מיירי בהכי אלא כל אחד לבדו צוננים ולא רותחים, אלא דאפ"ה אסור דגזרינן שמא יעלה באילפס רותח, ר"ל דהרואה יאמר כי הוא אוכל בשר בחלב ואתי הוא לעשות באילפס רותח והוי איסורא דאורייתא.

שם והא תאני אגרא וכו' בשר וגבינה לא וכו' הנה ודאי דר"י בריה דרב משרשיא עשה קינוח הפה, ונט"י הוא דלא עשה, וכמו דלא אמר רק ולא משא ידיה. [ועיין להל"א ז"ל וכוונתו נראה כמ"ש, דאף דנאמר דמשא ידיה ל"ד אפ"ה מאי משני ה"מ וכו' אבל בל"ז אינו מובן לע"ד. ולפמ"ש התוס' בד"ה עוף וגבינה וכו' וי"ל דהכי פריך וכו' נחא דמשמ"ל להש"ס דברייטא דאגרא דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן היינו בלא נט"י וקינוח הפה וא"כ לא מצי לשנויי כן. ועמ"ש בדברי התוס' אלו.] דאין לומר דלא משא ידיה ל"ד ובאמת גם הקינוח לא עשה, דא"כ מאי משני ה"מ בליליא וכו' דגבי קינוח ל"ש לומר כן. הקשה מו"ר החו"ש הרש"מ נר"ו דלפ"ז דעשה קינוח מאי פריך והתני אגרא וכו' עוף וגבינה אין וכו' דילמא ר"י לא מדייק כן אלא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, ר"ל דרך הפקר שאינו צריך שום דבר, אבל בשר וגבינה בעי מיהת קינוח אבל נט"י לא בעי. ולעדיין דאם קושית מו"ר הנזכר היא על ר"י אמאי לא השיב כן, ל"ק דדילמא ס"ל דבבשר וגבינה בעי תרתי, [והיינו משום דאם לא כן הו"ל לאגרא לפרש אבל בשר וגבינה בעי קינוח, ולא אמר רק עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, משמע אבל בשר וגבינה בעינן כל דבר. עיין להגאון הל"א זצ"ל.] אלא דה"מ בליליא וכו' ואי קושיתו דמקשה דאסיק אדעתיה להקשות כן ולא משני באופן זה, ג"ז ל"ק דהמקשה מסופק בזה ורוצה לידע אם בשר וגבינה בעי תרתי או לא. כנ"ל בדרך פשוט בס"ד.

שם ה"מ בליליא אבל ביממא וכו' ומדלא קאמר ובליליא נמי לא אמרן אלא דליכא אורה אבל אי איכא אור דולק יפה אינו נוטל ידיו, משמע דבכל ענין בעי לנטורי ידיו, והיינו משום דלא מחלקינן. אי"נ דקים לה לגמ' דאף דאיכא אור יפה אינו רואה יפה כמו ביממא. כנ"ל כעת בלא ראות דבר בפוסקים וצ"ל.

בתוד"ה וניתנת לכל כהן וכו' ואין נראה לר"י וכו' לכך נראה לר"י וכו' לכאורה לכך נראה לר"י אינו מובן, דדברי ר"י מוכרחים הם במשנה דחלה שהביא, וא"כ גם לרש"י י"ל דס"ל כן ומהו לכך נראה וכו' וכמדומה שראיתי מי שהקשה כן. ונ"ל משום דרש"י כתב סתם אפילו אינו מחזיק בתורת ה' דמשמע דניתנת לכל עם הארץ שירצה אפילו איכא כהן חבר, לזה כתבו התוס' ואין נראה לר"י וכו' לכך נראה לר"י וכו' כנ"ל כעת בס"ד.

בא"ד לכך נראה לר"י דהכא וכו' האי דהכא לאו דוקא. אי"נ לפמ"ש למעלה נוחא קצת דלפי שסתם רש"י וכתב וניתנת לכל ע"ה שירצה, לכך ר"י קאמר דאין נראה דהא הו' דומיא וכו' ועל כרחך צ"ל משום דליכא כהן חבר וכו' לכך נראה לר"י דהכא וכו' כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה עוף וגבינה וכו' וי"ל דהכי פריך דברייטא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלי נט"י ובלא-קינוח הפה וכו' כ"כ משום דאם לא כן נימא דמיירי בבשר ואח"כ גבינה וברייטא דאגרא ה"ק עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ר"ל שאינו צריך שום דבר לא נט"י ולא קינוח הפה ולא סעודה אחריתי אבל בשר וגבינה צריך כל אלו. ואע"ג דלפירוש אגרא הדיוק הוא בנט"י וקינוח הפה דוקא מ"מ נימא דר"י לא ס"ל כן. לכן כתבו התוס' דברייטא דאגרא משמע וכו' וכוונתם נלע"ד משום דעל סעודה אחריתי ל"ש לשון אפיקורן דהיינו דרך הפקר כמ"ש רש"י ול"ש רק בנט"י וקינוח הפה וא"כ היכי דמי וכו' כנ"ל בס"ד.

בא"ד אלא לאו אגבינה תחילה. ק"ל דמנ"ל לדיוקי הכי כלל, דהא עיקר הדיוק דגמ' עוף וגבינה אין וכו' אינו אלא משום דלא נקט רק עוף לבד משמע הא בשר לא, אבל השתא דבבשר ואח"כ גבינה אי"א לדיוקי כלל משום דבעי סעודה אחריתי וכמ"ש התוס' א"כ מנא להו לדיוקי בגבינה תחילה, דהא ברייתא דאגרא לא מיירי בעוף תחילה, וא"כ מאי קושיא אר"י, דילמא דגבינה ואח"כ בשר שוה לעוף וגבינה. ואי משום דא"כ אמאי לא תני אגרא תרוויחו עוף וגבינה וגבינה ואח"כ בשר, א"כ אם באנו לידי מדה זו אמאי לא תירצו התוס' בקיצור דע"כ מדדיקין מברייטא דאגרא בין בשר תחילה ובין גבינה תחילה, דאם לא כן אמאי לא חשיב גבינה ואח"כ בשר עם עוף וגבינה. ואולי י"ל לפמ"ש בגמ' דבאמת ר"י בריה דרב משרשיא עשה קינוח הפה, א"כ מוכח דלא מדמה לעוף וגבינה דבעוף וגבינה גם קינוח לא בעי, ועל כרחך צ"ל דקמדיק מעוף וגבינה. וע"כ פריך

הגמ' דאמאי לא מדייק נמי לענין נט"י, ומשני דאין הי"נ דדייקין גם לנט"י אלא דה"מ בליליא וכו' ונראה דלזה כיוונו התוס' ג"כ במ"ש דברייתא דאגרא משמע וכו' בלי נט"י ובלי קינוח הפה וכו' כנ"ל בס"ד בלי ראות דבר בהמפז"ל.

[**במק"א** כתב וז"ל. לכאורה אינו מובן דמנ"ל למידק כן, דהא ברייתא דאגרא קתני עוף וגבינה ומנ"ל למידק בגבינה תחילה, דילמא באמת גבינה ובשר שוה לעוף וגבינה. ואי משום דא"כ אמאי לא אשמעינן ג"כ בברייתא דאגרא גבינה ובשר ולא שמעינן אע"ג שהוא בשר בהמה שהוא דאורייתא אפ"ה נאכלת באפיקורן, ומדלא אשמעינן ש"מ דוקא עוף וגבינה שהוא דרבנן נאכלין באפיקורן ואע"ג דעוף תחילה, אבל בבשר שהוא דאורייתא אע"ג דגבינה ואח"כ בשר צריך נט"י וקינוח הפה. ושוי"ר שכן כתב באמת הרמב"ן בעיקר קושית התוס'. אבל א"א לומר כן בדעת התוס' דא"כ אמאי לא תירצו בקיצור כמ"ש הרמב"ן הנזכר. ושוי"ר שהיא קושית מהר"ם מלובלין ז"ל ע"ש. אלא דמ"ש והא דתני אגרא וכו' ל"ז להבין מאי כוונתו בזה ומה קושיא איכא במה דתני אגרא עוף וגבינה וכו'.]

דף ק"ה ע"א גמ' ודחיטי נמי לא אמרן אלא בקרירא וכו' יל"ד דהו"ל להקדים הא דה"מ ברכיכא וכו' דהוי טעמא כמו השעורים וכמ"ש רש"י ע"ש. אבל שוי"ר דאין פירוש דה"מ ברכיכא וכו' דר"ל דאפילו קרירא נמי ה"מ ברכיכא וכו' דא"כ הו"ל לומר ובדקרירא נמי לא אמרן וכו' וכמ"ש ודחיטי וכו' אלא הכוונה דה"מ דבחמימא לא דוקא ברכיכא דנדבק בחיך וכמ"ש רש"י, אבל בדאקושא ר"ל קשה קצת ולא כשעורים שפיר מקנח אפילו בדחמימא, וזה לא כפירש"י וצ"ע כעת.

שם איני והאמר ר"ח אכל בשר וכו' ורב אסי דבעי מריו"ח יודע היה עיקר הדין דשהיה בין בשר וגבינה, רק בעי כמה הוי שיעור השהיה, דוכי יהיה לעולם אסור. והשיב לו ריו"ח ולא כלום. ומקשה הגמ' איני וכו' ומשני דלא כן היתה הבעיא אלא כמה וכו'.

שם בשר שבין השיניים מהו. פירש רש"י מי חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנה. [נראה דצ"ל שיטלנו דעל הבשר קאי.] האיבעיא הזאת מיירי אפילו בסעודתא אחריתי מי חשיב בשר וכו' וק"ק מאי ראיא מייתי מהבשר עודנו בין שיניהם, דילמא התם משום דאחר שאכלו עדיין הבשר בין שיניהם לכן שפיר נקרא בשר, אבל אם ישהה בשיניו עד סעודתא אחריתי דילמא לא מיקרי בשר דהוי פגום. וצ"ע עוד במפרשים וצ"ל. ועיין בתוס' ד"ה לסעודתא אחריתי.

דף ק"ה ע"ב בגמ' א"ל כל מילי דצייר וכו' מידי דהפקרא. ויש להבין דמעיקרא קאמר כל מילי דצייר וכו' משמע דבלא זה יש להם רשות ליקח גם שאינו דהפקרא, ואחרי זה קאמר מידי דהפקרא דמשמע הפקר ממש והדבר תלוי בהפקר. ואפשר דאינו הפקר

ממש אלא כל מידי דלא צייר וכו' לגבי דידהו חשיב הפקר, וכן נראה קצת מחידושי אגדות למהרש"א ז"ל כנ"ל בס"ד.

דף ק"ו ע"א גמ' איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלים מהן לידיים. ופירש"י מים הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא. לכאורה למה לא נפרש דפלוגתתם במים האחרונים ופליג ריו"ח אדלעיל. [א"ה]. מוכח דאיירי במים ראשונים מהמשך הגמ' בחמי טבריא, דחזקיה אמר אין נוטלין מהם לידיים אבל מטבילין בהן הידיים, ומסתמא חמי האור וחמי טבריא שניהם בענין אחד.

שם חמי טבריה חזקיה אמר וכו' אבל מטבילין בהן הידיים. ובחמי האור דלעיל ודאי דראויין לטבילת ידיים, דלא גריעי מחמי טבריה שלא היתה להן שעת הכושר וכמ"ש רש"י בסמוך. רק משום דחמי טבריה הוא מעיין והמעיין מסתמא יש בו השיעור דמי סאה ולכן נקיט טבילה, משא"כ בחמי האור דלעיל דלא מיירי בטבילה כלל. וצ"ע עוד בזה בס"ד.

בתוד"ה חזנהו דהווי וכו' אם היה מודיע א"י אין מועיל וכו' מפשט דברי התוס' ומלשונם נראה דב' תירוצים אלו כל אחד לקושיא אחת. ועמ"ש מהרש"א ומהר"ם מלובלין ז"ל.

בתוד"ה חמי האור וכו' ורבי יוחנן דשרי הכא בלשון בתרא מוקי לה וכו' כצ"ל ועיין בהגהות הב"ח ז"ל.

בא"ד ובחנם פי' בקונטרס דחזקיה תנא הוא ופליג. ומו"ר הרמ"מ יישב פירוש רש"י משום דקאמר חמי האור סתם ולא חילק בין אם היד סולדת בהן או לאו משמע דמיירי בכל ענין, ועל כרחך צ"ל דפליג. הגם דברייתא דלעיל קתני בחמין סתם ואפ"ה קאמר הגמ' דוקא סולדת בהן, מ"מ היא גופא קשיא דאם איתא הו"ל לפרש כאן כמו התם, ועל כרחך צ"ל דמיירי בכל ענין ופליג אתנא דלעיל עכ"ד הי"ו בתוספת נופך משלי בעה"ו.

ועונ"ל ליישב דברי רש"י ז"ל דס"ל כן, משום דאילו לדברי התוס' דמיירי בסולדת ולא פליג אברייתא, א"כ למה לא נקט חזקיה חמין סתם אין נוטלין מהם לידיים כיון דהיד סולדת בהן וכמו דנקטא הברייתא דלעיל. ומדנקט חמי האור דוקא משמע דחמי האור גריעי יותר מכל החמין כיון שנעשו בידי אדם וא"כ ודאי פליג אדלעיל, דברייתא דלעיל קתני בחמין סתם דחמי האור בכלל, ואם יודעים היו הברייתא וכל אחד קים ליה כלישנא מינייהו, היא גופא תיקשי למה לא יפסקו הלכה כל אחד לפי סברתו, וכמו דפריך הש"ס בכמה דוכתי.

ועונ'ל דמיאן רש"י בזה, משום דא"כ לא היו עושין פלוגתא לעצמם רק הו"ל לפרש הברייתא דלעיל כל אחד לפי סברתו, וכמו שכן באמת פירשו לעיל ל"ש אלא כשאין היד סולדת בהן וכו' ולמה עשו פלוגתא זו לעצמם. ונראה דסוברים דודאי חזקיה תנא, רק דלא פליג דמיירי רק כשהיד סולדת, ויכולין אנו לומר דאינו יודע הברייתא דלעיל כן נראה.

ע"ב בתוד"ה וכל דבר וכו' ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו. עמ"ש השל"ת ז"ל ומ"ש דבחולין גמורים לית בהו טבילה כלל. ועיין בלב אריה ז"ל בגמ' שמוכח מדבריו דנטיי לחולין ולתרומה במקום טבילה נתקנו. ונלע"ד בכוונת התוס' משום דאי בחולין גמורים מיירי דוקא פשיטא, לכך כתבו ואיירי וכו' וטובא אשמעינן ועדיין צ"ע בזה בס"ד. ודע דלא מצו התוס' לתרץ בעיקר קושיתם דהכא איירי בחולין שנעשו על טהרת חולין ולכך חוצץ, והתם איירי בחולין דעלמא. ז"א דבגמ' קאמר ולא תימא רבי אמי משום דכהן הוא דהא רבי מיישא וכו' משמע דמיירי גם בחולין דעלמא ופשוט ודו"ק.

בתוד"ה אמר רב עד כאן וכו' ולא רצה לפרש בקונטרס וכו' לפי שאינו שוה וכו' ועונ'ל בס"ד דלא פירש כן רש"י ולא פירש אלא באמצע אצבעות, משום דבאמת כך דרך בני"א לנגוע במאכל עד אמצע האצבעות והחוש יעיד על זה. והגם שאינו נוגע ב' הפרקים כולם רק כמו פרק וחצי מ"מ תיקנו רבנן ליטול עד גמר הפרק הב' דכך הוא מדת חכמים להשוות גזירתם כנ"ל, ואולי גם לזה כיון רש"י בד"ה עד הפרק וכו' ע"ש וק"ל.

בא"ד וי"ל דרב ששת מפרש הברייתא בפרק הראשון וכו' ולא להקל וכו' פי' דמה דקאמר ר"ש עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא לאו היינו דשויים הם, דא"כ והא פליג אברייתא. אלא ס"ל לרב ששת דלחולין בפרק א' ולתרומה בפרק ב' אלא דקאמר לרב ושמאל דמפרשי לתרומה מקום חיבור היד והזרוע, וקאמר ר"ש אפילו לתרומה לקולא דהיינו פרק הב' ומה שאמר בין לחולין וכו' לאו דוקא הוא כנ"ל בפירוש דבריהם. ויש להבין למה לא תירצו התוס' דבאמת לא פליג ר"ש אברייתא, והא דלא כללה הברייתא חולין ותרומה ביחד עד הפרק, י"ל דנקטא כן כמו דנקטא גבי קידוש ידים ורגלים, דקידוש ידים ורגלים לכו"ע עד מקום החיבור היד עם הזרוע. ואין לומר דלא ניחא להו להתוס' בזה דאמאי ניחא להו טפי בתירוצם וצ"ע.

דף ק"ז ע"א בתוד"ה דלא אתו מכח וכו' ומיהו י"ל דבעינן נטילה מן הכלי וכו' עמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות ברכות בפ"ו ה"יג ומה שהשיגו הראב"ד ומה שהליץ בעדו הכ"מ. וכוונתו דהרמב"ם סובר כדעת הבה"ג וכפירוש התוס' ממש ועמ"ש הרב לב אריה ז"ל.

ע"ב בגמ' א"ר פפא בשלמא דרב וכו' עמ"ש מהרש"א. ולי נ"ל עוד וכעין פירושו, משום דדין זה דאסור ליתן פרוסה וכו' לא יתכן כי אם לרב דס"ל דאינו מברך על כל פרוסה ופרוסה, ולכך צריך לחקור אם נטל ידיו כיון דאינו מברך. אבל לריו"ח דמברך על כל פרוסה ופרוסה, א"כ ממילא יודע השמש בעצמו דצריך ליטול וא"צ לחקור, דהשמש ס"ל דהא בהא תליא. ולכך קאמר בשלמא דרב וריו"ח וכו' דמתקן תחילה הברייטא ואח"כ מפשיט מינה ונכון בס"ד. ועמ"ש הל"א והשל"ית.

שם מתני' צורר אדם וכו' ובלבד שלא יהו נוגעין זב"ז. כגון דכל אחד נתון בכלי לבדו והכלים צוררים יחד במטפחת אחת, וקמ"ל דלא חיישינן פן יאכל מהם ביחד כיון דהם קרובים יחד כנ"ל בס"ד כעת.

שם צונן בצונן הוא וכו' לכאורה את"ל דלא נאסר, מ"מ חיישינן פן יאכל קודם שידית, או יבא אחר שלא על דעתו ויאכל, או שמא יכניס הבשר בחמין דאז נאסר. ואולי זהו כוונת הגמ' גופא שאמרה הדחה מי לא בעי, ר"ל ולכך השמיענו התנא דלא יהו נוגעין זב"ז, דאף דיוכל להדיח אותם וכשרין מ"מ חיישינן לשכחה וכאמור.

שם ולא אסרו אלא בתפיסה אחת. פירש"י בכרך אחד. ור"ל שכרכם יחד במטפחת ונגעי אהדדי וכן הוא במהר"ם לובלין ז"ל ע"ש. ולולי דברי רש"י י"ל בתפיסה אחת היינו שתפוסים יחד בידו ונגעי אהדדי, וכן מצינו במקומות הרבה לשון תפיסה בידים, ופריך שפיר תפיסה אחת ס"ד הא נגעי אהדדי כנ"ל בס"ד.

שם אלא כעין תפיסה אחת. לכאורה זה כבר למוד מרישא דקתני זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום דמשמע דאף דהם ב' אכסנאין אפ"ה בעינן דוקא מכירין זה את זה וכמ"ש רש"י, וא"כ למה חזר וכתב ולא אסרו וכו'. וי"ל דלא אסרו וכו' הוא פירוש אל בא מן הצפון וכו' ור"ל דמה שהוצרכתי לומר זה בא מן הצפון וכו' הוא משום דלא אסרו בב' אכסנאין אלא כעין תפיסה אחת.

דף ק"ח ע"א גמ' ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה. לכאורה אינו מובן דלא אמרו אפשר לסוחטו מותר רק במין בשאינו מינו דבטל, לכן אמרינן שאפשר האיסור ליסחט מאותה החתיכה וליחלק לאחרים ואין באיסור שיעור לאסור גם את האחרים, ואז הוא מתבטל כיון דמין בשאינו מינו, א"נ מין במינו לרבנן דבטל. אבל הכא רב קאי בסברת ר"י דמין במינו לא בטל, א"כ גם אי נסחט ממנה מן האיסור אינו מועיל כלום, כיון דמשהו אוסר דהיינו אותו החלק דנשאר באותה החתיכה.

רש"י ד"ה אמר רב הא דתנן וכו' לאסור את כל הקדרה וכו' עמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל וכן עלה בתחילה בדעתי כן. ואולי צ"ל "הא דתנן במתני' אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסור לאסור את הקדרה קאמר" דכיון וכו' כנ"ל בס"ד.

רש"י ד"ה לימא פליגא וכו' כמי שאינו שאינו מועיל וכו' כצ"ל, וכן הגיה הב"ח. ואמר מו"ר הרש"מ שטעה המדפיס וסבר שמילה כפולה היא.

דף ק"ט ע"א רש"י ד"ה הלב קורעו וכו' להיות בכרת. נראה דר"ל אפילו כרת ליכא ומכ"ש לאו. [א"ה. אין כ"ש.] ועמ"ש המש"ך ז"ל. מיהו בין לפירושיו ובין לדברי המש"ך הנזכר יליד במסכת כריתות דקאמר רב ל"ש אלא בלב עוף וכו' אסור וחייבין עליו כרת ע"ש, דאמאי לא נקט גם בלאו כיון דיש בו כזית וצ"י כעת.

ע"ב ברש"י ד"ה הא קמ"ל קריעה וכו' ולא בעי ש"י אלא לקדרה וכו' ק"ל מנ"ל לפרש כן ואמאי לא פירש כפשוטו, דמתני' איירי בצלי ור"א פליג אר"י דבעי ש"י וטחו בכותל, ולא בעי רק קריעה קצת דהיינו שתי או ערב לבד. גם לפ"ז נבראת מחלוקת חדשה בענין הקריעה. דר"א בעי קריעה קצת בצלי, ור"י דלקמן לא בעי קריעה כלל ע"ש, ולל"ק דרב דלעיל דאינו עובר עליו ומותר. ושו"ר במסורת הש"ס שכתב נ"א אי"נ לקדרה, ולפ"ז יש להגיה ברש"י במקום "אלא לקדרה" "אי"נ לקדרה" ויבוא הכל על נכון בס"ד.

רש"י ד"ה והא אנן קורעו תנן וכו' ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו ר"י ס"ל כלישנא בתרא דרב וכו' הוקשה לו דאם המתני' איירי לקדרה אי"כ מה זה דסיימא לא קרעו אינו עובר ואמר רב לעיל ומותר, דהא הגם שלא קרעו לא יבצר שלא יצא ממנו קצת, וא"כ הוי חלב שחוטה וחוזר ונבלע בו, אבל אי מיירי בצלי אי"ש דאינו חוזר ונבלע. לזה כתב ור"י ס"ל כלישנא בתרא דאסור ומ"מ אינו עובר עליו בדיעבד כיון שהוא מדרבנן, דלישנא קמא מוקי מתני' בצלי וכו' כנ"ל ביאור דברי רש"י וק"ל.

בתוד"ה ההוא לקדרה וכו' ואינו ר"ל דסבר לגמרי וכו' דע"כ תרי לישני דרב מוקי מתני' בצלי, דאלת"ה אמאי מותר וכמו שכן דעת רש"י, וא"כ אפילו לל"ק עכ"פ צריך קריעה לכתחילה, ור"י לא בעי אפילו לכתחילה, וא"כ איך אומר רש"י דסבר כל"ב דרב. וע"ז כתבו אלא בפירוש וכו' והיינו דדברי הל"ב דבצלי לר"י הוא לקדרה וז"פ. מיהו ק"ל דילמא דסבר לגמרי כל"ב דרב, ומחלוקת ל"ב ול"ק הוא באוקימתא דמתני' דלל"ק מוקים מתני' בצלי ומש"ה קאמר דמותר, אבל לל"ב מתני' מיירי בקדרה ומש"ה קאמר דאסור, ור"י ס"ל כוותה וכמ"ש רש"י. ואין להקשות דמאי נפקא מינה לענין דינא. י"ל דנפ"מ דלל"ב בצלי אפשר דאינו צריך קריעה כל עיקר אפילו לכתחילה וכמו לר"י, אבל לל"ק בעי קריעה.

דף קי"י ע"ב רש"י ד"ה כפתוהו וכו' כדתניא וכו' משום דלכאורה קשה איך כפתוהו להלקותו הרי לא נכתב דמלקין רק ללאוין שלא ניתקו לעשה, עיין רש"י בחומש שם בפסוק והיה אם בין הכות הרשע, ובפרשת כי תצא, וכיבוד הוא עשה. לזה הביא הברייתא שאמרה דבמצות עשה מכין אותו עד שתצא נפשו כנ"ל כוונת רש"י בס"ד. [ועיין ברא"ם בפרשת יתרו פ"ח פסוק כ']

רש"י ד"ה דתנן הכבד וכו' ובסדר זרעים היא. ל"ז להבין מאי בעי בזה דמאי נפקא מינה אם בסדר זרעים או בסדר אחר. ואם כוונתו שלא תאמר דאביי אינו יודע המשנה ולמיסר מסברא דנפשיה הוא דקאמר לה דכיון שפולטת אינה בולעת, לזה כתב ובסדר זרעים היא ר"ל דשגורה בפי הכל. ז"א דאדרבא מפי תולין [והזכירו התוס'] מוכח להפך דקאמר [א"ה. אין המשך]

בתר"ה כבדא מה אתון וכו' דהא כל הכבד דם הוא וכו' ר"ל ולא חשיב כדם האיברים שהוא כנוס וטמון בתוך האיברים, אלא הגע עצמך כאילו גוף הכבד הוא דם ואין בו בשר, וא"כ כיון דאפ"ה שרייה רחמנא א"כ גם אי פירש מותר, דמה לי פירש או לא הרי גם כשהיה בכבד חשוב כאילו הוא בעין דכל הכבד דם הוא כנ"ל פשוט.

דף קי"א ע"ב בגמ' דמלח ביה בשרא וכו' מ"ט תבריה לאו משום דשמינא וכו' יל"ד אכתי למה תבריה הא חזי למלוח בו בשר פעם אחרת וא"כ עובר ח"ו על כל תשחית. ומו"ר הרמ"מ הי"ו אמר משום דאין דרך למלוח בשר בקערה של חרס דהיינו פינכא אלא דרכו לאכול בו, ומשי"ה תבריה כדי שלא יטעו אנשי ביתו ויאכלו בו, וקאמר הגמ' למה תבריה הא מליח אינו כרותח עכ"ד הי"ו. ואין להקשות ע"ז דהא מסתמא הפינכא הזאת היתה נקובה נקבים נקבים דבלא זה אסור למלוח בה כדלקמן דף קי"ג ע"א, וא"כ לא אתו אנשי ביתו לאכול בה די"ל דחזו לאכול דגים צלויים ורותחין וק"ל.

שם אמר יהיב טעמא כולי האי. פירש רש"י ומאן דשמע סבר וכו' ע"ש ולא ידעתי איך יסבור השומע מהאי עובדא דס"ל לרב נ"ט בני"ט הוי כנ"ט ממש, דהא האי עובדא אינו בני"ט בר נותן טעם אלא בטעם אחד. ואולי הכלי שבלע עבר עליו יומו והוי כנ"ט בר נ"ט, ואפשר שזה כוונת רש"י בדי"ה רמו בישולא באותה קערה לאחר זמן. דלכאורה מנ"ל זה דילמא אחר דעבדו ליה שייפא רמו בה בישולא, ולפמ"ש אי"ש דהוצרך לזה משום דאם לא כן מאי פשיט הגמ' כן נראה באפשר. וצ"ע בפוסקים ובמפרשים ז"ל.

רש"י ד"ה בעי הדחה ההוא צונן. בגמ' הגירסה "בעיא" הדחה. משמע דלא קאי אצונן שהוא לשון זכר אלא אסכין דמשמש זכר ונקבה. ואולם פי' מו"ר הרמ"מ נר"ו בכוונת רש"י דפי' דאצונן קאי דלא שייך לומר דאסכין קאי ובעיא הדחה היינו קודם החתיכה, דהא ודאי מיירי בסכין שהיא מקונחת ואין בה שום דבר בעין. אלא כיון ששחט בה

בלעה הדם, וכשחותך בה את הרוותח נפלט הדם מן הסכין ובולע, ובסכין זו קאמר שאם חתך צונן אמרי לה בעיא הדחה ההוא צונן דמ"מ אגב דוחקא דסכינא בלע, ואמרי לה לא בעי הדחה כדין צונן אלמא דאין בולע, ולית ליה סברא דאגב דוחקא ועיין להגאון לב אריה ז"ל. ובסמוך קאמר אביי צונן שחתכו בסכין וכו' וה"מ צונן דאגב חורפיה בלע אבל קישות גריר לבי פסקי ואכיל, כנראה דס"ל דהאי אמרי לה דבעי הדחה דאגב דוחקא בלע ורק בצונן דחריף אסור לגמרי. אלא דילי"ד דשם הגמ' קאמר קילחי דליפתא שרי כנראה דקאי אהדחה, דלא צריכי הדחה כמו בקישות, וכאן קאמר סתם בעי הדחה ולא חילק כלל. ואולי י"ל דאביי קאמר סכין שחתך בה בשר משמע דלא איירי בשחט ולכך מחלקינן לפום סברא, אבל כאן קאמר סכין ששחט דבלעה דבית השחיטה רותח בולע כמ"ש רש"י ע"ש, ולכך אין חילוק כנ"ל בס"ד. וצ"ע בזה בעה"י.

בתוד"ה אמר אביי וכו' לא ר"ל משום דהוי וכו' [עד סוף כך הדיבור]. עמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל. והקשה מו"ר מוהר"ד"ך נר"ו דאכתי איך אביי משיב לרב כהנא האי היתרא בלע וכו' דמסתמא אביי גופיה לית ליה האי סברא דאם לא כן איך הוא אוסר בסמוך, וא"כ הדרא קושית התוס' לדוכתא אמאי אינו מפרש משום דהוי נ"ט בר נ"ט דאי משום דחשיב וכו' הא גם מה שהשיב האי וכו' קשה.

דף קי"ב ע"א בגמ' קילחי דליפתא שרי. היינו שאינו צריך גם גרירה ושרי לגמרי. ומאי דקאמר דסילקא אסירי לא ידעתי אהיכא קאי, דאם קאי אדלעיל אצנון דאסור וקאמר דזה ג"כ אסור, א"כ [למה לא] עירבם יחד. ואם קאי אקישות דבעי גרירא ג"כ ואסירי היינו בלא גרירא, א"כ למה אמר אסירי ולא אמר גורר לפי פסקיה כמו בקישות. ואם דלעומת דקאמר דליפתא שרי קאמר דסילקא אסירי, א"כ היא גופא תיקשי למה הפסיק ביניהם הליפתא.

בתוד"ה אגב חורפיה וכו' הבלוע בירק הנפלט מן הסכין כצ"ל.

דף קי"ג ע"א גמ' רב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא ומנפיץ ליה. לא ידעתי מה שייך זה למה שלפניו.

שם הא אוכלו עובר בלא תעשה וכו' אין להקשות דדילמא ה"ק אינו עובר בלא תעשה אבל איסורא איכא דאסור לכתחילה להעלותו כדתני במתני' בר"פ ואסור להעלות וכו' וכעין זה לעיל דף ק"ט ע"ב דיוק זה, וכן במתני' דף ק"ד ע"ב העוף וכו' וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל. ד"ל דמהאי טעמא גופא לא רצה לומר כן, דהא כבר אשמעינן זה במשניות הקודמות הנ"ל וק"ל.

שם אימא המעלה וכו' אינו בא לידי לא תעשה. לכאורה מאי קמ"ל, אם קמ"ל דשרי להעלות בשר עוף עם הגבינה לכתחילה, קשה דא"כ פליגא משנתנו אמתני' דר"פ דקתני ואסור להעלות וכו' דהעוף נכלל כמבואר שם, וגם אמתני' דלעיל דקתני ב"ה אומרים לא עולה וכו' ע"ש. ואין לומר דקמ"ל דשאר בשר אסור להעלות לפי שבא לידי ל"ת. ז"א דכבר השמיענו התנא ברי"פ איסור העלאה כנוכר.

במתני' אסור לבשל ואסור בהנאה. נכלל בזה גם אכילה דאין לך הנאה גדולה מזו ועיין להמפרשים. ואין להקשות א"כ מאי איצטריך פסוק לאכילה הא ידעי לה מפסוק דהנאה. ז"א דאי לא כתב רק תרתי קראי, לא הוה מוקמינן קרא בהנאה אלא באכילה כנ"ל בס"ד.

שם בשר בהמה טהורה וכו' מותר לבשל ומותר בהנאה. נלע"ד דאינו מטעם דאינו מן התורה כמו ר"ע דמפיק מגדי ג' פעמים, דא"כ אמאי לא קאמר ג"כ חיה ועוף. ועוד דא"כ אמאי מותר הא אסור עכ"פ מדרבנן, אלא הטעם משום דאחע"א ולפי"ז לא פליג.

שם מותר לבשל ומותר בהנאה. ה"ה באכילה וקאי ארישא דמיירי אף באכילה, ונקט כמו רישא ור"ל דאם אכל לא מיחייב איסור בשר בחלב, ואה"נ דמחייב איסור טמא. א"נ לא נקט ברישא גם איסור אכילה, משום סיפא דל"ש בה אכילה לומר דמותר באכילה, דבאמת אסור באכילה מכח איסור טמא, ול"ש בה רק לשון פטור ולכך לא נקט לה בסיפא, ולא נקט רק הבישול וההנאה דשייך בהם לשון היתרא, ומשי"ה ברישא לא נקט אכילה כנ"ל בס"ד.

שם רעק"א חיה ועוף וכו' י"ל דקפליג רע"ק את"ק, דת"ק לא מיעט רק הטמאה ולא חיה ועוף, וקאמר רע"ק גם חיה ועוף וכו' אבל זה לא יתכן, חדא דת"ק לא מיירי בפיטור אלא בהיתרא אפילו מדרבנן, אבל הוא מדלא נקט רק בשר בהמה ולא חיה ועוף ש"מ.

רש"י ד"ה פרט וכו' אתא קרא וכו' לכאורה מה זה קרא יתירא דהא איצטריך גדי לגופיה, דמה היה לו לכתוב בל"ז, רק הדרשא היה מדכתב רק גדי שמעינן דוקא גדי ולא עוף, וא"כ בחיה שהיא בכלל בהמה מנ"ל למעוטי.

בתוד"ה בשר בהמה וכו' ה"ה בשר עוף לרבנן וכו' יש ליתן טעם לדבר לפי שהחלב אינו בעוף כלל ולא יתכן למינקט בשר עוף טהור בחלב עוף טהור דבעוף אין חלב כלל. ואע"ג דיכול לומר בחלב בהמה טהורה, מ"מ לא רצה למינקט החלוקה בשינוי מעוף לבהמה, ונקט בשר בהמה דשייך בו תרוייהו וכן בשאר החלוקות של המשנה כנ"ל בס"ד.

תורת חולין ה' רצה

בא"ד ה"ה בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא רייע וכו' עיין מה שהקשה הרב הלב אריה ז"ל ולבסוף כתב דמכאן מוכח דלא כתוי"ט ז"ל. ונלע"ד דהנה באמת כאן אינו סתם ואח"כ מחלוקת דהא לא הוזכרו רבנן כלל, רק דהתוס' קאמרי דה"ה עוף דאסור לבשל ואסור בהנאה לפי סברת רבנן ולא לרייע ואין כאן מחלוקת מפורשת, ולפי"ז הדרא קושית הלב אריה ז"ל. ובאמת דהיא אינה קושיא כ"כ דהגמ' מהדר לאוקמא גם כרייע וודאי יכול לאוקמא כרבנן וצ"ע בזה. וכן אמר מו"ר הרמ"מ הי"ו וק"ל.

ע"ב גמ' קסבר שמואל איסור וכו' ק"ק אמאי לא משני דהמעוטיין אינם מיתורא דגדי שנכתב ג' פעמים, דאפילו לא כתיב רק לא תבשל בהמה סתם הוה ילפינן חלב המתה ושליל, ומדכתיב גדי משמע דוקא גדי ולא דם ולא שליא גם לא הטמאה דגדי טהור הוא.

שם וחד למעוטי בהמה טמאה. קשה כיון דס"ל שמואל איסור חל על איסור, אי"כ מאי איצטריך למעוטי טמאה. גם לא הוצרך לומר גם לא גדי וכו' מזה ראייה לדברי רש"י ז"ל.

רש"י ד"ה את המתה וכו' ואע"ג וכו' אתא קרא ורבינהו. יש לצדד בכוונת רש"י דלא הוצרך ה"ב הכתובים דגדי לרבות החלב והמתה, אלא מפני דבעלמא אין איסור חל על איסור וקמ"ל דחל, אבל בלא זה אין צריך לרביינהו כלל, דבאמת הן הוו בכלל בשר ושם בשר עליהם. או אפשר לומר דבאמת הן לא הוו בכלל בשר, וריבויא איצטריך לזה דאפי"ה אסורין. וכוונת רש"י היא קושיא מבחוץ, דהא בעלמא קי"ל אין איסור חל על איסור וא"כ אין נאסרין, ותירץ דמ"מ רבינהו קרא.

רש"י ד"ה מחד קרא כלומר מההוא קרא דאתא לגופיה וכו' וקשיא לי וכו' ולולי דבריו י"ל דהנה באמת חלב המתה אע"פ דס"ל לשמואל דאחע"א, אפי"ה צריך קרא לרביינהו. דהו"א הוו בכלל בהמה דהחלב מחלוקת הפוסקים היא, וגם הנבלה הו"א דאין שם בשר עליה, וגם משמעות הפסוק לא תבשל גדי משמע דבר כשר ורגילים לבשל אותו תמיד, ומשי"ה צריך קרא לרביינהו. ולפי"ז אי"ש דכשנאמר דאין איסור חל על איסור אי"כ צריך תרתי קראי לחלב ולמתה, [דס"ל בעלמא דאין איסור חל על איסור]. דבחד קרא הוה מוקי קרא בדדמי וכעין מ"ש התוס' בד"ה קסבר ע"ש, אבל אם נאמר דאיסור חל על איסור אי"כ לא נצרך הכתוב לאשמעין בחלב המתה אלא דהוה בכלל בשר וכנזכר, וא"כ בחד קרא סגי דמאי שנא זה מזה דכיון דמצינן אחד דהוה בכלל בשר אי"כ גם חבירו כמוהו, [ובזה ניחא דברי התוס'] אבל לרע"ק דלקמן דכיון דס"ל דשליל גדי מעליא הוא כמו שאמר שם, אי"כ גם חלב המתה מסתמא גם מעליא הוא ולא צריך קרא כלל.

בתוד"ה אלא למי"ד וכו' טובא כתיבי וכו' פירוש וא"כ לכו"ע אין מלמדין וק"ל.

בתוד"ה עזים העזים תימא דבחד מיעוטא סגי וכו' ומו"ר הרמ"מ תירץ דהנה לכאורה קשה דמאי דקאמר בגמ' אפילו פרה ורחל במשמע, דלמה לא קאמר שור וכבש שהם זכרים, אלא לרבותא נקט דאפילו פרה ורחל שהם נקבות במשמע גדי שהוא זכר. ולפי"ז מיושב קושית התוס' דאיצטריך ב' מיעוטי חד לזכרים וחד לנקבות ונכון בס"ד. וכעין מ"ש הרב לב אריה ז"ל וק"ל.

בתוד"ה קסבר שמואל וכו' עד סוף כל הדיבור. עמ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל. ובאמת מטעם זה לא פירש רש"י כן משום דמעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר, דגם לדברי מהר"ם הנ"ל קשה דכיון דאיכא ב' אוקימתות למה ליה לדחוק ולומר דסבר אאחע"א ועיין בלב אריה ז"ל.

דף קי"ד ע"א רש"י ד"ה אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז. כוונת רש"י בזה דלא רצה התנא לשלול כל שאינו אימו אפילו הוא מינו דאמו ממש כתיב, אלא ודאי ל"ד אמו ור"ל חלב דמינו ולא שלל רק של מין אחר דהיינו פרה ורחל. ומשמע ליה לרש"י כן דא"כ אדרבא פרה ורחל הו"ל לרבות קודם מינו. מיהו באמת הבריינא גופא מנ"ל בפרה ורחל דילמא אתא למינו דוקא. י"ל דלמינו לא צריך קרא דדיבר הכתוב בחוה ודבר הרגיל והמצוי אצלו דהיינו אמו. וצ"ע עוד בזה לקמן ברש"י ד"ה חלב אחותו וכו' והיינו לפירוש ראשון ששמע רש"י כדלקמן דמינו לא איצטריך קרא וכאמור, אבל לפירוש ב' צ"ל אמו דייקא וכמ"ש רש"י גופיה לקמן כנ"ל בס"ד.

רש"י בד"ה בחלב אמו וכו' מחד קרא דלגופיה נפקי וכו' יל"ד דמקרא ג' מאי דריש ליה, דהא חד לגופיה וחד לרבות כל חלב טהורה ומייתר לן מקרא ג'.

בא"ד דהא גדי דכתיב בטהורה וכו' נ"ל דכך צ"ל. וכן אמר מו"ר הרש"מ נר"ו.

בא"ד אתי קרא יתירא למעוטי וכו' ק"ל התינח בחיה דהויא בכלל בהמה, אבל בעוף דלא הוי בכלל בהמה דילמא גדי לרבו"י עוף אתא.

בא"ד וחד למעוט טמאה וכו' כתב המש"ך דלא כתב רש"י כלום בגדי ג' מה בא לרבות לפי פירושו דלעיל דלא איצטריך קרא לגופיה, ושוב כתב דדריש ליה שפיר לשליל ע"ש. ולענ"ד דאין צריך, דגדי הג' הוא בא לרבות חלב המתה כדשמואל דלעיל, וא"כ שפיר בין לפירוש ששמע ובין לפירושו כנ"ל בס"ד.

ע"ב בגמ' כדרך שפרט לך בנבלה לגר בנתינה ולעכו"ם במכירה. כתבו התוס' לא גרס לגר וכו' ואולי יש לקיים הגירסה, דהנה ודאי נתינת הגר ליכא בה הנאה, ועיקר הוכחת רבי אבהו רק ממכירה דעכו"ם, וכן מבואר ברש"י בפסחים דף כ"ג בד"ה עד שיפרוט וכו' והוצרך וכו' או מכור וכו' ע"ש. ולפי"ז יעלה על הדעת לומר דליכא הוכחה לרבי אבהו מנבלה, ופירוש הכתוב הוא כך לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי, ור"ל דהגר אם ירצה יאכל אותה או אם ירצה ימכרנה לנכרי דאו מכור קאי אגר, וקמ"ל דשריא הנאה לגר אבל לשאר בני"א לא, וא"כ י"ל דלא הואי בכלל אכילה דעלמא.

רש"י ד"ה אחותו גדולה וכו' מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר וכו' הקשה מו"ר **הרש"מ** דפירכת מעשר לא שייכא כלל, דהא גם אחותו גדולה נאסרה עמו במעשר. ונ"ל דכוונת רש"י היא דפרה חלוקה מגדי בבי דברים הרבעה ומעשר, לא כן אחותו גדולה אינה חלוקה רק במעשר כן נ"ל.

דף קי"ח ע"א גמ' שומר להכניס ולהוציא לא צריך קרא ק"ו מיד אתי ומה יד שאינה מגינה וכו' ואין להקשות אמאי לא עביד קושיא הכי, ומה יד שאינה מצטרפת מכנסת ומוצאת, שומר לא כ"ש. דאיכא למימר מה ליד שאינה מגינה, וכיון דאתא להכי עשה הק"ו כן וז"פ לעני"ד וק"ל.

ע"ב בגמ' אמר רב חייא בר אשי אמר רב יש יד לטומאה ואין יד להכשר וכו' נסתפקנו דליד גופא אם הוכשרה, מי אמרינן כיון דאוכל גופיה לא הוכשר גם יד לא הוכשרה. או דילמא דמיהא ידו הוכשרה. וצריך חיפוש בס"ד בהמפרשים ז"ל. ועיין לעיל בפירש"י במתני'.

בתוד"ה מעיקרא וכו' הקשה רבי אליהו מנלן ידות וכו' יש להבין מה שייכא קושיא זו לשנוייא דגמ' דאם מקשה למסקנא הלא יש מסקנא אחרת דרב חביבא בסמוך. ואפ"ל דהוקשה לו כאן דהגמ' קאמר אלא מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין אהכנסה כתיבה, משמע דיד דתנור אכתי הוא להוציא כדבעי למימר מעיקרא ולא להכניס וכמ"ש המש"ך ז"ל. ולפי"ז ליכא למימר דנילף ידות דכלים דעלמא דגם הוא כלי נקרא וכמו שלמד מזה הרמב"ם בפירושו למסכת כלים בסוף ע"ש, דאיכא למיפרך מה לתנור שכן מטמא מאוירו או מה לתנור שכן אין לו טהרה במקוה. אבל אם נאמר דגם יד דתנור בהכנסה כתובה א"כ נילף שפיר מתנור, וליכא למיפרך כנזכר, דאדרבא כיון דטומאתו חמורה שמטמא מאוירו אין זה גורם דגם יד מוצאת בלא נגיעה וכמ"ש הל"א ע"ש. מיהו הרמב"ם דילף מתנור ס"ל דגם יד לתנור להכניס כנ"ל בס"ד.

והנה בעיקר קושית ה"ר אליהו ק"ל דדילמא באמת אין תורת יד לכלים דעלמא, דהא בגמ' פריך מנ"ל שומר דאילנות דמצטרף דהא לא כתיב רק על כל זרע זרוע, והוצרך להביא ברייתא דמצטרף הא לאו הכי הו"א דאינו מצטרף, וא"כ הכא נמי דילמא אין יד

בכלים דעלמא. ואם נאמר משום דקתני הברייתא לעיל כל שהוא יד ולא שומר טמא ומטמא דמשמע בכל ידות דעלמא. אי"כ הא גופא תיקשי על הגמ' גופא הנ"ל, דהא אמרה הברייתא ג"כ שומר אע"פ שאינו יד טמא ומטמא ומצטרף דמשמע בכל השומרים.

דף קי"ט ע"א בגמ' אי בשומר קשיא סיפא פירש"י כגון בעצמות שיש בהן מוח וכו' לפ"ז לישנא דבי עצמות ועליהם בי חצאי זיתים אינו מדוקדק דהו"ל למימר ובתוכן בי חצאי זיתים. ואפשר דכוונתו דה"ק ובתוכן וק"ל.

דף ק"כ ע"א בתוד"ה חמץ לא אתי וכו' וי"ל דחמץ וכו' אבל אחר שיצא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר. וק"ל דזה לא ניחא אלא לר"ל, אבל לרבי יוחנן אכתי קשה דהיה לו שעת הכושר כשהיה במעי אמו בן ט'. ואפשר דס"ל לריו"ח דבן ט' הוי כמו שיצא לאויר העולם כיון דכלו לו חדשיו, וא"כ לא הוי שעת הכושר בשעה חדא כנ"ל בס"ד וק"ל.

דף קכ"ג ע"א רש"י בד"ה בטפח ראשון הסמוך לכדי אחיזה כגון שלא הפשיט אלא טפחיים וכו' לאו בדוקא נקט רש"י טפחיים, דלכדי אחיזה בלבד בעינן טפחיים כדמסיק בסמוך. אלא כוונתו ג' טפחים, והאי דנקט טפחיים היינו משום דיש טפח כפול דנקרא טפח וכדפירש"י בסמוך. ובתוס' ג"כ כשהביאו לשון רש"י זה נקטי ג' טפחים ע"ש. וכן איתא בקצת מסכתות ועיין להמשיך ז"ל.

בתוד"ה טהור המופשט וכו' ועוד יש לפרש טעמא דרב וכו' דרש"י לא אתי עלה רק מחמת שאינו מטלטל ולא משום דאינו יכול להפשיט היטב ופשוט וק"ל.

בא"ד וי"מ וכו' וכ"ש פחות אם נגע וכו' כתב מהר"ם ז"ל לאפוקי אי הוי הטעם משום יד הוי כדי אחיזה דוקא, דפחות מכדי אחיזה לא מיקרי יד כלל עכ"ד. והיינו משום דלדעת ה"ר יעקב מאורלייני"ש מתפרשת הך ברייתא דת"ק דקתני יכול שאני מוצא וכו' בשומר כמ"ש התוס' בסמוך, וס"ל אי הוי משום יד פחות מכדי אחיזה לא מיקרי יד כלל. ואפשר דס"ל כן משום דמתני' קתני "כדי אחיזה" ולא קתני "עד כדי אחיזה" משמע דבעינן דוקא כדי אחיזה לא פחות ולא יותר. אך אי הוי משום שומר י"ל דכ"ש פחות, דאין הסברא נותנת דלא מיקרי שומר, ומתני' שומר אשמעינן דאפילו כדי אחיזה הוי שומר. מיהו רש"י במתני' ד"ה כדי אחיזה אין דעתו כן אלא דגם פחות מיקרי יד, מדלא קאמר אלא "וטפי מהכ"י וכו' והיינו דהוא מפרש ברייתא דת"כ משום יד וכמ"ש התוס' דאין הגירסה כן וכו' ע"ש. ומאי דלא קתני מתני' עד כדי אחיזה ס"ל דלאו דוקא הוא, דהא לחמת קתני עד החזה ולדעת ה"ר יעקב לא צריך למתנייה, ועל כרחך צ"ל דלאו דוקא הוא. ואולי יש לו לה"ר יעקב טעם אחר בזה ודלא כמ"ש, וצריך להתיישב בזה בעה"י ועמ"ש בסמוך.

בא"ד והכי מוכח בת"כ דתניא התם בנבלתה ולא במפשיט לשטיח וכו' דע דבת"כ שלנו אין הגירסה כן אלא בנבלתה ולא בעור [דהיינו עור הנבלה המופרד ממנה שאין העור מטמא]. המפשיט לשטיח כדי אחיזה וכו' ע"ש. וכן הוא מסתבר ואולי ט"ס נפל בתוס'. והנה מה דקאמר התם בת"כ יכול שאני מוצא פחות מכשיעור וכו' מוכח שפיר דהטעם הוא משום יד וכפירש"י דהו"א דגם פחות מכדי אחיזה לא מיקרי יד כיון שאינו יכול לאחוז בו היטב. דאילו הטעם משום שומר לא הוה איצטריך קרא, דמה טעות יש דכ"ש הוא דפחות מיקרי חיבור, ובאמת זה צ"ע לדעת ה"ר יעקב. ואולי מטעם זה לא רצה רש"י לפרש משום שומר, וגם דמתני' לא קתני "עוד כדי אחיזה" וכמ"ש בדיבור שלפני זה כנ"ל בס"ד וק"ל.

ע"ב בתוד"ה דלמא לא אתי למעבד וכו' וי"ל דהכא חייס שלא להפשיט הרבה שאז הוא נוח לטלטל ולהפשיט. כוונתם י"ל כמ"ש התוס' גופייהו לעיל ד"ה טהור דיותר מכדי אחיזה א"א לו להפשיט היטב, כי אינו יכול לאחוז היטב לא בשפת העור ולא באמצע העור ולא סמוך לבשר ע"ש, וכ"כ רש"י לעיל סברא זו. וה"נ אפשר דהתוס' דהכא כיונו לזה ושו"ר למהר"ם מלובלין. אך לפ"ז הו"ל להתוס' לומר שאז נוח לו "לאחוז" וכו' ולא "לטלטל" כן דחה לי מו"ר רש"מ נר"ו. ועוד דהא לא כתבו התוס' סברא זו רק לרב דס"ל טהור המופשט, אבל רב אסי דס"ל דטפח הסמוך לבשר טמא א"כ ע"כ דלית ליה סברא זו, וא"כ מאי פריך הכא דילמא רבה בר אבוא כרב אסי ס"ל ולא חייס כלל.

דף קכ"ה ע"א גמ' במאי אוקימתא וכו' א"ה במוקדשים אמאי מטמא וכו' הקושיא מבוארת דהלא עיקר טומאת העצמות הוא משום דשימשו נותר כדפירש"י במשנה, וא"כ מאי קושיא דילמא מעיקרא היה בה כזית ושימשותן הקולית, ואח"כ הסיר את המוח מהם, ולכך מטמאין בנגיעה עכ"פ, אבל אהל ליכא דאין [מטמא באהל] עצם המת. וכן הקשה ידי"ן החו"ש כמזה"ר בוגיד סעודון יצ"ו. ושו"ר שכן הקשה הרב לב אריה. ולעד"ן דקושית הש"ס היא למאי דקתני מתני' בין סתומים וכו' ואם מיירי דלית בה כזית איך מטמאה הא לא שימשה נותר כזית. דאין לומר דהסיר את המוח וכנזכר. דא"כ איך קאמר סתומה. כנ"ל ברור בס"ד וק"ל.

דף קכ"ו ע"ב בתוד"ה בנבלתה ולא בקולית סתומה וכו' ומיהו כיון דלא מרבינן וכו' פירוש כיון דאמרין דלא הוי שומר רק באפשר ליגע, א"כ אין שום הפרש בין העצמות ובין הקולית, וא"כ קרא דבנבלתה אינו נדרש לבי' מלות רק לחד דעצמות היינו [קולית], והגמ' שלא הביאה רק קולית, היינו דהוא מענינא דהדרשא דהנוגע יטמא, [או דנקט במכ"ש דקולית דלא הוי שומר]. ועיקר קרא באמת אתא לעצמות. ובזה פירש מו"ר הרש"מ נר"ו דברי התוס' שאחרי זה וכן גבי שרצים מרבינן וכו' דכוונת התוס' להביא דוגמא לזה דכן מצינו גבי שרצים, אע"ג דעיקר קרא אתא לביצת השרץ מ"מ מביא

הש"ס דרשא אחרת לאיזה טעם, ואחרי זה מסיימי התוס' ואע"ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא וכו' כקו' הא' ועמ"ש מהרשי"א ז"ל וק"ל.

דף קכ"ח ע"א רש"י ד"ה המשתחוה לחצי דלעת וכו' דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ וכו' ולר"ע מטמאה כנדה וכו' [יל"ד] למה לא הביא ג"כ דמטמאה מטעם דתקרובתיה נקראים זבחי מתים. ובפרט דעיקר הלימוד דאסורה כנדה ילפינן ממת ועיין לעיל, ומטעם זה מטמו באהל כמת כדאיתא לקמן תקרובת עכו"ם מטמאין באהל, ועיין לעיל דף מ' ע"א ברש"י ד"ה זבחי מתים וצ"י.

בתוד"ה הרי אמרו וכו' ועוד אמאי נקט דלעת ליבעי בשתי חתיכות בשר וכו' עיקר קושית התוס' דלפי' הב' קשה דלמה ליה לר"י להביא מה שאמרו חכמים המשתחוה וכו' בלא זה היה יכול לשאול, אבל לפי פ"י הא' נחא. ומ"ש התוס' ב' חתיכות בשר ולא אמרו בדלעת גופא אלא דלא השתחוה לה, היינו משום דאם נגעה הטומאה בחצי טמא גם החצי הב' כיון דנוגעים אחדדי, אבל אי מיירי בב' חתיכות בשר המדובקים בעור לא [יטמא גם החצי] הב' אבל הוי שומר ופשוט. כן שמעתי ממו"ר הרש"מ נר"ו וק"ל.

דף ק"ל ע"א בגמ' אמר קרא וזה יהיה משפט הכהנים זה אין מידי אחרינא לא. לכאורה אמאי לא דריש מסיפיה דקרא ונתן לכהן הזרוע וגו' דאין לי אלא שאמור בענין דהא קרא יתר הוא, דכבר כתיב משפט הכהנים ודרשא זו דומה לדרשא דאותם. ולעני"ד י"ל דלא יתר הוא, דאי לאו ונתן כיון דכתיב משפט הכהנים הו"א דצריך לחלק המתנות לכל הכהנים שבעיר, או לפחות לעוסקים במקדש דהיינו בית אב כמו בחזה ושוק, לכך כתיב ונתן לכהן אחד מי שירצה או דבעינן כדי נתינה. וא"ת א"כ למה כתיב מעיקרא הכהנים בלשון רבים כדי שיצטרך לכתוב אחרי זה לכהן. י"ל משום דהקרא מדבר בכהנים, וקחשיב שם מה הם הניתנים לכהנים וחשיב המתנות עמהם כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה הזרוע והלחיים וכו' דה"א דבר הלמד וכו' וה"מ לשנויי דהתנא דמתני' קאמר דמלבד דקרא כתיב סתמא גם איכא ק"ו אלא דעדיפא משני ופשוט. ונ"ל דאין עיקר קושיתם ממתני' אלא אגמ' דקאמר טעמא דכתב וכו' הא לאו הכי וכו' איכא למיפרך וכו' ומאי קושיא דהגם דהק"ו פריכא, מ"מ אי לאו אותם הו"א דנוהג במוקדשין דקרא סתמא כתיב, וכמו שהקשה בפרק או"ב דף ע"ח ע"א ע"ש. דדוחק לומר דקושית הגמ' למה ליה לתנא להביא הק"ו דפריכא הוא, דהגמ' באמת קאמר טעמא דכתב רחמנא אותם וכו' כנ"ל בס"ד וק"ל.

בא"ד דכתיב לעיל מהאי קרא "דדגנך" וכו' כצ"ל ועיין להרב לב אריה ז"ל כנ"ל בס"ד.

בא"ד דכתיב לעיל מהאי קרא דגנך וכו' גז צאנך וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין וכו' וק"ל אמאי לא הוכיחו דהענין מדבר בחולין מקרא הקודם דגנך וכו' דתו"מ ליתיה בשדות במוקדשין דדגנך כתיב דהיינו שלך, וכמו דדרשינן בגז צאנך בסמוך ע"ש. ואולי י"ל דלא אמרינן דבר הלמד מענינו אלא היכא דהלמד דומה למלמד, כמו הכא דהמתנות והגז דומים דשניהם במין בהמה, לא כן במעשר דגן. וצריך חיפוש בבעלי הכללים בס"ד. ולפי"ז ניחא מה שהקשה הרב לב אריה ז"ל דאם ס"ל האי תנא הך דבר הלמד מענינו, אי"כ לא יהיו ג"כ מתנות נוהגים בחו"ל דומיא דראשית דגנך וכו' ולפמ"ש אי"ש דאינם דומים זל"ז. אלא דמדברי הל"א ז"ל בתירוצו נראה דהבין דהוכחת התוס' היא מתרוייהו מדגנך ומגז צאנך, וכן נראה מדהביאו התוס' שתייהם, דלפי"ז אין שום קושיא על התוס' ושפיר תחול קושית הל"א הנ"ל. ולא ידעתי איך הבין בדברי התוס' כן דהא כתבו וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין וכו' ואילו בתרומת דגן לא כתבו כלום, אשר מזה נראה דעיקר הוכחתם היא מגז צאנך, אלא דהביאו מתחילת הפסוק ואילך, וע"כ צ"ל כמ"ש.

בתוד"ה זה אין מידי אחרינא לא וכו' אדרבא חו"ל למעוטי מיניה מוקדשין ממתנות. עמ"ש מהרש"א. וכתב אין לתרץ וכו' דניחא ליה וכו' ועוני"ל בס"ד דקאי במתנות דחולין וממעט דמוקדשין עדיף, דמשמעות "זוה" משמע דקאי על מתנות ולא על חולין, דמה דנוהג בחולין הוא רק סברא מבחוץ דסתמא כתיב. רק במוקדשין יש מיעוט ואינו כתוב בהדיא בפסוק דמיירי בחולין, ולכך טפי יש למעט מתנות דמוקדשין דקאי במתנות וממעט מתנות כנ"ל בס"ד. וע"ז תירצו דכבר אמעיטו מאותם ולכך ע"כ דממעט חזה ושוק בחולין. ולפמ"ש בקושית התוס' ניחא קושית מהר"ם מלובלין, דליכא להקשות דקרא דאותם ממעט חזה ושוק בחולין, דקאי בחזה ושוק וממעט חזה ושוק, דאימא קאי [א"ה. אין המשך].

ע"ב רש"י בד"ה אלא לאו להוציאו וכו' לא שכיח דמעכב. נ"ל דהכוונה כמו שאומרים בכמה דוכתי בש"ס מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן, והכא ג"כ כן דכיון דלא שכיח דמעכב, ולכך לא אמרו דיוצא בדיינין אפילו אם אירע פעמים ענין זה. ורש"י כאן לא רצה לפרש כמו שפירש בסמוך ד"ה כמי שהורמו וכו' וכמו שהקשה הרב שלמי תודה זצ"ל. דכאן דוחק לפרש דמשום הכי במתנות יוצא בדיינין משום דכל מי שירצה יתן, לא כן בבית אב, דמאי הוי אם בית אב הוא, הא ממון שאין לו תובעין יוצא בדיינין. דהגם דאחד מהם אינו יכול להוציאו, עכ"פ בית אב יכולים להוציאו. לא כן בסמוך דקיימינן דמשל"ת אינו יוצא בדיינין, רק משום דאחד זכה בהם, אבל מ"מ הבית אב לא זכה בהם.

רש"י בד"ה כמי שהורמו וכו' אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני פירוש דחוי"ש נחלקין לבית אב ולכך לא מהני זכיה לאחד מהם והוי ממון שאין לו

תובעין ואינו יוצא בדיינין, לא כן במתנות כהונה לכל מי שירצה ולכך מהני ליה זכיה. וצ"ל דמה דקתני הברייתא יכול אפילו חו"ש דין וכו' ר"ל דהו' כמו במתנות דאם אתו לידיה יזכה בהם, כך בחו"ש אם אתו ליד אחד מבית אב. דא"א לומר דממעט לגמרי שאינו יוצא בדיינין, דהא אם אתו ליד הבית אב כולם ודאי יוצא דמהני זכיה דשלהם הוא. או אולי דזכיית רבים אינה זכיה כ"כ כמו באדם לבדו. וצ"ע בעת הפנאי בעה"ו.

דף קל"א ע"א בתוד"ה גמר אחריו וכו' וצ"ע למה לא גמרינן בג"ש דאחריו דלהו' פרט בזית וכו' ונלע"ד בס"ד ליישב דהנה רש"י פירש פרט ענבים הנושרים בשעת בצירה. וא"כ זה לא שייך בזית דדרך הזית הוא בחביטה, וכמו שאמר הכתוב כי תחבוט זיתך וכו' וא"כ לא שייך פרט דהא כולו הוא מפיל לארץ, ואיך יודע איזהו הפרט. דאין לומר דהפרט של הזית הוא הנופל קודם חביטה אחת או שתיים. ז"א דהא מכרם אנו למדין, ושל הכרם אינו קודם בצירה אלא בשעת בצירה, וזה לא שייך בזית כמ"ש. וגם דוחק הוא לומר דיש פרט באחת או שתיים הנופלים קודם חביטה, דמטעם זה אולי לכך פירש רש"י בפרט הכרם דהיינו שעת בצירה כנ"ל בס"ד. ותירוץ למדתנו מתלמיד אחד והוספתי נופך משלי בעה"ו וק"ל.

בא"ד וצ"ע למה וכו' יל"ד מה קשר בקושיא זו עם דבריהם הקודמים. ואולי משום דחידשו התוס' בתירוץ הראשון דלאו ג"ש ממש היא אלא גילוי מילתא, א"כ אמאי לא גמרינן פרט בזית. משא"כ אי הוי ג"ש, די"ל דלא נתקבלה אלא לענין פאה ולא לענין פרט. וצ"ע במסכת קידושין. אלא לפ"ז הו"ל לכתוב בסוף כל דבריהם לכן צ"ל דדריש מדכתיב שכחה בלי אחריו וצ"ע.

בא"ד ונהי דלענין עוללות לא אפשר למילף באילן וכו' תיבת "אילן" אינו מדוקדק דהו"ל למימר "בזית".

דף קל"ב ע"א במתני' בכור שנתערב וכו' אחד שוחט את כולו פוטרים לו אחד, ואם היו בעלי המאה ד' וה' אנשים, כל אחד יפטור לו אחד והשאר חייבים וז"פ.

בתוד"ה דבי ר"י וכו' ומיהו אפשר דלא יהבינן לה לר' ישמעאל. "לרבי ישמעאל" אינו מדוקדק דמ"ש רבי ישמעאל מדבי ר"א ב"י דס"ל בעלמא כהן ולא כהנת. וגם קשה מנ"ל זה, הא כיון דאוכלת בתרומה כ"ש מתנות, ואיך ניידי מדבריהם הראשונים. ואם כוונת התוס' היא דלר"י דלמד סתום מן המפורש ממנחת כהן, א"כ נתמעטה כהנת מכל וכל הגם שאוכלת תרומה, וז"א דהא גם ראב"י מודה לזה כדעלמא וכמ"ש. ועוד מאן לימא לן דגם במנחת כהן לא נתמעט אלא בנשאת לזר, אבל בשלא נשאת כיון דאוכלת בתרומה הויא ככהן ממש. מיהו לזה י"ל דדומיא דבני אהרן קדריש שהם כהנים ממש

ועדיין קשה קושיא ראשונה. מיהו ז"ל דנקטי התוס' ר"י שהוא דרש דרשא זו, וז"ש לר"י כלומר לפי הדרשא שהביא ר"י. ועדיין יש להאריך בזה לעת הפנאי בעה"ו.

ע"ב בגמ' אמר רבה בר בר חנה אריו"ח אסור וכו' וארבב"ח וכו' מפשט הגמ' נראה דתרי לישני נינהו, חד ס"ל דליכא רק איסורא בעלמא, וחד ס"ל דכאוכל טבלים ממש. וכן מוכח מהתוס' שכתבו כאילו אוכל טבלים ממש דמתנות ילפינן וכו' ע"ש, אשר מזה מוכח דהתוס' סוברים דתרי לישני פליגי מדכתבו ממש, לאפוקי לישנא קמא דאינו ממש רק איסורא דרבנן. וכן הוא לפוס סברא דאם לא כן למאי איכפל ותני ב' פעמים, וכן הוא בהדיא בתוס' לעיל דף קל"א ע"א בד"ה הי"ג ע"ש היטב. ועיין למוה"ר זשי"א ז"ל מ"ש. והתוס' לעיל בפרק השוחט דף ל"ז ע"ב בד"ה שלא וכו' הקשו לרבב"ח דהכא שאמר כאוכל טבלים, א"כ מאי רבותיה דיחזקאל ע"ש. ולא הקשו לליק דס"ל דאיסורא בעלמא מאי רבותיה דיחזקאל. [כנראה לענין א' הם או דלא גרסי ל"ק]. ואולי ז"ל דא"כ יש לתרץ ולומר דיחזקאל כהן היה וליכא איסורא, אבל לריו"ח לא שייך זה וכמ"ש התוס' שם.

ולפ"ז לא ידעתי דמה דקאמר ולית הילכתא כוותיה אם על הל"ב אם על ב' [הלשונות].

בתוד"ה ולא מילתא וכו' משמע מחזיק אפילו שאינו בקי. ק"ל דילמא תרוייהו בעינן מחזיק בתורת ה' ואפילו המחזיק בעצמו דוקא אם בקי. וכן ק"ל בגמ' דקאמר הא מודה בה אע"ג שאינו בקי דאימא דבעינן מודה וגם בקי.

[במק"א] הוסיף ההמ"ח וז"ל ולכאורה יש ליישב קושיית התוס' דמסתמא כיון שהוא מחזיק, בקי הוא ויודע הדינים. אלא דא"כ מאי הוצרך לומר עוד ר"ח דאין נותנין מתנה אלא למי שהוא בקי, הא קתני הברייטא שאין נותנין אלא למחזיק, דהא כיון שהוא מחזיק בקי הוא, אלא ודאי דכוונת ר"ח בקי ואפילו שאינו מחזיק. וצ"ע בכל זה בס"ד.

דף קל"ג ע"א בגמ' ולפרוס ידיה וכו' כלומר דמדאמרת דהיה נוטל המתנות בעיו"כ לאחזוקי נפשיה בכהני, משמע משום דלא הו"ל שום חזקה, ולמה לא יפרוס ידיה. ועיין להזשי"א ז"ל מ"ש. ודע דאין הקושיא ולפרוס ידיה בעיו"כ, דהא למה בעיו"כ דוקא אפילו בשאר ימים יכול לפרוס, ואין זה דומה למתנות כמ"ש התוס'. ועוד באמת למה לא יפרוס ידיה כי אם בעיו"כ דוקא. ועיין להרב לב אריה והזשי"א ז"ל.

דף קל"ה ע"א מתני' כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר וכו' אומר מו"ר **הרש"מ** הי"ו דיש לפרש בבי' אופנים. א] דקאי אמה שאמר מלו"ב ולא צואי, ונתן טעם כדי לעשות ממנו בגד קטן, והצואי אינו ראוי לבגד כי אם יכבסנו בנתר. ואחרי זה אמר דבגד גופיה מנלן שנאמר וכו' וא"כ צריך לתת לו מלו"ב. ב] דקאי אמא שאמר וכמה נותנין לו משקל וכו' ונותן טעם כדי לעשות וכו' ופחות מחמש סלעים ביהודה לא יספיק לבגד

עכ"ד הי"ו. והא דהפסיק ביניהם "מלובן ולא צוא" אינו אלא ריהטת לישנא, אגב דקאמר דצריך להיות אלו החמש סלעים מלובן ולא צוא. או דיכול להיות דקאי אשניהם, ונותן טעם לכל אחד כפי דרכו ועל כן עירבם יחד עכ"ד בתוספת נופך משלי בס"ד.

ע"ב בתוד"ה אמר רבא וכו' נראה דסבר כלי"ב וכו' והנה בע"כ צ"ל דסבר כלי"ב, דאילו ללי"ק פשיטא. דהא פרכינן לעיל ארבי אלעאי שותפות עכו"ם מנ"ל ואמר דילפינן מתרומה, וא"כ ע"כ דבתרומה שותפות ישראל חייב.

אח"כ 1234567

דף קל"ו ע"א גמ' דכולהו ישראל. והיינו גם בכל הני דלעיל אמרינן הכי, דלא כתיב בלשון רבים לרבווי שותפות ישראל אלא לכולהו ישראל כמו הכא. מיהו הכלל דמעקה אכתי לא נפל, דהא לא מרבינן שותפינן מדכתיב ישראל מדכתיב בלשון רבים, אלא מפסוק דוכי יפול וכו' כדלעיל.

שם אמר רב חנינא מסורא ליתנהו וכו' ואי סלקא דעתך דבתרומה מיחייב וכו' הוצרך הגמ' להוכיח דבתרומה נמי פוטר ר"א ולא סגי ליה מתנות. משום דמתנות לחוד אינו מוכרח דליתנהו לכל הני כללי, דדילמא דוקא במתנות פוטר ר"א דאין לנו פסוק בלשון רבים, ולכן הוכיח דבתרומה נמי פטור והיינו אף דכתיב תרומתכם היינו לכולהו ישראל, וכמו שאמר מקודם. וצ"ע עוד בזה. כן שמעתי ממו"ר הרש"מ נר"ו.

אח"כ 1234567

בתוד"ה ביתך וכו' אמאי לא אמר שותפות עכו"ם וכו' [אולי י"ל] דשותפות דעכו"ם לא צריך למעוטי, דכבר התמעטו מדכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע וכו' וזה לא שייך בעכו"ם, [דאין להם קנין בא"י]. ולכך קאמר דאתא לומר דרך ביאתך מן הימין. וכה"ג לקמן דלא קאמר גבי בכורים למעוטי שותפות עכו"ם, משום [דלא שייך ביה] קריאה ע"ש. ובלא"ה כתב הרשב"א דשותפות עכו"ם ודאי חייב כיון דלשמירה עשויה, ואפילו דשותפות דנכרי ישראל הדר בה צריך שמירה, ועיין להגאון לב אריה ז"ל. כנ"ל בס"ד וק"ל.

ע"ב גמ' הא אוקימנא למתניתין דלא כרבי אלעאי. לפי הפשט דהאמת קאמר דגם דמתני' עצה טובה קמ"ל, מ"מ הא אוקימנא למתני' דלא כרבי אלעאי ואינו בסוג קושיא. אבל אין לומר דודאי עצה טובה קמ"ל דומיא דזו"נ, אבל ודאי ס"ל דתורמין ממין על שאינו מינו. דאין זה הכרח ד"ל דס"ל לתנא דמתני' דאין תורמין ממין על שאינו מינו וגם עצה טובה קמ"ל. ועוד פירש הרש"מ הי"ו דכוונת הקושיא היא דודאי עצה טובה היא, דאם ס"ל ג"כ דאין תורמין, א"כ למה לא נקט תנא דמתני' אלא מכר לו שחופות ולא לבנות ולא נקט דבר דהיפוכו, דאז שחופות ולא לבנות הוי הטעם ג"כ משום עצה טובה, ולבנות ולא שחופות הוי הטעם דוקא משום אין תורמין ממין על שאינו מינו

דעצה טובה ליכא. [ומדלא] נקט אלא שחופות ולא לבנות משמע דס"ל דתורמין ממין על שאינו מינו, וע"כ הוצרך לומר הא וכו' אלא דכל זה הו"ל להשי"ס לומר.

דף קל"ז ע"ב רש"י ד"ה מה וכו' ומיהו ששים וכו' כצ"ל ולא ששה וכן הוא בהגהות
[מהר"ב רנשבורג.]

רש"י ד"ה אדר' יוחנן דאמר לעיל כמה כל שהן וכו' לכאורה אינו מובן דמה לו לרש"י להזכיר מדלעיל, דהא הקושיא היא על רב דימי דאמר ע"ש ר"י שש וכן הקשו בלימוד. ואני אמרתי להם דהוצרך רש"י לזה, דאם הקושיא היא על רב דימי אינה קושיא דכוונת רב על שיעור הפרשה, ומה דקאמר בששים על שיעור חיוב אך מדלעיל קשה שפיר. אך **הרש"מ** נר"ו סתר זה מרש"י עצמו בדיבור שקודם זה. ועיין מהרש"א מהרש"ל ומהר"ם.

דף קל"ח ע"ב בגמ' יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר. לפי מה דמוקי שמואל בסמוך במקדיש תרנגולתו לבי"ה א"ש. אבל לרב דמוקי לה בפירות שובכו ופירש"י דלהכי נקט וכו' אינם ראויין אלא כשהן קטנים וכו' ע"ש, אבל האם לא הקדיש שהיא גדולה, א"כ מה שייך יצא זה וכו' דהא האם חולין היא וכמ"ש הרב הלב אריה ז"ל ע"ש.

רש"י ד"ה שקננו בפרדס שמרדו ויצאו וכו' ובד"ה קננו בתוך הבית שלא מרדו עכ"ל. נ"ל כוונת רש"י בזה דאין פירוש מזומן היינו שקננו בפרדס, ושאין מזומן שקננו בבית. דז"א דהא ודאי אם גידל עופות בפרדס פטור, וגם אם מצא קן בבית חרב ושם ודאי דחייב, דהא כתיב כי יקרא וגו' דהיינו שבאו לך באקראי, ולא שנתגדלו אצלך והם ברשותך והכי הוא פ"י דמזומן. אלא כוונת המתניי שמרדו וכו' דאז נעשו אינם מזומנים כיון שאינם ברשותו, וכן בבית שלא מרדו ועדיין הם ברשותך, אבל אם מצאת בבית חרב ע"ז חייב ודחוק. וצ"ע כעת לעת הפנאי.

בתוד"ה לבד מראשית וכו' וחדא מינייהו נקט. וק"ל דאכתי לא תירצו מידי, דהא אין עיקר קושית רש"י דליתני תרוייהו דמה נפקא בתרוייהו חד סגי וודאי חדא מינייהו נקט, אלא עיקר הקושיא דלמה לא נקט לבד מתנות דהם קודם ראשית הגז, וע"ז תירץ משום דעלה וכו' אבל להתוס' דגרסי מתנות וראשית הגז בדברי רבי אלעאי וכמ"ש מהר"ם ז"ל, אכתי קשה דהו"ל למינקט מתנות הנשנות ברישא. וצ"ע כעת וק"ל.

בתוד"ה כל היכא וכו' תימא כיון דאין חילוק בין חולין ומוקדשין אלא בגיד הנשה וכו' הלשון מגומגם. [דמשמע דאין חילוק בין חולין ומוקדשין רק בגיד הנשה ואו"ב יש

חילוק וז"א. ומו"ר הרש"מ הי"ו אמר דאולי צ"ל ידהא אין חילוק וכו' ושו"ר שכן הגיה הב"ח ז"ל.

דף קל"ט ע"א בגמ' אלא דאגבהה לאם וכו' מעיקרא איחייב ליה בשילוח וכו' צריך לדעת למה באפרוחים לא אמר כן, דקודם דאגבהינהו איחייב ליה בשילוח.

רש"י ד"ה בר קטלא הוא ומהיכן נמלט. לכאורה אינו מובן דדילמא ברח מידם. ושו"ר שכן הקשה הר"ן ז"ל בחידושו ועיין להגאון לב אריה ז"ל שיישב על נכון.

בתוד"ה לפי שמצינו וכו' אע"ג דבהקדש גופיה חייב באחריותו וכו'. נראה דמפרשי התוס' דהקדשות דהכא דהקדש בהמה לקרבן דהוי קדשי מזבח. והיינו דאי בקדשי ב"ה מיירי כגון שהקדש שדהו ואח"כ פדאה, אכתי תיקשי קושיא הראשונה מאי איריא דנקט לאחר שנתחללו, אפילו הקדש עצמו אינו חייב וכדמסקינן הכא. מיהו מרש"י מוכח דבקדשי ב"ה איירי דקאמר ויסף וכו' וצ"ע בכל זה בס"ד.

ע"ב גמ' משה מן התורה מנין בשגם הוא בשר וכו' ופירש"י וכתוב שם והיו ימיו וכו' ע"ש. ונ"ל לרמז בתיבת "הוא בשר" דמה ענין הבשר עם מרע"ה. ואולי לרמז דעתיד מרע"ה להביא הבשר על ידיו לישראל דהיינו השליו שאכלו ישראל במדבר. אי"נ לרמז דבשעה שעלה משה למרום אמרו מלה"ש מה לילוד אשה בינינו כי הוא בשר ודם ואנו מאש והבן.

שם המן מן התורה מנין המן העץ וכו' ונ"ל דסיים הפסוק אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת וכו' לרמז דמעשה המן בא ע"י שאכלו ישראל בסעודת אחשורוש, וכמו שאמרו תלמידי רשב"י בשביל שנהנו מסעודתו של אותו רשע וכו' וזהו אשר צויתך לבלתי אכול ממנו, דהיינו שצוה בתורתו בפרשת דברים שלא לאכול מסעודתם, ואתה אכלת על כן בא מעשה המן. אך הוא דחוק קצת "דהמן העץ" הוא מפלת המן ולא גדולתו. [א"ה. י"ל דבעץ רמז גדולת המן ומפלתו, דהמן עלה לגדולה ע"י שנהנו מסעודה שאסור ליהנות ממנה ונגזר עליהם מיתה כמו שנגזר מיתה על האדם ע"י האכילה מעץ הדעת, וע"י שחזרו בתשובה נתלה בעץ.]

רש"י ד"ה ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח ב' פעמים שומע אני וכו' לפ"ז לא צריך להביא בגמ' כל הפסוק, רק שלח תשלח וגו' ואולי דהיינו כוונת רש"י שכתב ה"ג וכו' דרוצה לגרוס רק שלח תשלח בלבד כנ"ל בס"ד.

בתוד"ה בדרך וכו' דאי משום דכתיב על הארץ וכו' היינו דס"ל להתוס' דהגם דאיצטריך על הארץ לרבות בורות וכו' מ"מ יש למעוטי מיניה קן שבים וא"כ לישתוק

מתרוייהו. ומשני דעל הארץ איצטריך וכו' וא"א לישתוק מיניה וכיון דלא שתיק מיניה ממעטינן מיניה ג"כ קן שבים. אבל תמוה לי אמאי לא כתבו דהארץ איצטריך לרבווי בורות וכו' וצ"ע בזה לעת הפנאי.

דף קמ"א ע"א גמ' אמר ליה ההוא מרבנן לרבא ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין. פירוש דהוא סבור המקשה דמתני' דקתני שלחה וחזרה וכו' שנאמר וכו' היינו מדכתיב תשלח יתירה למידרש אפילו ד' וה' פעמים, ולכן הקשה דילמא תשלח איצטריך כי היכי דלא נאמר דשלח חדא זימנא. ולזה קאמר דכוונת התנא דשלח אפילו ק' פעמים ותשלח איצטריך לדבר מצוה. ועיין להר"ן מ"ש בזה ואין הפנאי מסכים.

ע"ב גמ' עד כמה משלחה אמר רב יהודה כדי שתצא מתחת ידו. כוונת הבעיא כמה שיעור השילוח אם בעינן שילוח גמור שלא יכול לתופסה עוד שאינו מכיר אותה, או רק אם יוצאה מתחת ידו לבד, והשיב דאר"י עד שתצא מתחת ידו. עוד י"ל דה"פ עד כמה משלחה כלומר כמה ימים תהיה משולחת שאינו יכול לשלחה, והשיב עד שתצא מתחת ידו. וה"ר צחייק **חדאד** הי"ו אמר דאולי גרסינן ברש"י אם נוטלה לעתיד. ועיין בהרש"ש.

לבוש למסכת חולין

מתני' לא יטול אדם אם על הבנים אפילו לטהר את המצורע. יובן בס"ד כפי מה שהובא להרב ציון במשפט תפדה ז"ל הנד"מ דבשעה שחרב ביהמ"ק וישראל הלכו בגלות, נטל הקב"ה אות אלי"ף מתיבת "אדם" ונשארו אותיות "דם" ע"ש. גם נודע דעל כל העוונות והפשעים שעושין ישראל היתה אמנו היא שכינת עוזנו מבקשת עליהם רחמים מלפני הקב"ה, והוא ברחמיו מוחל להם למען שכינתו, אך על עון ע"ז ח"ו אז מסתלקת ממנו השכינה לגמרי ואז אין לנו על מי לישען ומי ירפא מחלתנו. ושמעתי בזה חידוש יקר הערך מהרב החו"ש ר' **דוד עידאן** משם הרב המקובל האלקי המופלא כמוה"ר ר' **רפאל ג'אמי** זצ"ל בעי"ת תונס יע"א בפסוק אם תשא חטאתם וגו' דאינו מובן לפי פשוטו. [ופירש והיה אם וגו'] ד"אס" היא השכינה היא אמנו דהיינו היתה [עמם, אז] תשא חטאתם בכל העונות. אבל עתה שעשו העגל ו"אס" אין, דהיינו שהשכינה מסתלקת, א"כ מחני נא מספרך אשר כתבת. הכוונה כמ"ש דמיתת הצדיקים מכפרת על הדור, ולזה ביקש משה לימחות ח"ו עכ"ש ונכון. וזהו כוונת התנא לא וכו' דהיינו הקב"ה לא יטול "אדם" כלומר מתיבת אדם שום דבר כנזכר, ונשארת בשלימות בעודה האם היא השכינה על בנים, כלומר שלא יחרב הבית בעונם. ואפילו לטהר את המצורע, הכוונה אפילו דהחורבן בא לטהר אותם מעוונם דמצורע כינוי לעונות. או אפילו יסורין קלים לא יבאו וכנזכר כנ"ל בס"ד.

א"נ דהנה נודע דאף אחר שגלינו השכינה עמנו תמיד, וזהו עיקר הצפור של המשיח לאקמא שכינתא מעפרא. ועיין להגאון המחבר ספר הברית שהאריך בזה. ונודע דעיקר הגלות היא לכפר עווננו וחטאתנו. וז"ש לא יטול אדם הוא הקב"ה "אם" על בנים. אם היא השכינה, דהיינו שלא יטול הקב"ה השכינה מעל הבנים הם ישראל, אפילו לטהר את המצורע דהיינו בזמן הגלות.

או דלא יטול אדם הם ישראל כמ"ש אתם קרויים אדם וכו' דהיינו שהקב"ה לא יטול את ישראל ממקומם מארץ ישראל לארצות העמים בעודה האם על הבנים וכנזכר.

חידושי מסכת ערכין

דף ב' ע"א מתני' הכל מעריכין וכו' חש"ו וכו' מצאתי בכ"י וז"ל דקדק הרב יקר הערך ז"ל אמאי לא נקט התנא חש"ו בלשון רבים כמו בכהנים ולויים וכו' ע"ש. ואפ"ל דבכהנים ולויים וכו' נקטינא התנא בל"ר, לומר דמינייהו ובהו נמי מעריכין, דהיינו כהן מעריך כהן חבירו וכן בלויים וכו' משא"כ בחש"ו דאין מעריכין חבריהם שאין בהם דעת. [אמר המחבר זה מצאתי בכ"י ולא נודע למי הוא.] ולפ"ד נחא נמי מאי דנקיט טומטום ואנדרוגינוס בל"י, דאין מעריכין חבריהם כמותם שאין נתפס בהם הערך. אך באמת עיקר קושיתו אינו מבורר, דהא פשיטא דהכי הוי ומ"ש אלו מאלו. אבל נ"ל בס"ד משום דאין נמצא בעיר חש"ו כי אם מעט מו המעט כנודע ולכך נקט להו בל"י. אי"נ משום דחש"ו הם דברים רעים והלואי שלא יהא שום חש"ו בעולם ולכך תנינא בלשון יחיד, וכה"ג תירץ הרב שערי ציון ז"ל הנד"מ בריש מסכת ברכות ע"ש. ובתירוצנו הא' יתורץ ג"כ קושית התוס' דהתם ע"ש. וגבי קטן אע"ג דלא שייך ביה הני טעמי, מ"מ נקטיה באגב. ולפמ"ש נחא נמי מאי דנקיט טומטום ואנדרוגינוס בל"י כנ"ל בס"ד. וספר יקר הערך אינו בידי כעת וק"ל.

שם חש"ו נידרין וכו' יליד דהו"ל למתני בבא דחש"ו קודם דטומטום ואנדרוגינוס, דבבא דחש"ו היא הפך מן הרישא דהכל מעריכין, ובבא דטומטום הפך סיפא דנערכין. ואפשר דבמאי דסליק פתח וז"פ. אי"נ משום דמתני' דאחר משנה זו איירי בקטן, לכך הניח בבא זו דיש בה עמהם קטן להסמיכה למשנה שלאחריה. אי"נ משום דטומטום ואנדרוגינוס אין בהם אלא דאין נערכין בלבד, אבל חש"ו אין מעריכין ואין נודרין, והתנא קחשיב בשייכים בערכין ונדרין יותר מחבירו כנ"ל בס"ד.

גמ' לאתויי מופלא סמוך לאיש. הרמב"ם בפירוש המשנה כתב ואע"פ שאמר רחמנא איש כי יפליא נדר, כשהוא סמוך לפרקו איש קרינא ליה לענין ערכין עכ"ל. והיינו כדאיתא בתמורה דף ב' ע"ב איש מה ת"ל כי יפליא לאתויי מופלא סמוך לאיש ע"ש. וצריך לדעת אמאי לא הביא הגמ' האי דרשא דתמורה וכדרכו בכמה דוכתי, וכמו